

G U V E R N U L R E P U B L I C I I M O L D O V A

H O T Ă R Ă R E nr.

din _____ 2023

Chişinău

Cu privire la aprobarea Programului Național pentru gestionarea deșeurilor pentru anii 2023-2027 și Planului de acțiuni pentru implementarea acestuia pentru perioada 2023-2027”

În temeiul art. 5 lit. a), art. 6 lit. h) din Legea nr. 136/2017 cu privire la Guvern (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2017, nr. 252, art. 412), cu modificările ulterioare, și art. 34 din Legea nr. 209/2016 privind deșeurile (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2016, nr. 459-471, art. 916) cu modificările ulterioare, Guvernul

HOTĂRĂȘTE:

1. Se aprobă:
 - 1) Programul național pentru gestionarea deșeurilor pentru anii 2023-2027, conform anexei nr. 1;
 - 2) Planul de acțiuni pentru implementarea acestuia pe perioada 2023-2027, conform anexei nr. 2.
2. Ministerul Mediului:
va conlucra cu organismele internaționale și potențialii donatori în scopul atragerii volumului necesar de investiții pentru a permite dezvoltarea durabilă a sectorului, în conformitate cu necesitățile prioritare și într-un ritm accesibil pentru societate și economic fezabil.
3. Ministerele și autoritățile administrative centrale:
vor întreprinde măsurile necesare pentru executarea integrală și în termenele stabilite a acțiunilor preconizate pentru implementarea Programului;
vor informa anual, pînă la data de 10 februarie, Ministerul Mediului despre executarea Programului menționat.
4. Coordonarea și controlul asupra executării prezentei hotărîri se pune în sarcina Ministerului Mediului.
5. Prezenta hotărâre intră în vigoare la data publicării în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

PRIM-MINISTRU

Dorin RECEAN

Contrasemnează:

Ministrul mediului

Iordanca-Rodica IORDANOV

Ministrul finanțelor

Veronica SIREȚEANU

PROGRAM NAȚIONAL

pentru gestionarea deșeurilor pentru anii 2023-2027

Programul Național pentru gestionarea deșeurilor pentru anii 2023-2027 (în continuare – Program) este elaborat în vederea executării Planului național de dezvoltare pentru anii 2023-2025 aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 89/2023 și va contribui la realizarea obiectivului general nr. 10 „Asigurarea unui mediu sănătos și sigur” De asemenea, Programul va contribui la atingerea obiectivului care „constă în dezvoltarea pînă în anul 2027 a unui sistem integrat de gestionare a deșeurilor, eficient din punct de vedere economic și care să asigure dreptul fundamental la un mediu sănătos și sigur, și atingerea principalilor indicatori ai dezvoltării durabile, incluse în cadrul strategic de dezvoltare durabilă a țării”.

În conformitate cu prevederile HG nr. 953/2022, Programul va contribui la atingerea Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă (ODD) (ținta 3.9, 6.3, 11.3, 11.6, 12.2, 12.3, 12.4, 12.5), incorporate în prevederile Strategiei Naționale de Dezvoltare "Moldova Europeană 2030"

În același timp, obiectivele prioritare ale Conceptului Strategiei de Mediu pînă în anul 2030 sunt luate drept repere, fiind bazate pe respectarea principiilor moderne de management integrat de mediu și dezvoltare durabilă și principiile politicii europene de mediu, inclusiv Pactul Verde European (Green Deal), precum: principiile precauției, prevenirii și reducerii poluării la sursă, principiul „poluatorul plătește” acela al „responsabilității și răspunderii pentru mediu”, precum și implementarea obiectivelor și acțiunilor impuse de armonizarea cadrului de reglementare și reformelor instituționale conform acquis-ului comunitar.

Un alt reper important în pregătirea acestui Program este Strategia națională de dezvoltare regională a Republicii Moldova pentru anii 2022-2028, aprobată prin H.G. nr. 40/2022, care constă în sincronizarea cu ciclul și prioritățile politicii de dezvoltare regională a Uniunii Europene, fiind luată în considerație abordarea regională în dezvoltarea sistemelor integrate de management al deșeurilor.

Capitolul I

ANALIZA SITUAȚIEI

Secțiunea 1

Situația curentă

1. Gestionarea deșeurilor în Republica Moldova a fost construită după modelul economiei lineare: extrage – produce – consumă – depozitează. Acest model, implementat pe parcursul ultimelor decenii, a afectat semnificativ calitatea resurselor naturale, deșeurile fiind considerate ca fiind una din sursele principale de poluare a apei, solului și aerului, precum și o sursă de risc major pentru mediu și sănătatea populației, fapt constatat în Strategia națională de dezvoltare „Moldova Europeană 2030”.

2. Gestionarea deșeurilor după modelul economiei lineare are un impact negativ asupra calității resurselor naturale, stimulează consumul excesiv de resurse naturale, utilizează irațional terenurile, contribuie la fenomenul schimbărilor climatice, ratează oportunități economice, afectează sănătatea populației și calitatea vieții cetățenilor. În contextul necesității creșterii calității mediului și utilizării durabile a resurselor naturale, având în vedere și dezvoltarea economiei naționale, precum și creșterea calității vieții cetățenilor, gestionarea deșeurilor în Republica Moldova trebuie realizată după modelul economiei circulare: extrage – produce – consumă – reciclează/valorifică – produce – consumă – reciclează/valorifică, etc. .

3. Gestionarea deșeurilor este o prioritate a politicii de mediu în Republica Moldova, având drept reper Directivele UE din domeniul gestionării deșeurilor, precum și promovarea economiei circulare, transformând provocările în posibilități și contribuind la dezvoltarea durabilă a societății.

4. Îmbunătățirea cadrului instituțional și normativ din domeniul protecției mediului, în corespundere cu Planul de acțiuni pentru implementarea Acordului de Asociere Republica Moldova – Uniunea Europeană, precum și angajamentelor asumate în calitate de țara-candidat al UE, având ca obiectiv creșterea calității mediului, sunt principalele argumente pentru transformarea modului de gestionare a deșeurilor la nivel național.

5. În acest sens, Ministerul Mediului își propune actualizarea politicilor de gestionare integrată a deșeurilor, conform ierarhiei deșeurilor, aplicată pentru toate tipurile de deșeuri care fac obiectul planificării.

6. Ierarhia celor mai eficiente opțiuni de gestionare a deșeurilor reprezintă un cadru conceptual simplificat, care prevede:

1) „prevenirea generării de deșeuri”, se poziționează în partea superioară a ierarhiei și constă în încetinirea și inversarea în cele din urmă a ratei de creștere a deșeurilor și a proprietăților periculoase ale deșeurilor generate;

2) „pregătirea pentru reutilizare” înseamnă verificarea, curățarea, repararea sau operațiuni de recuperare, prin care produsele sau componentele produselor care au devenit deșeuri sunt pregătite astfel încât să fie refolosite fără orice altă prelucrare prealabilă;

3) „reciclare” înseamnă orice operațiune de recuperare prin care materialele reziduale sunt prelucrate în produse, materiale sau substanțe, fie în scopuri originale, fie în alte scopuri. Reciclarea include reprocesarea materialelor organice, dar nu include recuperarea energiei și reprocesarea în materiale care urmează să fie utilizate ca combustibili sau pentru operațiuni de umplere;

4) „recuperare de materiale” înseamnă orice operațiune de recuperare, alta decât recuperarea energiei și reprocesarea în materiale care urmează să fie utilizate ca combustibili sau alte mijloace pentru a genera energie. Acesta include, printre altele, pregătirea pentru reutilizare, reciclare și umplere;

5) „altă recuperare” înseamnă orice operațiune al cărei rezultat principal sunt deșeurile care servesc unui scop util prin înlocuirea altor materiale care altfel ar fi fost utilizate pentru îndeplinirea unei anumite funcții sau deșeurile care sunt pregătite pentru îndeplinirea acestei funcții, în instalație sau în alte sectoare economice;

6) „eliminarea”, înseamnă orice operațiune care nu constă în valorificare, chiar și atunci când operațiunea are ca consecință secundară recuperarea substanțelor sau a energiei.

7. Politica în domeniul gestionării integrate a deșeurilor constă în crearea sistemelor integrate de gestionare a deșeurilor prin dezvoltarea infrastructurii și a serviciilor necesare, având obiectiv principal prevenirea poluării mediului, reducerea cantităților de deșuri depozitate, creșterea ratei de reciclare și reducerea consumului de resurse naturale, care stau la baza producerii de bunuri și mărfuri, atât la nivel global, național și local.

8. Acest Program va servi drept temei pentru planificarea investițiilor în dezvoltarea unei infrastructuri eficiente de gestionare integrată a deșeurilor, stimularea transformării deșeurilor în resurse și implementarea acțiunilor necesare pentru realizarea tranziției de la economia lineară la economia circulară, precum și creșterea gradului de conștientizare a beneficiilor acțiunilor de mediu în abordarea provocărilor globale de gestionare a deșeurilor.

De asemenea, tranziția la economia circulară reprezintă o prioritate la nivelul național, conform prevederilor Conceptului la Programul pentru promovarea economiei verzi pentru anii 2023-2027, a Planului de acțiuni pentru implementarea acestuia și a Hotărârii Guvernului nr. 592/2019 cu privire la aprobarea Programului de ecologizare a întreprinderilor mici și mijlocii. Conform principiilor economiei circulare, durata de viață a produselor, a materialelor și a resurselor crește cât mai mult timp posibil, iar generarea deșeurilor se reduce la minim. Promovarea economiei „verzi” în sectoarele economiei naționale a fost inclusă ca acțiune prioritară și Strategia națională de dezvoltare „Moldova Europeană 2030”.

9. Transformarea deșeurilor în resurse este unul din elementele principale care stau la baza economiei circulare, iar în stabilirea direcțiilor strategice ale Programului se i-au în vedere prioritățile politicilor existente, privind reglementarea utilizării

pungilor din plastic, implementarea responsabilității extinse a producătorului, introducerea eco-inovațiilor în procesele tehnologice; prevenirea poluării, reducerea generării deșeurilor.

10. Categoriile de deșeuri reglementate conform Legii nr. 209/2016 privind deșeurile și clasificate conform HG nr. 99/2018 pentru aprobarea Listei deșeurilor, care fac obiectul Programului, sunt divizate în câteva grupe: deșeuri municipale, deșeuri industriale și fluxuri de deșeuri specifice, inclusiv cele reglementate conform principiului responsabilității extinse a producătorului (REP).

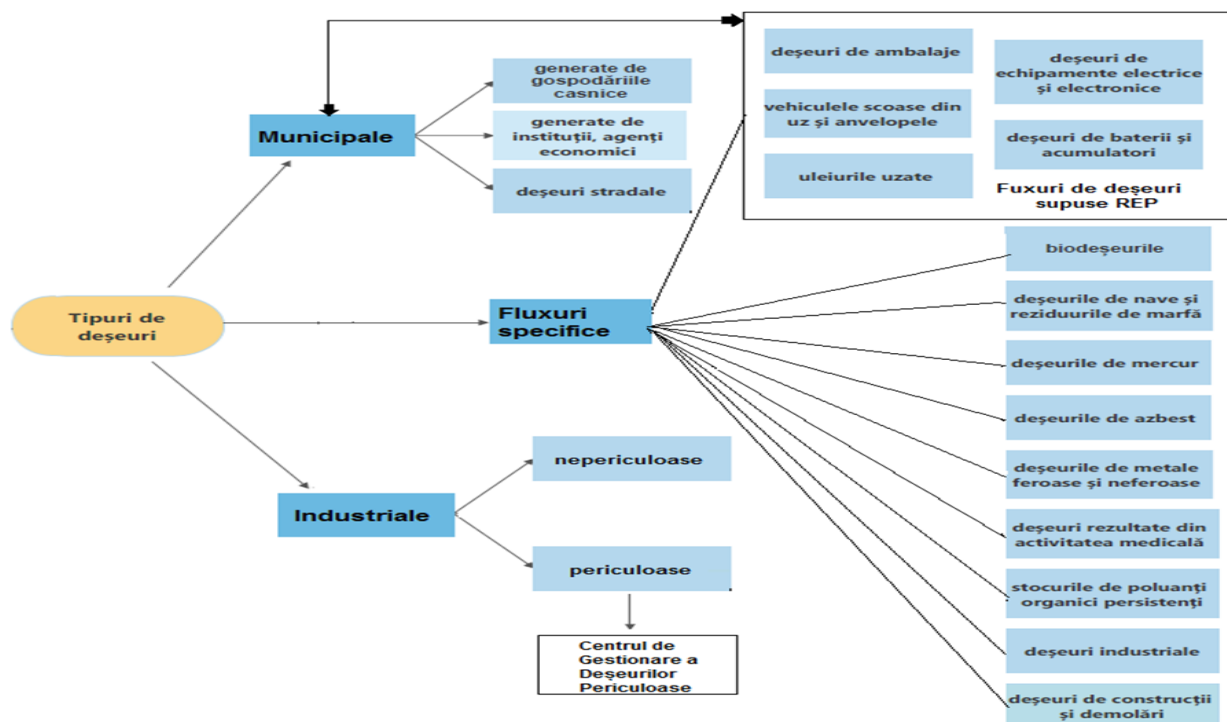

Figura 1. Tipurile de deșeuri

Sursa: Legea nr.209/2016 privind deșeurile

Secțiunea a 2-a

Analiza gestionării deșeurilor municipale

11. Legea nr. 209/2016 definește *deșeurile municipale* ca deșeuri provenite din gospodărie și deșeurile similare care provin din activități comerciale, industriale și administrative, menționate la poziția 20 din Lista deșeurilor, aprobată prin HG nr. 99/2018.

12. Sectorul de gestionare a deșeurilor municipale în Republica Moldova a înregistrat anumite tendințe pozitive, și anume:

1) Indicatorii de generare a deșeurilor municipale denotă nivelul bunăstării populației, prin sporirea consumului în ultimul deceniu, dar și ritmul de urbanizare mai sporit, care a rezultat într-o capacitate de generare a unei cantități mai mari de deșeuri pe cap de locuitor;

2) Conform prevederilor Strategiei de gestionare a deșeurilor în Republica Moldova pentru anii 2013-2027¹, generarea deșeurilor municipale pe cap de locuitor, varia în zonele rurale între 0,3–0,4 kg/loc/zi, iar pentru zonele urbane constituia 0,9 kg/loc/zi (în perioada 2010-2012). În perioada 2016-2020, la etapa de perfectare a studiilor de fezabilitate pentru dezvoltarea sistemelor de gestionare a deșeurilor la nivel regional, indicatorii de generare a deșeurilor au fost revizuiți, fiind propuse următoarele valori pentru localitățile rurale: 0,5-0,7 kg/loc/zi, respectiv 0,9 kg/loc/zi pentru localitățile urbane mici și centrele raionale, și între 1,3-1,5 kg/loc/zi pentru municipiile Bălți și Chișinău.

3) Se atestă tendințe instabile, cu o creștere a volumelor de deșeuri colectate cu 7 % în perioada 2017-2021, în cazul localităților rurale tendințele de generare sunt în creștere în mediu cu 131 %, iar în cazul localităților urbane – tendința este una de scădere cu circa 3 %.

Tabelul 1.

Date de activitate privind volumul de deșeuri municipale colectate, mii m³

	2017		2018		2019		2020		2021	
	Deșeur i municipale mii m ³	Populația deservită mii pers.	Deșeuri municipale mii m ³	Populația deservită mii pers.	Deșeur i municipale mii m ³	Populația deservită mii pers.	Deșeuri municipale mii m ³	Populația deservită mii pers.	Deșeur i municipale mii m ³	Populația deservită mii pers.
Total	3286,1	1092,453	3176,1	1152,590	3445,4	1284,568	3576,1	1441,858	3519,7	1531,924
din localitățile urbane	3030,0	954,545	1172,0	1012,020	3098,7	1043,232,0	3067,4	1057,486	2922,5	1044,413
din localitățile rurale	256,3	137,908	295,1	140,570	348,3	241,336	507	384,457	594,1	492,243

Sursa: Biroul Național de Statistică (2017-2021)

4) Structura deșeurilor municipale este relativ aceeași în perioada analizată (2017-2021), iar din totalul deșeurilor municipale colectate, 61-63% reprezintă deșeuri municipale generate de populație, 30-32 % sunt deșeurile similare (generate de instituții publice, agenți economici) și 3-6 % constituie deșeurile stradale.

¹ <<http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=347341>>.

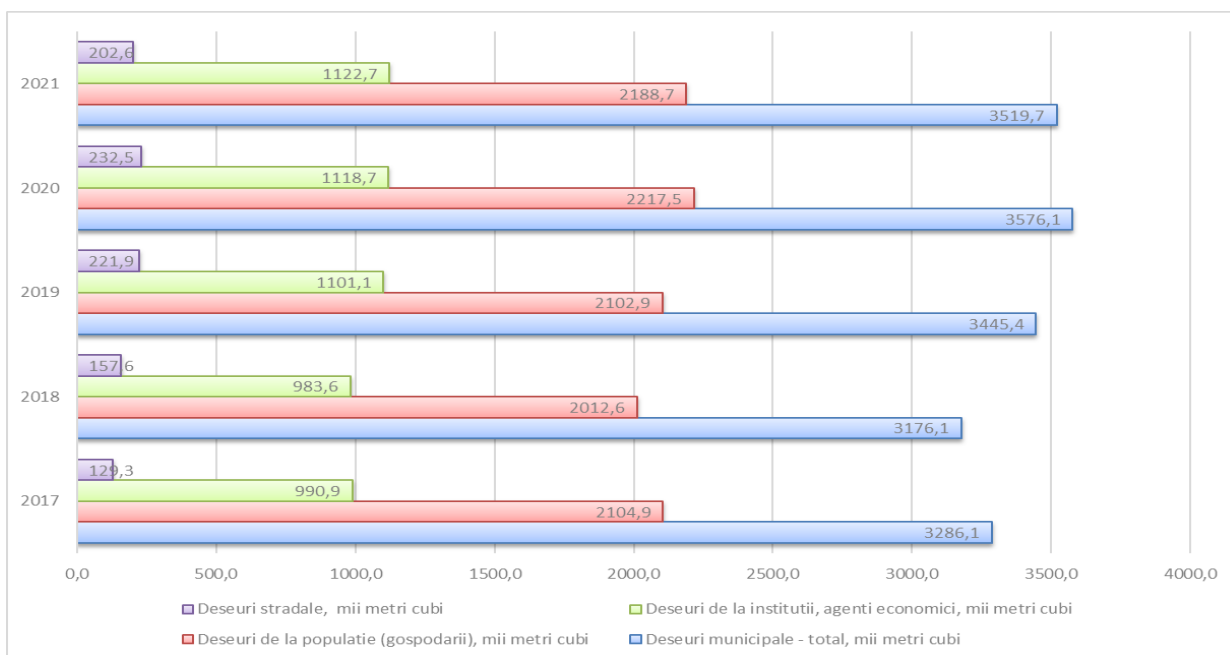

Figura 2. Transportarea deșeurilor municipale, total pe parcursul anului, mii m³

Sursa: Biroul Național de Statistică (2017-2021)

13. Deșeurile colectate din instituții, agenți economici, reprezintă, în cea mai mare parte, deșuri reciclabile (hârtie/carton, plastic, sticlă) și într-o măsură mai mică metal, iar cele din piețe cuprind în proporție de circa 70% deșuri biodegradabile. Deșeurile stradale conțin o cantitate mai mică de biodeșuri (în medie 60%), restul fiind reprezentat, în cea mai mare parte, de deșuri reciclabile (hârtie/carton, plastic, sticlă și într-o măsură mai mică metal). În ceea ce privește compoziția deșeurilor din parcuri și grădini, fracția predominantă este reprezentată de deșuri biodegradabile, acestea fiind colectate separat de deșeurile municipale, doar în or. Chișinău, unde sunt supuse compostării.

14. Datele privind compoziția deșeurilor municipale la nivel național denotă dinamică pozitivă a diferitor fracții de deșuri reciclabile și biodegradabile în fluxul deșeurilor municipale din Republica Moldova pe parcursul a două decenii.

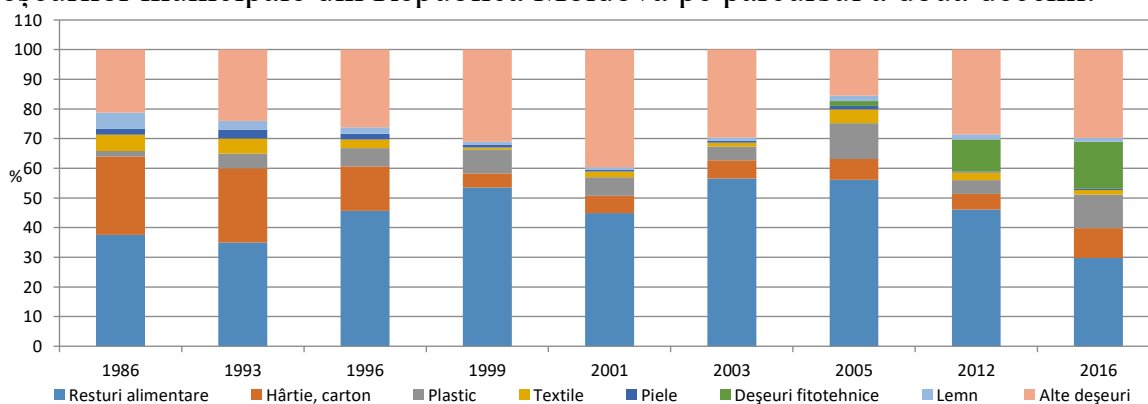

Figura 3. Compoziția deșeurilor municipale în perioada 1986-2016, %

Sursa: <http://clima.md/doc.php?l=ro&idc=81&id=4256>

15. Deșeurile biodegradabile municipale se regăsesc în toate categoriile de deșeuri municipale, și anume: deșeuri menajere și similare celor menajere, deșeuri de hârtie și carton, deșeuri de lemn și partea biodegradabilă a deșeurilor textile și voluminoase; deșeuri din grădini și parcuri și deșeurile din piețe.

16. Cantitatea totală de deșeuri municipale generată în anul 2021 a fost de 1055.9 mii tone, iar deșeurile biodegradabile, inclusiv deșeurile alimentare constituie aproximativ 30% sau 316 mii tone. Aproximativ 5% din deșeurile biodegradabile le revin deșeurilor alimentare provenite de la comercianții cu amănuntul, astfel că acest sector poate genera circa 15 mii tone anual.

17. Legea nr. 209/2016 privind deșeurile (art. 56) impune noi reglementări pentru a asigura colectarea separată a biodeșeurilor în vederea compostării și fermentării acestora, tratarea biodeșeurilor într-un mod care asigură un înalt nivel de protecție a mediului și folosirea sigură a compostului produs din biodeșeuri. Totodată deșeurile biodegradabile provenite din parcuri și grădini trebuie să fie colectate separat și transportate la stațiile de compostare sau pe platforme individuale de compostare.

18. *Deșeurile combustibile.* Circa 15-20 % din deșeurile municipale, cum ar fi cele textile, ambalaje de la produse alimentare, mobila uzată, reprezintă fracții combustibile, care deseori sunt arse în aer liber, în afara oricăror reglementări, cauzând prejudiciu mediului înconjurător de rînd cu emisii de gaze cu efecte de seră (GES). Doar în mun. Chișinău se generează anual circa 600.000 tone de deșeuri municipale, dintre care 100.000 de tone deșeuri reprezintă fracție combustibilă, iar în cazul dezvoltării unui sistem de colectare separată, aceste cifre ar fi în creștere.

19. *Indicatorii de generare a deșeurilor municipale* în Republica Moldova pentru perioada 2015-2021 denotă jumătatea mediei europene. Acest lucru se explică prin consumul redus determinat de capacitatea de cumpărare mult mai mică și de faptul că populația din mediul rural are o pondere mare. O altă explicație ar fi numărul redus al populației ce beneficiază de servicii de salubritate, deși o parte din deșeuri sunt depuse în tomberoanele din spațiile publice deschise, lăsând amprenta asupra indicatorului de generare a deșeurilor. De asemenea, e posibilă o subestimare a cantităților de deșeuri colectate, deoarece majoritatea operatorilor de salubritate au depozite neconforme, în mare parte fără cântare, iar evidența se face în baza volumelor transportate, fiind utilizat coeficientul de 0,25-0,40 pentru estimarea cantității în baza volumelor de deșeuri.

20. Numărul populației ce deține contracte pentru servicii de colectare și evacuare a deșeurilor este mult mai mic decât numărul populației prezente în țară, (aproximativ 40%), iar raportarea deșeurilor colectate la numărul populației deservite rezultă într-un indicator de generare a deșeurilor municipale mediu de 689 kg/an/persoana, aceasta este o valoare supraestimată. Prin urmare, indicatorul de generare a deșeurilor municipale s-a calculat pe baza datelor privind cantitățile de deșeuri municipale generate în perioada 2017-2021 și a populației din anul respectiv, obținând un indicator mediu de 402 kg/an/pers în anul 2021.

Indicatori de generare a deșeurilor municipale în perioada 2017-2021

Indicator generarea deșeuri municipale	2017	2018	2019	2020	2021
Populația prezentă, mii pers.	2780,744	2729,634	2684,772	2643,675	2626,585
Populația deservită, mii pers.	1092,453	1152,59	1284,568	1441,858	1531,924
Total deșeuri, mii tone	985,83	952,83	1033,62	1072,83	1055,91
Republica Moldova, kg/an/pers, populația prezentă	354	349	384	405	402
Republica Moldova, kg/an/pers, populația deservită	900	826	804	744	689

Sursa: Biroul Național de Statistică (2017-2021)

21. Operatorii de salubritate își extind serviciile din localitățile urbane în cele rurale, fiind în creștere volumul de deșeuri colectate. În consecință, rata de generare a deșeurilor pe cap de locuitor va avea o tendință lentă de creștere, fiind anticipată o creștere medie anuală cu 2,5% în perioada 2021-2030 și cu 1% pentru perioada 2031-2035 pentru localitățile rurale și cele urbane.

22. Colectarea deșeurilor de ambalaje municipale de la populație se realizează de către operatorii de salubritate și de către alți colectori autorizați, în special cei ce dețin capacități de reciclare a deșeurilor din sticlă, mase plastice sau hârtie și carton.

Secțiunea a 3-a

Analiza infrastructurii de gestionare a deșeurilor

23. Infrastructura de gestionare integrată a deșeurilor, dezvoltată și accesibilă consumătorilor (populației, instituțiilor publice și entităților comerciale, etc.), din punct de vedere al costului serviciului prestat, este un factor important pentru asigurarea gestionării adecvate a deșeurilor. Prestarea serviciilor de gestionare a deșeurilor, care include procesele de colectare, transportare, sortare, valorificare și depozitare, este efectuată de companii, publice sau private, care dețin un act permisiv pentru gestionarea deșeurilor. .

24. Evaluarea infrastructurii de gestionare a deșeurilor municipale, existente denotă că în 2023 la nivel național funcționează:

- 1) o stație de transbordare a deșeurilor în mun. Chișinău;
- 2) două facilități de sortare (cu bandă rulantă, care sortează deșeuri reciclabile colectate separat și deșeuri colectate în amestec) în or. Fălești și în mun. Chișinău;
- 3) o platformă de compostare a deșeurilor biodegradabile în mun. Chișinău;
- 4) 5-7 depozite autorizate;
- 5) circa 1100 gropi de gunoi.

25. Concomitent, conform datelor Agenției de Mediu, la data elaborării Programului, la nivel național, 143 operatori economici dețin autorizație de mediu pentru activități de colectare, transportare și tratare (reciclare/valorificare materială,

inclusiv pregătirea pentru reciclare/valorificare) a deșeurilor, inclusiv a celor municipale și anume:

1) 76 de operatori economici sunt autorizați pentru activități de colectare, transportare, depozitare temporară a deșeurilor de metale feroase și neferoase și a deșeurilor de baterii și acumulatori, cu prelucrarea resturilor și deșeurilor de metale feroase și neferoase.;

2) 12 operatori economici sunt autorizați în colectarea deșeurilor de mase plastice, dintre care 4 instalații pentru reciclarea maselor plastice. Gradul de reciclare a deșeurilor de mase plastice a fost estimat în baza cantităților raportate de agenții economici autorizați către IPM, corelată cu cantitatea totală de deșeuri de mase plastice generată la nivel de țară. Cea din urmă a fost dedusă în baza indicatorului de generare a deșeurilor de plastic pe cap de locuitor (circa 34-46 kg/pers/an), estimat în baza ratei de generare a deșeurilor municipale (conform Tabelului 2) și compoziția morfologică a deșeurilor (conform Figurii 3).

Tabelul 3.

Estimarea gradului de reciclare a deșeurilor de mase plastice, 2014-2021

	2014	2015	2016	2017	2018	2021
Cantitatea estimată de deșeuri de plastic generată anual, în baza ratei de generare/pers/an, tone	97553.68	96718.88	96029.16	94518.37	92832.38	120822,91
Total prelucrat, tone	1351,9	46,853	519,855	2533,727	3792,14	3375
Rata deșeurilor reciclate, %	1.39	0.05	0.54	2.70	4.10	3

Sursa: În baza datelor IPM și a calculelor grupului de autori PNGD.

3) Conform datelor Agenției de mediu, 11 operatori economici sunt autorizați în colectarea deșeurilor de carton și hârtie de la unitățile comerciale, întreprinderi sau instituții publice, inclusiv prin intermediul punctelor de colectarea a maculaturii de la consumatorii casnici. Reciclarea deșeurilor de hârtie și carton este asigurată de două companii din mun. Chișinău, iar rata de reciclare a hârtiei a crescut de la 7 % în 2018 la circa 22 % în 2021. Gradul de reciclare a deșeurilor de hârtie a fost estimat similar cu cea de mase plastice, fiind bazat pe datele IPM privind prelucrarea deșeurilor de hârtie și rata de generare a deșeurilor de hârtie pe cap de locuitor, care a fost estimată la 30-32 kg/pers/an.

Tabelul 4

Estimarea gradului de reciclare a deșeurilor de hârtie, 2014-2021

	2014	2015	2016	2017	2018	2021
Cantitatea estimată de deșeuri de hârtie generată anual, în baza ratei de generare/pers/an, tone	86076.78	85340.19	84731.61	83398.56	81910.92	86677,31

Total prelucrat, tone	5789,839	4827,8	3917,469	4384,882	4753,547	19600
Rata deșeurilor reciclate, %	7.61	6.74	5.91	6.86	7.67	22

Sursa: : În baza datelor IPM și a calculelor grupului de autori PNGD. În anul 2021 datele se bazează pe raportul Agenției de Mediu.

4) reciclarea deșeurilor de sticlă este asigurată de 3 operatori economici - companii producătoare de articole de sticlă, fiind totodată și reciclatori finali. Capacitatea de reciclare este utilizată atât pentru propriile deșeuri de producție, cât și pentru alte tipuri de deșeuri de sticlă preluate de la terți, fiind asigurată o rată de reciclare între 42-62%. Gradul de reciclare a deșeurilor de sticlă a fost estimat similar cu cel de mase plastice și hârtie, fiind bazat pe datele Raportului Național de Inventariere privind surse de emisii și sechestrare a gazelor cu efect de seră în Republica Moldova pentru anii 1990 - 2016 și rata de generare a deșeurilor de sticlă pe cap de locuitor, care a fost estimată la 10-15 kg/pers/an.

Tabelul 5

Estimarea gradului de reciclare a cioburilor de sticlă, 2014-2021

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2021
Producere borcane de sticlă, tone	117661,2	151500	159500	147558,3	183505,5	165729,2	
Cioburi de sticlă utilizate, tone	26962,4	28711,6	18672,8	18223,6	20732,4	23291,7	13000
Cantitatea generată în țară, pe bază ratei de generare/pers/an	43038,39	42670,10	42365,81	41699,28	40955,46	40290,96	39398,78
Rata deșeurilor reciclate, %	62,64	66,98	33,79	30,41	35,12	41,51	33

Sursa: BNS, IPM și a calculelor grupului de autori PNGD și <http://clima.md/doc.php?l=ro&idc=81&id=4256>. În anul 2021 datele se bazează pe raportul Agenției de Mediu.

26. Operatorii de salubritate. Actualmente, majoritatea operatorilor de salubritate sunt operatori publici, având forma juridică de întreprindere municipală sau societate cu răspundere limitată, deservind primordial APL-urile care i-au fondat, și uneori alte APL-uri vecine. Servicii specializate în colectarea și eliminarea deșeurilor sunt acordate în bază de contract cu generatorii individuali sau asociațiile de condominiu în toate municipiile și centrele raionale, și în unele localități rurale. Analiza datelor statistice a celor de mediu denotă următoarele:

1) în anul 2021 activează 197 servicii specializate în colectarea și eliminarea deșeurilor (54 servicii în sectorul urban și 143 servicii în sectorul rural), iar 313 localități rurale beneficiază de servicii de colectare a deșeurilor municipale.

2) doar 17 servicii de salubritate din cele 197 dețin autorizație pentru colectarea, transportarea și eliminarea prin depozitare a deșeurilor municipale, majoritatea prestând servicii în mun. Chișinău sau suburbiile acestuia;

3) rata de acoperire cu servicii de salubritate a populației în zonele urbane constituie aproximativ 75-93%, iar în unele centre raionale serviciile de salubritate orășenești deservesc localitățile rurale din vecinătate: Anenii Noi (5), Chișinău (3), Cimișlia (13), Florești (14), Otaci (3), Orhei (3), Rezina (3), Sângerei (3), Șoldănești (11), Teleni (5), Ungheni (9);

4) în zonele rurale, aproximativ 15-23% din populație dispun de serviciu de salubritate, iar o parte din servicii își extind activitatea către localitățile din vecinătate;

5) 16 servicii de salubritate deservesc a câte 2 localități, iar în altele numărul localităților deservite este de la 3 la 8: com. Băcioi (8), s. Bălabănești (3), s. Bulboci (6), or. Biruința (5), s. Ciorescu (3), s. Cioresți (3), Cotuienii Mari (8), Drășliceni (3), Gura Galbenei (7), Izvoare (7), s. Ivancea (3), Perescina (3), s. Tuzara (3), Singureni (6), s. Svetloie (8), Vatici (3), Vinogradovca (8);

6) în localitățile în care există operator de salubritate, acesta deservește doar o parte din populație, în funcție de contractele semnate sau de accesul transportului pe străzile îndepărtate. Chiar și în lipsa unui contract, o parte din populație aduce deșeurile în punctele de colectare, ceea ce reprezintă o provocare semnificativă în dezvoltarea serviciilor de colectare și tratare a deșeurilor.

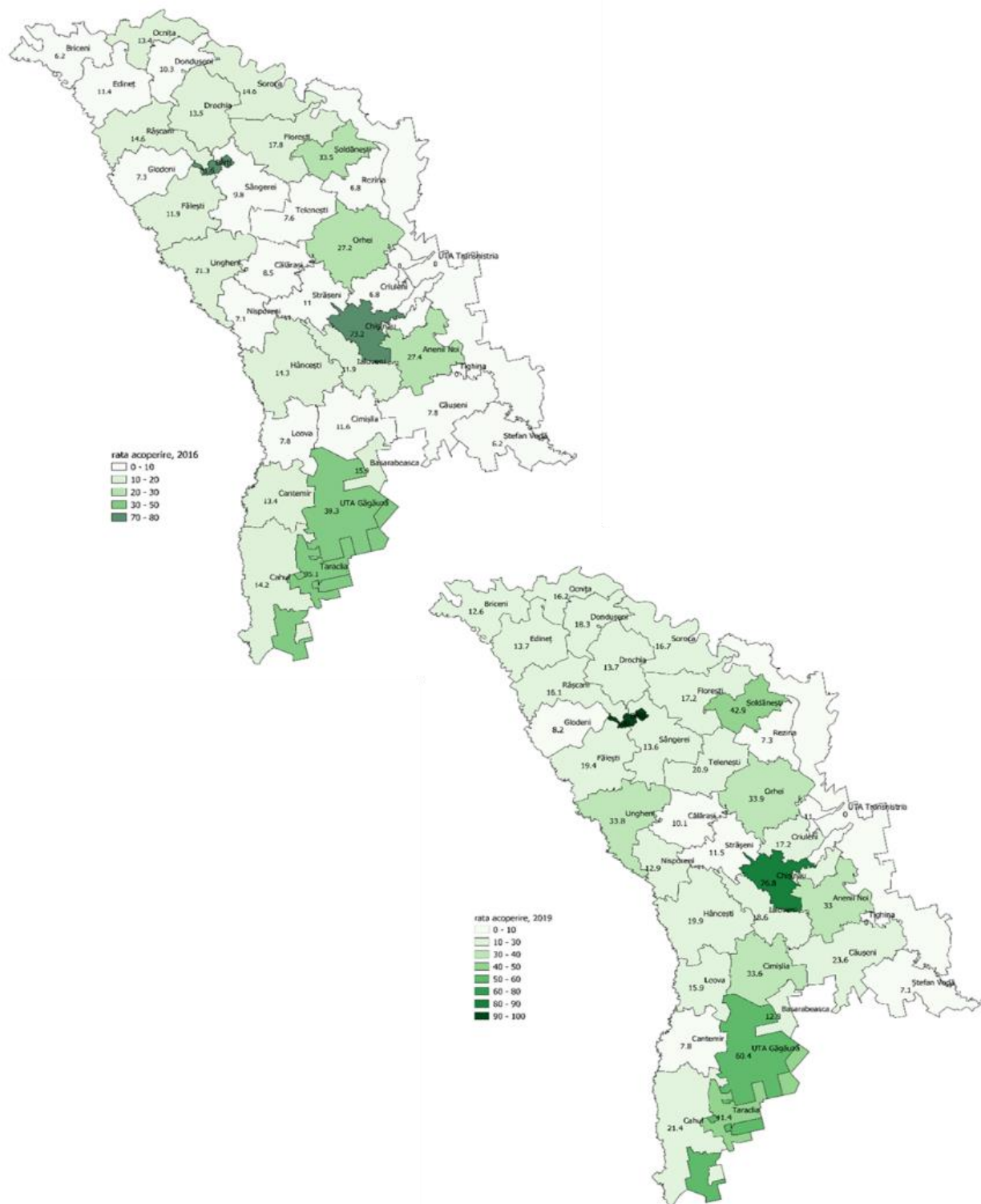

Figura 4. Dinamica dezvoltării serviciilor de colectare a deșeurilor municipale (2016, 2019)
Sursa: Biroul Național de Statistică

27. Activitatea de *colectare a deșeurilor municipale* în zonele urbane este organizată după sistemul „din poartă în poartă” de la case individuale și prin intermediul punctelor de colectare la platforme sau prin ghene (tuburi de evacuare a

deșeurilor), de la blocuri locative, pe cînd în zonele rurale colectarea se efectuează preponderent „din poartă în poartă” și uneori de la punctele de colectare.

28. Colectarea separată a deșeurilor reciclabile pe 3 fracții (hârtie/carton, plastic/metal și uneori sticlă) se realizează parțial, doar în unele localități urbane, în punctele de colectare dotate cu containere de 1,1 m³ sau 1m³, iar în unele localități mai mici sunt utilizate pubele de 240 l sau 120 l sau deșeurile sunt colectate în saci. Tariful mic nu acoperă cheltuielile necesare pentru colectarea separată a deșeurilor reciclabile și a deșeurilor biodegradabile, iar ca rezultat colectarea nesortată a deșeurilor contribuie esențial la creșterea costurilor de reciclare, în special a deșeurilor de ambalaj, iar în multe cazuri face imposibil acest proces.

29. Raportarea în Sistem informațional automatizat managementul deșeurilor (SIAMD)² a datelor privind deșeurile municipale colectate separat a fost inițiată recent și denotă rezultate modeste de circa 7% din totalul de deșeuri colectate. Incertitudinea datelor este mare, deoarece în lipsa cîntarelor, evidența se face în baza volumelor transportate, iar operatorii de salubritate utilizează coeficientul de 0,25-0,40 pentru estimarea cantității în baza volumelor de deșeuri, în funcție de dotările autospeciialelor.

30. *Deșeuri periculoase.* De rînd cu deșeurile municipale, consumătorii casnici generează un spectru vast de deșeuri periculoase, precum echipamente electrice, inclusiv și cele care conțin clorofluorocarburi (CFC), tuburi fluorescente și alte deșeuri cu conținut de mercur, uleiuri și grăsimi, altele decât uleiurile și grăsimi comestibile, ambalaje contaminate cu vopsele, detergenți sau alte substanțe periculoase, medicamente, baterii și acumulatori și altele.

31. Odată cu dezvoltarea infrastructurii de gestionare a deșeurilor municipale va fi necesară dezvoltarea punctelor de colectare a fluxurilor specifice de deșeuri periculoase (baterii, anvelope, DEEE, lămpi cu mercur, etc.), în vederea tratării separate a acestor fluxuri de deșeuri. De asemenea, colectarea și transportul deșeurilor municipale periculoase se realizează cu autospeciale destinate pentru colectarea acestui flux de deșeuri. Avînd în vedere cantitatea redusă a deșeurilor periculoase generate, o astfel de autospecială ar trebui să fie folosită pentru colectare în mai multe regiuni.

32. *Deșeurile voluminoase* reprezintă tipul de deșeuri municipale, care, fie datorită masei mari sau volumului său ridicat nu pot fi preluate de sistemul obișnuit de colectare a deșeurilor. Principalele exemple de deșeuri voluminoase sunt mobilierul și saltelele. Cadrul legal actual de gestionare a deșeurilor în Republica Moldova nu prevede niciun obiectiv specific sau măsuri privind gestionarea deșeurilor voluminoase.

33. Actualmente deșeurile voluminoase sunt depuse la punctele de colectare a deșeurilor municipale și nu sunt supuse unei evidenței separate. Colectarea și transportul deșeurilor voluminoase nu necesită investiții suplimentare și se poate

² www.siamd.gov.md

realiza în baza unui program stabilit de către operatorul serviciului de salubritate, fiind adus la cunoștința atât utilizatorilor casnici, cât și celor non-casnici. De obicei, deșeurile se depun în fața caselor sau, în cazul blocurilor de locuințe, le vor plasa în punctele de colectare a deșeurilor voluminoase, în conformitate cu programul de colectare.

34. Legea nr. 209/2016 privind deșeurile (art. 29) stabilește cerințele generale de stabilire a **costurilor operaționale pentru serviciile de gestionare a deșeurilor**. Finanțarea serviciilor de gestionare a deșeurilor municipale este stabilit în conformitate cu principiile solidarității, proporționalității, nediscriminării, recuperării costurilor și a principiului „poluatorul plătește”. De asemenea, implementarea principiului de „responsabilitate extinsă a producătorului” contribuie la asigurarea durabilității financiare serviciilor de gestionare a deșeurilor municipale. Gestionarea deșeurilor de ambalaje, precum și a deșeurilor de echipamente electrice și electronice generate în fluxul de deșuri municipale este finanțată pe baza acordurilor încheiate de sistemele colective REP și municipalități.

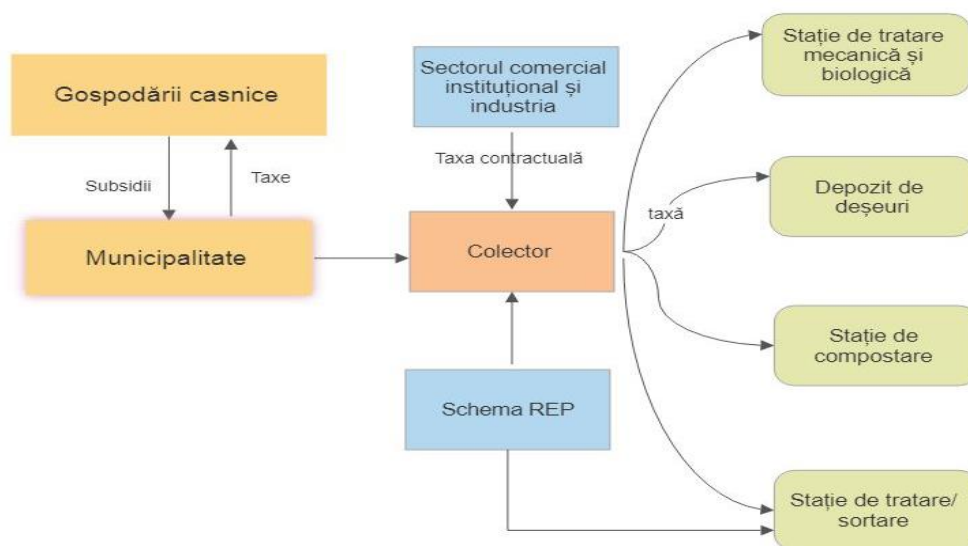

Figura 5. Fluxuri de plăți pentru gestionarea deșeurilor municipale

35. Veniturile operatorilor serviciilor de gestionare a deșeurilor sunt obținute în principal din tarifele percepute de la utilizatorii de servicii de gestionare a deșeurilor colectate (populație, persoane juridice, etc.). Tariful trebuie să asigure recuperarea integrală a costurilor, dar în același timp să fie accesibil pentru clienți, fiind aprobat de către fiecare consiliu al APL în parte. Conform informației oferite în cadrul dezvoltării studiilor de fezabilitate, tariful actual pentru prestarea serviciilor de salubritate variază între municipalități, inclusiv între localitățile rurale și urbane, după cum urmează:

1) nivelul tarifelor pentru populația din mediul urban variază de la 5 lei/persoană/lună la 18 lei/persoană/lună sau 24 lei/gospodărie/lună, deși serviciul

prestat este similar - colectarea mixtă sau separată a deșeurilor și eliminarea la gropile de gunoi;

2) în majoritatea cazurilor este perceput un tarif diferit pentru casele individuale și blocurile deservite, tariful achitat de locuitorii blocurilor fiind mai mic decât tariful achitat de locuitorii caselor individuale;

3) în unele localități se aplică taxa de salubritate lunară, instituită conform Codului fiscal, cuantumul căreia variază de la 2 la 12 lei/pers;

4) tarifele existente de cele mai dese ori sunt mai mici de 1% din venitul mediu al gospodăriei;

5) nivelul taxei / tarifului în zonele rurale variază între 3 -18 lei/persoană/lună. Se poate observa că există localități rurale în care taxa/tariful este mai mare sau egal cu cel din zonele urbane. În unele cazuri se percepe un tarif diferit pentru deșeurile similare în dependență de tipul recipientului de colectare: 36 de lei pentru pubele de 120 l; 54 de lei pentru pubele de 240 l, și 99 de lei pentru container de 1,1 m³ (de ex. orașul Ungheni, AVE Ungheni SRL)³;

6) tariful achitat pentru un container de 1,1 m³ este mult mai mic decât tariful perceput pentru o pubelă de 120 l (valoarea diferită a tarifului bazată pe volumul recipientului de colectare ar putea fi un instrument economic care ar putea încuraja prevenirea generării deșeurilor (plătește pentru cât arunci);

7) tarifele pentru instituțiile publice și companii sunt similare, variind în mediul urban, de la 132 la 217 lei/m³ și în zonele rurale între 5 și 60 lei/m³.

36. În majoritatea localităților tarifele pentru colectarea și tratarea deșeurilor nu acoperă costurile, iar unele cheltuieli ale operatorilor de salubritate sunt subvenționate din bugetele locale sau din contul granturilor oferite în cadrul proiectelor de asistență tehnică pentru dezvoltarea infrastructurii de colectare.

37. Marea majoritate a deșeurilor municipale și cele industriale nepericuloase sunt eliminate în depozitele de deșuri, deoarece este cel mai ieftin tip de gestionare a deșeurilor; prin urmare, deșeurile sunt gestionate fără a ține cont de ordinea prioritară de prevenire și gestionare a deșeurilor, iar colectarea selectivă a deșeurilor reciclabile și a deșeurilor biodegradabile, precum și reciclarea și reutilizarea acestora este neatractivă din punct de vedere economic.

38. Cele mai mari provocări care continuă să afecteze dezvoltarea infrastructurii de gestionare a deșeurilor din Republica Moldova pe termen mediu și lung:

1) nu toate APL asigură accesul populației din teritoriul administrat la serviciul public de gestionare a deșeurilor;

2) nivel redus de conștientizare a publicului a necesității de achitare a serviciilor de colectare a deșeurilor, lipsa motivației de a colecta separat deșeurile;

3) capacități instituționale ale APL limitate în asigurarea cadrului juridic (tarif sau taxă) pentru recuperarea costului serviciului prestat de colectare a deșeurilor;

³ http://www.serviciilocale.md/public/files/studii_fezabilitate/swm/ro/25_10_2017_FS_WMZ_5_RO_final.pdf

4) nivelul redus al colectării selective a deșeurilor (7%), calitate inferioară a deșeurilor selectate, iar prin urmare dezvoltarea insuficientă a pieței de reciclare și valorificare a deșeurilor;

5) dificultăți în satisfacerea necesităților generatorilor de deșeuri în capacități de colectare și tratare a deșeurilor periculoase, care devin tot mai stringente, fiind în creștere atât cantitatea cât și spectrul deșeurilor;

6) lacune în procedura de eliberare a autorizației de gestionare a deșeurilor, în special pentru conformarea operatorilor existenți la cerințele Legii nr. 209/2016 privind deșeurile;

7) cunoștințe reduse privind oportunitățile internaționale existente ai infrastructurii de tratare a deșeurilor periculoase în țările din vecinătate.

Secțiunea a 4-a

Analiza gestionării categoriilor de deșeuri supuse responsabilității extinse a producătorului

39. Din perspectiva integrării Europene a țării, Acordul de asociere între Republica Moldova și Uniunea Europeană (ratificat prin Legea nr. 112 /2014), capitolul 16 - „Mediul înconjurător”, sub-capitolul „Gestionarea deșeurilor și resurselor” prevede transpunerea Directivei 2008/98/CE privind deșeurile, în termen de 4 ani de la intrarea în vigoare a acordului. În particular, aplicarea articolului 14 privind „stabilirea mecanismului de recuperare integrală a costurilor în conformitate cu principiul poluatorul plătește și cu principiul extins al responsabilității producătorului” se implementează începând cu anul 2018.

40. Articolul 12 din Legea nr. 209/2016 privind deșeurile cuprinde prevederi asociate de responsabilitate extinsă a producătorilor (REP), pentru a promova reutilizarea și prevenirea, reciclarea și alte tipuri de valorificare a deșeurilor. Astfel, în scopul promovării principiului REP, prioritar sunt supuse unui regim de responsabilitate extinsă a producătorului următoarele produse: baterii și acumulatori, echipamente electrice și electronice, vehicule, uleiuri, ambalaje, anvelope.

41. Raportarea gestionării fluxurilor de deșeuri supuse REP se efectuează online, prin intermediul SIA MD, care începând cu anul 2019 este exploatat de către Agenția de Mediu *pentru trei categorii de deșeuri*: deșeurile de echipamente electrice și electronice, deșeurile de ambalaj, deșeurile de baterii și acumulatori. În dependență de promovarea cadrului normativ, pe parcursul anilor 2023-2025 urmează a fi dezvoltată și raportarea pentru fluxurile de *uleiuri uzate, anvelope uzate și vehicule scoase din uz.*

42. *Ambalajele și deșeurile de ambalaje.* Reglementarea privind gestionarea ambalajelor și a deșeurilor de ambalaje (HG nr. 561/2020 pentru aprobarea Regulamentului privind ambalajele și deșeurile de ambalaje) este în vigoare din 21 august 2021. Conform datelor privind compoziția morfologică a deșeurilor municipale, rezultă că deșeurile de ambalaje ce se regăsesc în deșeurile municipale reprezintă circa 40-50%. Conform calculelor grupului de autori PNGD, se estimează

că în anul 2021 s-a generat o cantitate totală de 148,8 mii tone deșeurilor de ambalaje. Toți producătorii care plasează pe piață ambalaje și produse ambalate urmează să se înregistreze în Lista producătorilor de produse supuse reglementărilor de responsabilitate extinsă a producătorului și să prezinte date privind tipurile și cantitatea de ambalaje plasată pe piață anual.

43. Conform Legii nr. 209/2016 privind deșeurile, operatorii economici care introduc pe piață ambalaje și produse ambalate sunt responsabili să asigure gestionarea ambalajelor devenite deșeurilor pe teritoriul național. Gestionarea efectivă a deșeurilor de ambalaje se realizează prin intermediul operatorilor de colectare și operatorii de tratare (stații de sortare, operatori economici care realizează reciclarea/valorificarea) și operatorii depozitelor de deșeurilor (care preiau deșeurile de ambalaje nevalorificate). Astfel la dezvoltarea sistemelor integrare de gestionare a deșeurilor municipale operatorii specializați pentru colectarea deșeurilor, de comun acord cu sistemele colective responsabile de gestionarea deșeurilor de ambalaje și reciclatorii vor stabili modalitatea de atingere a țintelor de reciclare și valorificare pentru fiecare tip de ambalaj.

44. Totodată, persistă riscul unei taxări adiționale odată cu aplicarea principiului responsabilității extinse ale producătorului în baza Legii nr. 209/2016 privind deșeurile și menținerea aplicării principiului „poluatorul plătește” conform Legii nr. 1540/1998 privind plata pentru poluarea mediului, prin achitarea taxei de ambalaj. Actualmente mecanismul de aplicare a taxei de ambalaj conform principiului „poluatorul plătește”, nu permite aplicarea aceluiași grad de responsabilitate financiară în ce privește gestionarea deșeurilor de ambalaj între producător și importator, deoarece companiile achită diferit. Astfel, litera h), alineatul 6, articolul 11, Legea 1540/1998 stabilește excepție la achitarea taxei de ambalaje de care se folosesc producătorii locali care procura ambalajele direct în Republica Moldova, iar când le plasează pe piață produsele ambalate, nu mai achita taxa per unitate, așa cum o fac importatorii de produse în ambalaj.

45. Principalele probleme de gestionare ambalajelor și a deșeurilor de ambalaje sunt:

1) din cauza lipsei de conștientizare a publicului și a infrastructurii de sortare a deșeurilor, doar o mică parte din deșeurile de ambalaje din fluxul de deșeurilor municipale este sortată;

2) colaborare redusă între serviciile de colectare a deșeurilor și deținătorii infrastructurii de reciclarea deșeurilor pentru asigurarea gestionării deșeurilor colectate conform reglementărilor de mediu, inclusiv pentru atingerea țintelor de reciclare;

3) cooperarea între municipalități și organizațiile de producători și importatori de produse ambalate nu este asigurată, persistă lipsă de cunoștințe în implementarea responsabilității extinse a producătorilor;

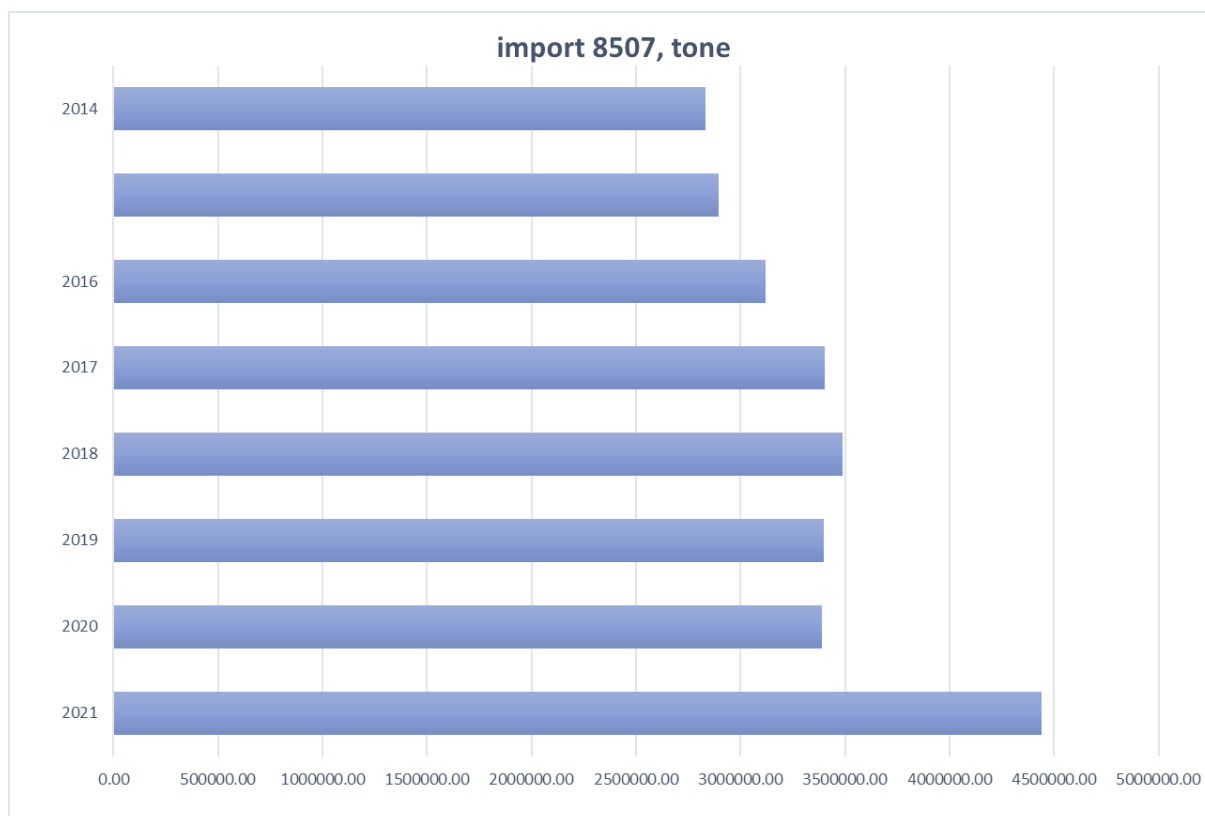
4) autorizarea activităților de colectare a deșeurilor de ambalaje de către agenți economici care sunt valorificatori, ceea ce contravine implementării principiului „responsabilității extinse a producătorilor”, având impact asupra asigurării țintelor de

colectare de către sistemele colective sau individuale, care sunt responsabili de gestionarea acestui flux de deșeuri pe întregul lanț de gestionare – de la colectare pînă la valorificare;

5) abordarea problematicii a deșeurilor de ambalaje separat de deșeurile municipale mixte, deșeurile de ambalaje fiind un flux de deșeuri supuse principiului „responsabilității extinse a producătorilor” care urmează a fi colectate de serviciul de salubritate, pe bază de contract cu sistemele colective și pentru serviciul municipal urmează să obțină veniturile necesare menținerii sistemului integrat de gestionare a deșeurilor.

6) inconsistențe în cadrul legislativ axate pe suprapunerea principiului „poluatorul plătește” și principul „responsabilității extinse a producătorilor”.

46. Deșeuri de baterii și acumulatori. Conform datelor Biroului Național de Statistică, în Republica Moldova lipsește producerea de **baterii și acumulatori** (BA), astfel toate cantitățile puse pe piață sunt reflectate în import, fiind structurate în 2 categorii în baza Nomenclurii Combinate a Mărfurilor⁴: 8506 (Pile și baterii de pile electrice) și 8507 (Acumulatori electrice), avînd o dinamică în creștere în perioada 2014-2021.

⁴ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=112799&lang=ro#

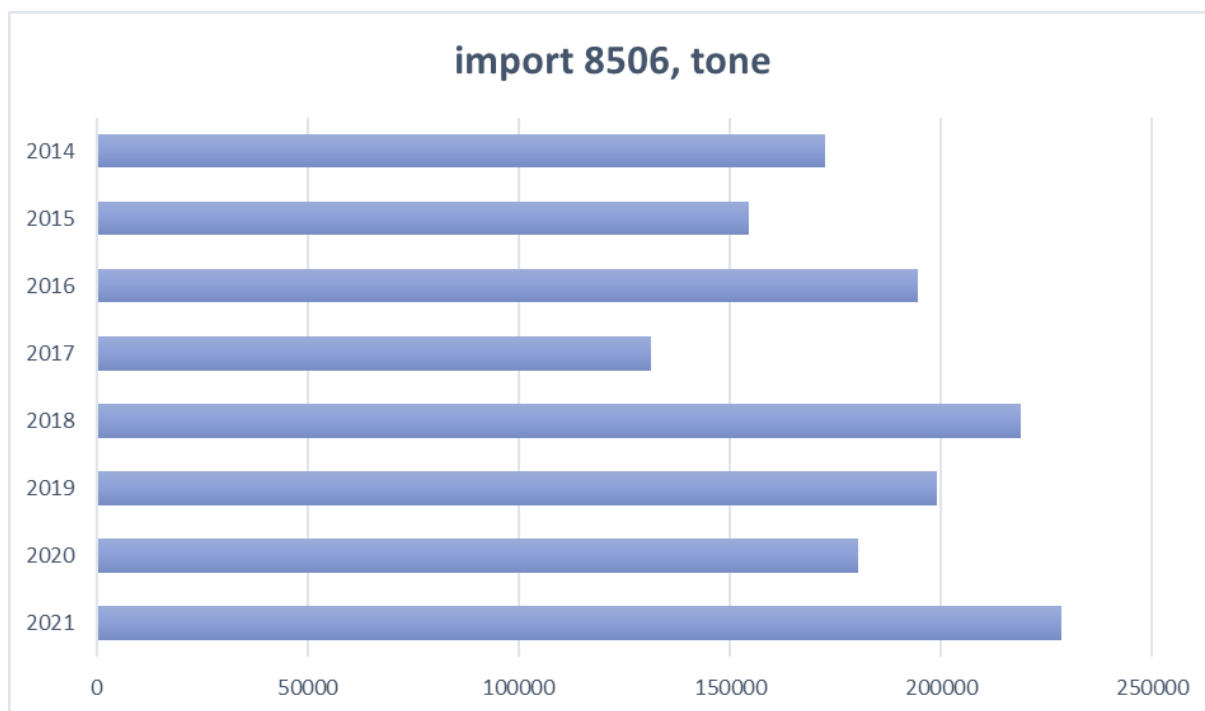

Figura 6. Date privind importul pentru categoria 8506 (Pile și baterii de pile electrice) și categoria 8507 (Acumulatori electrice) în perioada 2014-2021, tone

Sursa: Serviciul Vamal al RM, <https://comtrade.un.org/data/>

47. Conform situației la 01 mai 2023, 21 operatori economici sunt autorizați în domeniul colectării, transportării, depozitării temporare a deșeurilor de BA, practicînd activități de colectare și transportare a deșeurilor de metale feroase și neferoase, iar colectarea BA este o activitate asociată în mare parte cu colectarea metalelor, fapt ce contravine implementării principiului „responsabilității extinse a producătorilor”.

48. Conform situației la 01 mai 2023, 3 agenți economici sunt autorizați pentru implementarea principiului „responsabilității extinse a producătorilor” (un sistem individual și unul colectiv), în conformitate cu HG nr. 586/2020 pentru aprobarea Regulamentului privind gestionarea bateriilor și acumulatorilor și deșeurilor de baterii și acumulatori.

49. În lipsa capacităților de tratare a deșeurilor de BA, toate deșeurile colectate sunt exportate în țările vecine (România și Ucraina). Statistica exporturilor deșeurilor de BA denotă o tendință instabilă de creștere și descreștere, în funcție de cantitatea deșeurilor colectate în perioada 2014-2021.

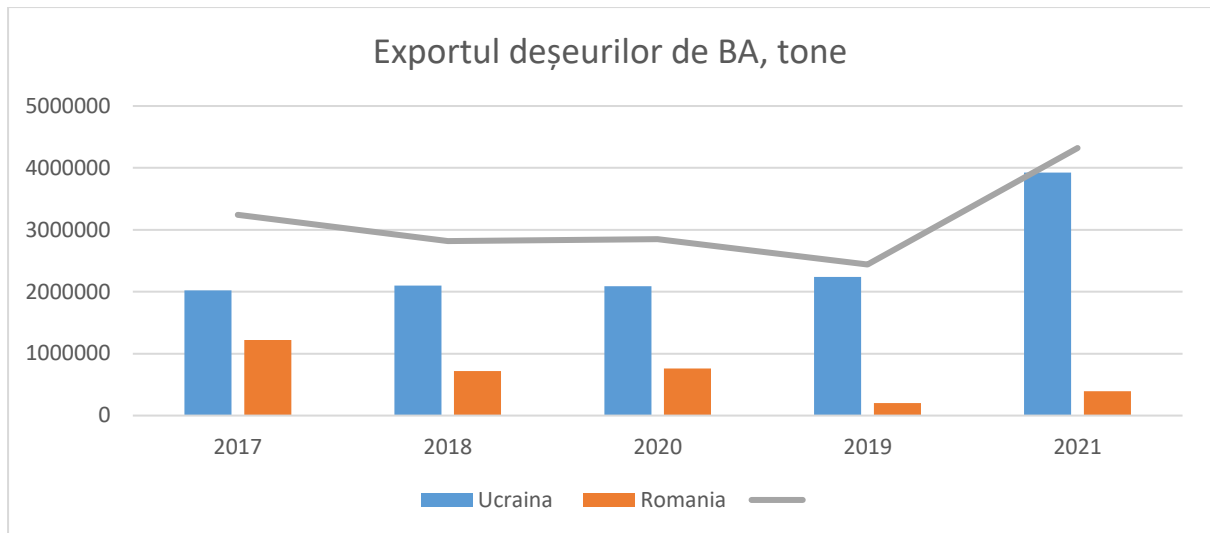

Figura 7. Exportul deșeurilor de BA pentru perioada 2014-2021, tone.

Sursa: Serviciul Vamal al RM, <https://comtrade.un.org/data/>

50. Principalele probleme de gestionare a deșeurilor de BA sunt:

1) colectarea acumulatorilor este o activitate asociată cu colectare și transportare a deșeurilor de metale feroase și neferoase, iar gestionarea electrolitului rămâne incertă;

2) din lipsă întreprinderilor de tratare a deșeurilor de BA în Moldova, toate deșeurile trebuie să fie exportate, conform proceduri stabile în HG nr. 411/2022 pentru aprobarea Regulamentului privind transferurile de deșeuri.

3) inconsistențe în cadrul legislativ axate pe suprapunerea principiului „poluatorul plătește” și principiul „responsabilității extinse a producătorilor”, fiind aplicată în continuare taxa pentru poluare conform Legii nr. 1540/1998 privind plata pentru poluarea mediului.

4) Autorizare a colectării DBA (în special al acumulatorilor) de rînd cu deșeurile de metale feroase și neferoase, este în contradicție cu implementarea principiului „responsabilității extinse a producătorilor”, creând impedimente pentru atingerea țintelor de colectare și valorificare adecvată de către sistemele individuale sau colective, totodată în aceste condiții rămîne incertă modalitatea de tratarea electrolitului din acumulatori.

51. Deșeurile de echipamente electrice și electronice (DEEE). Agenții economici, care plasează pe piață echipamente electrice și electronice (EEE) cad sub incidența regimului REP. Conform situației la 1 iunie 2021, în Republica Moldova au fost înregistrate 77 de întreprinderi cu statut de producător de EEE, din care 14 agenți economici ca distribuitori EEE și 63 ca producători.

52. Cantitatea de DEE generate a fost dedusă în baza datelor de activitate privind cantitatea de EEE introduse pe piață, disponibile pe site-ul <https://comtrade.un.org/db>, clasificate conform Nomenclaturii Combinate a Mărfurilor.

Tabelul 6.

Datele privind cantitatea plasată pe piață a EEE, 2015-2019

	2015	2016	2017	2018	2019
Plasat pe piață bazat pe greutate, în tone	17775,99	19018,97	23076,43	26720,27	30298,62
EEE pe cap de locuitor, kg/an	6,25	6,73	8,30	9,79	11,30

Sursa: <https://comtrade.un.org/data/>. Calcule realizate cu ajutorul instrumentului de calcul "EEE Put on Market Instrument (UNU ViE SCYCLE)".

53. Datele privind cantitatea de EEE plasată pe piață au fost corelate cu numărul populației, pentru a genera indicatorul de generare a DEEE pe cap de locuitor, iar rezultatele denotă o dinamică de creștere de la 4,5 kg/pers/an în 2015 la 6,5 kg/pers/an în 2019, fiind în continuă creștere.

Tabelul 7.

Datele privind generarea DEEE kg/pe cap de locuitor, 2015-2019

	2015	2016	2017	2018	2019
Plasat pe piață	17776	19019	23076	26720	30299
DEEE generat	12959	13962	15054	16198	17393
DEEE pe cap de locuitor, kg/an	4,555	4,943	5,415	5,932	6,486

Sursa: Instrumentul de calcul "EEE Put on Market Instrument (UNU ViE SCYCLE)"

54. Conform situației la 1 iunie 2023, în baza informației raportate de către Agenția de Mediu, în Sistemul Informațional Automatizat „Managementul Deșeurilor” sunt înregistrate 5 sisteme colective, care dețin autorizație pentru desfășurarea activităților ce țin de implementarea responsabilității extinse a producătorului pentru gestionarea DEEE-lor, în contextul executării Regulamentului privind deșeurile de echipamente electrice și electronice (HG nr. 212/2018). Pentru anul 2021, ținte de colectare au fost raportate de către 5 sisteme colective.

Lista sistemelor colective poate fi vizualizată pe pagina web a AM, accesând link-ul <https://docs.google.com/document/d/1rIQuUKwTsC6At15et1dehLilu2rJPIxm/edit>.

Potrivit datelor raportate prin intermediul SIAMD, de către sistemele colective au fost colectate următoarele cantități de DEEE-uri:

- anul 2020:

Denumirea sistemului colectiv	Total EEE plasate pe piață (media pe ultimii 3 ani (tone))	Ținta de colectare de 5 % (tone)	Cantitatea de DEEE-uri colectate (tone)
UPJ „Eco-Green”	58,35	2,91	2,99

AP „Moldcontrol”	354,12	17,70	20,42
APDCPD „Colectez.EU”	1,48	0,07	1,01
Total			24,42

- anul 2021:

Denumirea sistemului colectiv	Total EEE plasate pe piață (media pe ultimii 3 ani (tone))	Ținta de colectare de 10 % (tone)	Cantitatea de DEEEuri colectate (tone)
UPJ „Eco-Green”	47,98	4,79	10,28
AP „Moldcontrol”	625,40	62,54	72,00
APDCPD „Colectez.EU”	3,40	0,34	1,14
AO „Univers Ecologic”	314,8	31,48	0
Fundația „Eco Save”	510,41	51,04	51,04
Total			134,46

55. Pe parcursul ultimilor ani au fost realizate mai multe inițiative de colectare a DEEE, susținute de diferiți donatori, fiind instalate tomberoane de dimensiuni medii, plasate în incinta instituțiilor din sectorul public, privat și mediul academic și tomberoane mari în exterior.

56. Principalele probleme de gestionare a deșeurilor de echipamente electrice și electronice sunt:

1) îndeplinirea obiectivelor de colectare, recuperare și reciclare a tuturor deșeurilor de echipamente electrice și electronice pe categorii separate nu este încă definită și asigurată în mod clar, iar controlul implementării acestor obiective este insuficient;

2) din lipsă întreprinderilor de reciclare și valorificare a DEEE în Moldova, toate deșeurile trebuie să fie exportate, conform procedurii stabile în H.G. nr. 411/2022 pentru aprobarea Regulamentului privind transferurile de deșeuri, costul fiind unul ridicat și se atestă o deschidere selectivă a întreprinderilor de reciclare și recuperare în străinătate către sistemele colective din Republica Moldova;

3) controlul insuficient al gestionării DEEE creează mai multe probleme:

a) colectarea și dezasamblarea ilegală;

b) comercializarea și respectiv valorificarea doar a părților valoroase din deșeurile de echipamente dezasamblate;

c) este incertă soarta părților nevaloroase din deșeurile de echipamente dezasamblate. De exemplu, carcasa de plastic, care se iau spre valorificare contra plată, ceea ce determină abandonarea acestora sau chiar arderea

neautorizată și prezintă un pericol pentru mediu și sănătate din cauza conținutului de produse chimice periculoase, inclusiv POP;

d) lipsa trasabilității deșeurilor colectate și a modalității de tratare a acestora, nerespectarea tratatelor internaționale în gestionare a durabilă a DEEE-ilor, inclusiv combaterea traficului ilegal al DEEE-ilor.

4) nu toți producătorii și importatorii de EEE sunt înregistrați în Registrul producătorilor și importatorilor produselor supuse REP și își îndeplinesc obligațiile de gestionare a DEEE, ceea ce duce la crearea unor condiții de concurență neloială între acei producători și importatori de echipamente electrice și electronice care îndeplinesc și cei care nu îndeplinesc obligațiile lor;

5) Conștientizarea insuficientă atât a populației, cât și a producătorilor cu privire la abordările de implementare a REP. Populația percepe livrarea DEEE-urilor gratuit către un agent economic autorizat ca o sursă de venit pentru aceștia, iar producătorii de EEE percep implementarea REP ca pe o „problemă” pe care statul a decis să o pună pe umerii lor, scăpând astfel de deșuri;

6) Agenții economici autorizați în colectarea deșeurilor de metale feroase și neferoase preiau și anumite DEEE-uri (în special echipamente de transfer termic, precum frigider și condiționare) ceea ce este în contradicție cu implementarea principiului „responsabilității extinse a producătorilor”, creînd impedimente sistemelor individuale sau colective pentru atingerea țintelor de colectare și valorificare, fiind totodată incertă modalitatea de tratare a acestor DEEE, care conțin mai multe produse chimice periculoase (de exemplu freon), acestea fiind dezasamblate fără respectarea cerințelor în acest domeniu.

57. Vehiculele scoase din uz (VSU). Republica Moldova nu produce vehicule, toate unitățile de transport fiind importate. Parcul auto național crește anual cu circa 30 de mii de unități de transport doar 12 % sunt unități de transport noi comercializate de importatorii oficiali. Numărul de autovehicule noi care au fost vândute în Republica Moldova și care în 2019 a constituit 6.843 de unități (mașini noi, produse în anii 2018-2019) din numărul total de 36.393 de vehicule, care au fost aduse și înregistrate (autoturisme ușoare dedicate inclusiv transportului de pasageri, care au o greutate de sub 3.5 tone) (vs 30.954 cât au fost în 2018)⁵.

58. Cadrul legislativ privind VSU cuprinde Articolul 51 din Legea nr. 209/2016 privind deșeurile, care conține prevederi generale cu privire la aspecte privind modul de proiectarea și producerea de noi vehicule într-un mod care facilitează dezasamblarea, reutilizarea, recuperarea și, în special, reciclarea VSU, a materialelor și a componentelor acestora, și Legea nr. 277/2018 privind substanțe chimice, care interzice plasarea pe piața a materialelor și componentelor vehiculelor care conțin plumb, mercur, cadmiu și crom hexavalent.

59. Recent a fost aprobat și Regulamentul privind gestionarea vehiculelor scoase din uz (HG nr.93/2023), care stabilește un cadru juridic de reglementare privind prevenirea formării de deșuri provenite de la vehiculele scoase din uz,

⁵ Registrul de Stat al transporturilor, Agenția Servicii Publice

colectarea, reutilizarea, reciclarea și alte forme de valorificare a vehiculelor scoase din uz, inclusiv a componentelor și a materialelor acestora.

60. Din lipsa datelor privind colectarea VSU și pentru a definitiva numărul potențialelor VSU generate, a fost analizată informația statistică privind numărul mijloacelor de transport radiate din Registrul de Stat al transporturilor în perioada 1995-2020, care se atestă o dinamică instabilă de creștere și descreștere care variază de la 174 la circa 2700 de unități. Această fluctuație poate fi justificată prin oferta de preț la colectarea feroaselor și neferoaselor, dar și prin prețul de import al autovehiculelor (taxa de înmatriculare), achitată în funcție de capacitate și anul de producție.

Tabelul 8

Date statistice privind numărul mijloacelor de transport radiate din Registrul de Stat al transporturilor în perioada 2015-2020

ANUL	Autovehicule pentru transportul mărfurilor	Autoturisme	Autobuze	Remorci și semiremorci
2015	785	1501	108	150
2016	526	1114	90	101
2017	415	476	78	103
2018	584	881	95	178
2019	710	1353	113	150
2020	571	1126	90	99
TOTAL	3591	6451	574	781

Sursa: Instituția Publică „Agenția Servicii Publice”.

61. Uleiuri uzate. Creșterea vertiginoasă a numărului de autoturisme, camioane și alte unități de transport înregistrate în țară, justifică importul unor cantități mari de diverse tipuri de uleiuri și lubrifiantii, pe baza minerală, semisintetice, sintetice sau biogene, precum și alte produse derivate.

Tabelul 9.

Dinamica importul de uleiuri în Republica Moldova în perioada 2016-2020, tone

Cod tarifar	2016	2017	2018	2019	2020
271019810	6.513,5	6.888,8	6.719,8	6.861,3	7.145,5
271019870	829,8	936,1	1.028,7	1.019,8	1.177,5
271019830	812,3	667,1	789,7	1.069,9	1.080,6
270750000					1.021,4
271019990	421,5	768,4	918,6	845,8	725,4
271019850	9,1	17,3	22,8	50,6	40,2
271019910	19,3	16,0	51,4	41,9	32,0
271019930	61,5	41,4	95,3	109,7	36,3
270799500			0,8	0,1	2,0
270799910					1,0
270730000					0,2
270900900					
270799990	1,7	1,8	6,2	4,5	0
270900100					
Total	8.569	9.337	9.633	10.004	11.362

Sursa: Serviciul Vamal, date din AIR asupra proiectului-HG pentru aprobarea Regulamentului privind gestionarea uleiurilor uzate

62. În lipsa unor date statistice privind cantitatea de uleiuri uzate generate, datele sunt deduse în baza cantităților de uleiuri importate, utilizând drept reper datele europene privind consumul de lubrifiant în UE, ce constituie 65% ulei de automobile și 35% de ulei industrial. Aceste date sunt raportate anual către Convenția de la Basel (conform codurilor Y08 și Y09).

Tabelul 10.

Cantitatea estimativă de uleiuri uzate generate în anii 2015-2020, în tone

Anii	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Cantitatea de uleiuri importate, tone	8523,06	8728.69	9488.5	10396.3	11205,45	11362,0
Cantitatea de uleiuri uzate generate, tone	3409.2	3491.5	3795.4	4158.52	4482.18	4544.8

Sursa: Serviciului Vamal, rapoartele anuale către Convenția de la Basel

63. Problema majoră a gestionării uleiurilor uzate este nivelul scăzut de colectare a acestora din lipsa infrastructurii de colectare și tratarea. Conform datelor prezentate în SIAMD pentru anii 2019-2020 au fost colectate doar 60 tone de ulei uzat. Cealaltă parte a uleiurilor uzate generate, ca înlocuitor al uleiului pentru încălzire, este utilizată pentru încălzirea încăperilor și a altor nevoi și este incinerată ilegal în instalații neadaptate pentru incinerarea deșeurilor periculoase care duc la poluarea mediului. Datorită faptului că uleiurile uzate sunt o alternativă mai ieftină la uleiurile pentru încălzire, acestea sunt la cerere pe piață.

64. Recent a fost adoptat Regulament privind gestionarea uleiurilor uzate (H.G. nr. 731/2022), care stabilește cerințele pentru gestionarea ecologică corespunzătoare a uleiurilor uzate generate la nivel național, prin aplicarea regimului de responsabilitate extinsă a producătorului, în conformitate cu prevederile art. 12 și 52 din Legea nr. 209/2016 privind deșeurile, cu respectarea acordurilor internaționale de mediu la care Republica Moldova este parte.

65. Ca urmare a analizei gestionării categoriilor de deșeurii supuse REP, suplimentar la problemele specifice fiecărui flux, enumerate mai sus, se identifică următoarele provocări:

1) de natura instituțională/organizațională ce țin de ritmul lent de înregistrare în Lista producătorilor de produse supuse reglementărilor de responsabilitate extinsă a producătorului pasibili înregistrării;

2) de natură legislativă, ce ține de reglementarea criteriilor pentru crearea sistemelor individuale și colective în vederea optimizării numărului acestora și asigurarea acoperirii cu servicii de colectare a deșeurilor de produse REP pe întreg teritoriul țării, setarea criteriilor de eligibilitate, etc.;

3) de natură financiară și investițională, la nivel național nu există facilități pentru tratarea / depozitarea deșeurilor periculoase.

Secțiunea a 5-a Analiza gestionării anumitor categorii de deșeuri

66. Fluxurile de deșeuri specifice, incluse în Legea nr. 209/2016 privind deșeurile cuprind: anvelope uzate (art.60), stocurile și deșeurile de poluanți organici persistenți (art. 53), deșeurile rezultate din activitatea medicală (art.55), deșeurile de mercur (art.58).

67. Anvelope uzate. Toate categoriile de anvelope, atât cele noi, cât și cele de tip "second hand" (uzate), sunt importate conform codurilor din Nomenclatura Combinată a Mărfurilor: 4011 Anvelope noi din cauciuc și 4012 Anvelope uzate din cauciuc, anvelope solide sau cu perne, benzile de rulare și clapele de cauciuc, din cauciuc. Anvelopele uzate includ: anvelope reșapabile, anvelope de ocazie, anvelope exportabile și ELT-uri (End-of-Life Tire – anvelopă uzată).

68. În lipsa datelor privind generarea anvelopelor uzate, se utilizează coeficientul de 0,6 pentru a deduce cantitatea de deșeuri generată în baza datelor privind importurile anvelopelor. Această metodă este aplicată pentru întocmirea raportului anual pentru Convenția Basel.

Tabelul 11.

Date privind generarea anvelopelor uzate, tone, anii 2015-2020

Anii	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Anvelope, tone	6665	8041	7298	8033	7433	7688.773

Sursa: rapoartele anuale către Convenția de la Basel

69. Anvelopele uzate sunt colectate de către 4 companii, autorizate în domeniul colectării, transportării, depozitării și prelucrării deșeurilor din cauciuc. O singură companie reciclează cauciucurile prin metoda de piroliză, materia primă secundară obținută în urma reciclării este compusă din combustibil lichid, carbon tehnic, resturi de metal. Datele prezentate în SIA MD, de către 3 colectori privind colectare și prelucrarea anvelopelor uzate în 2020 reflectă cantitatea totală de cca 600 tone, ceea ce prezintă doar o mică parte a anvelopelor uzate generate.

70. Începând cu martie 2023, gestionarea fluxului de anvelope uzate este organizată în conformitate cu prevederile Regulamentului privind gestionarea anvelopelor uzate, aprobat prin H.G. nr.610/2022.

71. Poluanți organici persistenți (POP) reprezintă o categorie de substanțe foarte stabile din punct de vedere chimic cu proprietăți toxice și bioacumulative, care prezintă un pericol sporit pentru sănătatea oamenilor și mediului ambiant. Aceștia au calități nocive extrem de pronunțate, un grad înalt de rezistență la degradare și proprietăți de acumulare în organismele vii și mediul înconjurător, pot fi ușor transportați în atmosferă la distanțe mari și se depun departe de locul de emisie, pot afecta sănătatea și mediul, atât aproape cât și departe de sursele lor. POP cuprinde un

șir de pesticide organo-clorurate, bifenili policlorurați (BPC) și unii poluanți industriali, inclusiv dioxinele și furanii.

72. În lipsa capacităților tehnice pentru tratarea produselor chimice cu conținut de POP la nivel național, pesticidele învechite cu conținut de POP au fost reambalate și transportate peste hotarele țării spre eliminare cu suportul mai multor proiecte de asistență tehnică și granturi. Cantitatea totală a pesticidelor învechite eliminate în perioada 2007-2022 constituie **4420,3** tone (inclusiv 460,3 tone eliminate din regiunea stîngă a Nistrului).

73. Deși pe parcursul anilor Republica Moldova a beneficiat de asistența donatorilor în rezolvarea problemelor asociate managementului stocurilor de pesticide inutilizabile (GEF, Banca Mondială, UNEP, NATO, Agenția Cehă pentru Cooperare Internațională, OSCE, etc), totuși conform datelor disponibile și controalelor efectuate de către subdiviziunile teritoriale ale Inspectoratului pentru Protecția Mediului, continuă să fie depistate stocuri de pesticide inutilizabile și necunoscute.

74. Pesticidele depistate se află în stare solidă și lichidă și în majoritatea cazurilor sunt stocate în ambalaj din polietilenă, recipiente din metal și plastic, în unele cazuri sunt amestecate cu sol. Cantitatea totală conform datelor IPM la 31.12.2021 constituie **211,4074 tone**. Locațiile de amplasament sunt diferite: depozite neconforme, încăperi aflate în gestiunea unor agenți economici, fără pază.

75. Bifenilii Policlorurați (BPC). Producerea și introducerea pe piață a BPC în stare pură, în amestecuri sau în calitate de componente ale unor articole este interzisă, conform Regulamentului privind bifenilii policlorurați, aprobat prin HG nr. 81/2009⁶. Concomitent, Regulamentul stabilește responsabilitatea deținătorilor de echipamente cu conținut de BPC privind întocmirea planurilor de decontaminare a acestora, inclusiv conține prevederi specifice privind marcarea și raportarea datelor.

76. În lipsa instalațiilor pentru tratarea echipamentelor cu conținut de BPC, cum ar fi incineratoare sau instalații de dezmembrare și decontaminare condensatoarelor și transformatoarelor, deținătorii de echipamente cu conținut de BPC sunt obligați să depoziteze deșeurile cu BPC în condiții de siguranță pentru mediu și sănătatea populației și să prevadă în planul de gestiune a deșeurilor acțiuni de eliminare a acestora. Ca și în cazul stocurilor de pesticide învechite, Republica Moldova a beneficiat de asistența donatorilor pentru eliminarea echipamentelor și uleiurilor cu conținut de BPC de la 13 stații de transformare - în total 934 tone de echipament cu conținut de BPC, inclusiv ulei conținut de BPC aproximativ 220 tone.

77. În anul 2020, doar un singur agent economic din sectorul energetic, a asigurat demontarea echipamentului și a uleiului cu conținut de BPC, exportând în Germania pentru decontaminare și eliminare finală 20,04 tone de uleiuri cu conținut de BPC, echipamentul contaminat fiind transmis pentru decontaminare în România.

78. Agenția de Mediu actualizează anual Inventarul Național al echipamentelor cu conținut de BPC, care cuprinde informații privind echipamentele cu un volum de

⁶ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=114288&lang=ro

BPC mai mare de 5 dm³ și cu o concentrație mai mare de 50 ppm (0,005%). Conform inventarierii echipamentului contaminat cu BPC, precum și stocurilor de ulei cu conținut de BPC în cadrul sectorului energetic din țară realizată în 2020, au fost documentate următoarele cantități, conform tabelului de mai jos.

Tabelul 12

Date privind uleiul și echipamentul contaminat cu BPC din sectorul energetic, în tone

Denumirea companiei	Echipament contaminat cu BPC, unități	Ulei contaminat cu BPC, tone
ICS Premier Energy	14 (întrerupători 35kV)	3,535
Moldelectrica SA	161 (întrerupători și transformatori de diverse dimensiuni)	47,526
Red Nord SA	3 (transformatoare)	0,641
Nodul Hidroenergetic Costești	13 (12 întrerupători (110kV, 1 racord)	32,450
Total	191	84,152

79. Deși punctul 7 al Regulamentului privind bifenilii policlorurați prevedea termenul limită de 31 decembrie 2020 pentru scoaterea din uz și decontaminarea echipamentului și uleiului cu conținut de BPC între 0,005 % și 0,05% , mulți deținători ai acestui echipament au solicitat Ministerului Mediului extinderea termenului până la 31 decembrie 2023.

80. Deșeuri rezultate din activitatea medicală. Sistemul de sănătate din Republica Moldova constă din complexul de diverse instituții care prestează servicii de sănătate (spitale și instituții medicale primare), laboratoare și instituții de cercetare. Managementul deșeurilor medicale se efectuează conform prevederilor Legii nr. 209/2016 privind deșeurile și Regulamentului sanitar privind gestionarea deșeurilor rezultate din activitatea medicală, aprobat prin H.G. nr. 696/2018.

81. În toate teritoriile a fost raportată crearea condițiilor și respectarea separării la sursă a deșeurilor rezultate din activitatea medicală pe categorii și stocarea temporară în spații special destinate. De asemenea IMS au raportat asigurarea cu consumabile pentru segregarea deșeurilor pe categorii (saci de culoare galbenă și neagră, eco-boxuri, etc.).

82. Tratarea deșeurilor infecțioase în instalații proprii au raportat raioanele Comrat, Telenești, Hîncești, Rezina, Călărași, Ceadr-Lunga și Glodeni, metoda de tratare a deșeurilor infecțioase fiind prin imersie în soluții de clor și incinerarea lor în aer liber sau instalații improvizate.

83. Datele privind generarea deșeurilor infecțioase pentru perioada 2014-2019, au fost estimate în cadrul proiectului UNEP-GEF “Republica Moldova: pregătirea celui ai treilea raport bianual actualizat de către Convenția cadru a ONU pentru schimbările climatice”. Avînd în vedere situația pandemică COVID 19, a fost

estimat potențialul de generare a deșeurilor infecțioase în 2020, iar rezultatul denotă dublarea ratei de generare raportată la un pat (doar în cazul unui agent economic ce prestează servicii de tratare a deșeurilor infecțioase, cantitatea totală de deșeuri tratate a crescut de la 279 de tone (2019) la 459 de tone (2020). Avînd la bază aceleași asumății, a fost estimată cantitatea totală de deșeuri infecțioase generate la nivel național (vezi tabelul de mai jos).

Tabelul 13

Datele estimstive privind generarea deșeurilor infecțioase în anii 2014-2020, tone

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Numărul de paturi în spitale	20131	18803	18805	18398	18138	18042	20523
Rata de generare per pat, kg/zi/pat	0,15	0,15	0,15	0,15	0,15	0,15	0,28
Deșeuri generate, tone	1102,2	1029,5	1029,6	1007,3	993,1	987,8	2097,54

Sursa: <http://clima.md/doc.php?l=ro&idc=81&id=4256>

84. Potrivit prevederilor Regulamentului sanitar privind gestionarea deșeurilor rezultate din activitatea medicală, aprobat prin H.G. nr. 696/2018, tratarea deșeurilor periculoase poate fi externalizată, prin transmiterea lor, în bază de contract de servicii, agenților economici autorizați (în conformitate cu art. 24 și 25 a Legii nr. 209 /2016 privind deșeurile) pentru tratarea deșeurilor ce rezultă din activitatea medicală pentru toate tipurile de deșeuri, cu excepția deșeurilor infecțioase, identificate cu codul 180103* în anexa la Regulamentul sanitar, produse în laboratoarele microbiologice și/sau de la pacienții cu boli înalt transmisibile și care necesită tratare obligatorie la sursa generării.

85. Conform datelor Agenției de Mediu, în prezent, trei companii sunt autorizate în autoclavarea deșeurilor medicale (tehnologie de tratare termică la temperaturi scăzute cuprinse între 100°C și 180°C). Concomitent persistă practică de gestionare a deșeurilor medicale aplicându-se tehnici învechite, în mare parte în localitățile rurale.

Tabelul 14

Datele privind tratarea deșeurilor infecțioase în anii 2019-2021, tone

Codul deșeurii	Denumirea deșeurii	2019	2020	2021
18 01 03*	deșeuri a căror colectare și eliminare fac obiectul unor măsuri speciale privind prevenirea infecțiilor	297	549,07	787,1

Sursa: SIAMD

86. Producătorii de deșeuri rezultate din activitatea medicală trebuie să asigure monitorizarea sistemului de gestionare a acestora, care include implementarea planurilor proprii de gestionare a deșeurilor, utilizarea echipamentului conform pentru tratarea deșeurilor rezultate din activitatea medicală, activități de evidență a deșeurilor și raportarea autorităților competente. Totodată se atestă necesitate de dotarea instituțiilor medicale cu instalații de decontaminare a deșeurilor medicale.

87. Deșeuri de mercur. Mercurul este utilizat în interiorul termometrelor, barometrelor, manometrelor, lămpilor fluorescente, bateriilor, releelor, precum și în alte dispozitive. Acest metal este utilizat sau se generează într-o serie de procese industriale, inclusiv minerit, producerea de ciment, metalurgia, arderea combustibililor fosili, inclusiv fabricarea echipamentelor electrice și electronice, precum și unele produse cosmetice.

88. Inventarierea emisiilor și stocurilor de mercur a fost efectuată în cadrul procesului de pregătire pentru ratificarea Convenției de la Minamata în 2017, fiind constatate următoarele:

- 1) întreprinderile industriale care activează sau cele care au activat în trecut nu dețin stocuri de mercur, nici în stare pură, nici în calitate de constituent;
- 2) au fost identificate stocuri de produse cu conținut de mercur (termometre stricate, lămpi luminiscente uzate, baterii), numărul estimativ de lămpi luminiscente depozitate la întreprinderile inventariate constituie în total cca 100 mii bucăți.
- 3) pe parcursul ultimilor decenii au avut loc mai multe tentative de trafic și comerț ilicit cu mercur, ca urmare fiind confiscate aproximativ 500 de kg.

89. În lipsa capacităților pentru tratarea deșeurilor cu conținut de mercur, aceste deșeuri pot fi tratate doar peste hotare, totodată raportul anual către Convenția Basel nu include date privind exportul deșeurilor cu conținut de mercur spre tratare pentru anii 2015-2022. În acest context, cantitățile de deșeuri cu conținut de mercur depozitate necesită a fi evacuate.

90. Gestionarea deșeurilor *din agricultură, silvicultură și pescuit* se realizează în instalații de valorificare sau eliminare a deșeurilor, conform Legii nr.209/2016 privind deșeurile. Responsabilitatea gestionării deșeurilor din agricultură și din activitățile de creștere a animalelor aparține generatorilor.

91. Deșeurile de grajd de la animale sunt surse periculoase de poluare a mediului, în același timp, sectorul zootehnic reprezintă cel mai înalt potențial de producere a îngrășămintelor organice și a biogazului prin tehnologia fermentării anaerobe, care nu este utilizată suficient în practica autohtonă. În prezent nu există distincte informații referitoare la cantitatea de generare a acestor deșeuri, iar stații de obținere a biogazului din deșeurile provenite din activitățile de creștere a animalelor

funcționează doar la trei complexe zootehnice. De asemenea un producător utilizează deșeurile rezultate în urma procesului de extragere a zahărului din sfecla de zahăr pentru obținerea biogazului, producând energie electrică pentru necesitățile întreprinderii.

92. Strategia de mediu pentru anii 2014-2023 și Planul de acțiuni pentru implementarea acesteia, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 301/2014 prevede crearea sistemelor integrate de gestionare a deșeurilor, inclusiv a deșeurilor biodegradabile, care ar contribui la reducerea cu 30% a cantităților de deșeuri depozitate și creșterea cu 20% a ratei de reciclare până în anul 2023.

93. Potențialul energetic al deșeurilor biodegradabile produse anual în sectorul agrar și industrial ar putea contribui esențial la soluționarea problemei energetice. Pe parcursul anului 2020 au activat sezonier 40 agenți economici în domeniul producerii de peleți și brichete, care au utilizat în procesul de producere paie de cereale, rumeguș de lemn, coji de semințe de floarea soarelui, coji de nuci și alte resturi vegetale.

94. Generarea *deșeurilor din construcții și demolări* depinde de situația economică a țării și de dezvoltarea industriei construcțiilor. Sectorul construcțiilor a devenit cea mai importantă ramură din economie, iar construcțiile au contribuit cu 35% la creșterea PIB-ului în anul 2019. Intensificarea segmentului de construcții are loc pe fondul dezvoltării proiectelor de infrastructură și a exploziei pieței imobiliare, datorită dobânzilor mici la creditele imobiliare oferite persoanelor fizice. Acest lucru condiționează generarea deșeurilor din construcții mai ales în timpul demolării clădirilor și, într-o măsură mai mică, în timpul reconstrucției, reparațiilor și construcției.

95. Generarea și gestionarea deșeurilor din construcții și demolări necesită a fi planificată în etapa de proiectare a unei lucrări de construcție. Deși au fost stabilite prin Legea nr.209/2016 privind deșeurile ținte de reciclare sau alte tipuri de recuperare a acestor deșeuri, date privind cantitățile de deșeuri generate nu sunt disponibile. De asemenea urmează a fi stabilite criteriile de reducere, reutilizare, reciclare sau alte materiale de recuperare a deșeurilor generate în timpul proceselor de construcție.

96. Un alt aspect important al gestionării DCD constituie demolarea construcțiilor ce conțin articole din azbest în condiții sigure pentru lucrătorii șantierului cât și pentru rezidenții din apropierea acestuia. Astfel demolarea construcțiilor cu conținut de azbest urmează a fi executată conform H.G. nr. 244/2013 privind aprobarea Cerințelor minime pentru protecția lucrătorilor împotriva riscurilor legate de expunerea la azbest la locul de muncă. În lipsa terenurilor alocate pentru gestionarea DCD cu conținut de azbest, rămâne incertă soarta ulterioară a acestor deșeuri, fiind necesară alocarea spațiilor dedicate acestor lucrări.

97. Deșeurile de metale feroase și neferoase. Prin modificarea art. 61 al Legii nr.209/2016 privind deșeurile au fost create premise pentru demonopolizarea sectorului pe de o parte, dar crearea unui șir de probleme pe de altă parte, prin admiterea, iar uneori chiar impunerea autorizării (fiind o condiție a licențierii acestor activități) colectării acestei categorii de deșeuri de agenți economici, care nu dețin

capacitățile necesare pentru colectare și stocare. Numărul agenților economici autorizați este în creștere permanentă. Totodată, se atestă colectarea DEEE-urilor, VSU și DBA de rînd cu metalele feroase și neferoase,

98. Deșeuri industriale. Deșeurile industriale cuprind diferite tipuri de deșeuri, periculoase și nepericuloase, biodegradabile, deșeuri din construcții și demolări, deșeuri medicale și farmaceutice, nămoluri de epurare și alte deșeuri. Entitățile economice au obligația de a asigura gestionarea deșeurilor industriale și a altor tipuri de deșeuri provenite din activități economice respectând cerințele și principiile generale ale gestionării deșeurilor. Responsabilitatea pentru colectarea, sortarea, ambalarea, etichetarea, păstrarea evidenței, depozitarea și transferul deșeurilor din activitatea industrială și alte activități economice îi revine întreprinderilor care generează și / sau dețin astfel de deșeuri, care trebuie să acopere toate costurile de gestionare a deșeurilor în conformitate cu la principiul „poluatorul plătește”.

99. Conform articolului 62 din Legea nr. 209/2016 privind deșeurile, Guvernul urmează să creeze Centrul de Gestionare a Deșeurilor Periculoase pentru îmbunătățirea gestionării deșeurilor periculoase în Moldova și reducerea impactului negativ ale acestora asupra mediului înconjurător și sănătății umane, prin asigurarea colectării și eliminării corecte a diferitor fluxuri de deșeuri periculoase, contribuind astfel la reducerea emisiilor de poluanți, inclusiv a gazelor cu efect de seră.

100. Conform studiului de fezabilitate, colectarea deșeurilor periculoase pe teritoriul RM va fi realizată: de la întreprinderi mici și mijlocii preluarea directă a deșeurilor periculoase, în baza unui contract încheiat între Centru și întreprindere și de la populație prin puncte de colectare pe baza contractelor semnate cu operatorii locali/regionali. Conform studiului de fezabilitate, elaborat de MADRM în 2017, costul investiției pentru stabilirea CGDP este 3,9 mln Euro.

101. Ca urmare a analizei gestionării anumitor categorii de deșeuri inclusiv a deșeurilor periculoase au fost identificate următoarele aspecte:

1) de natura instituțională/organizațională ce țin de lipsa măsurilor privind prevenirea generării deșeurilor, inclusiv a celor periculoase, iar legislația secundară privind clasificarea deșeurilor ca subprodus, respectiv privind încetarea statutului de deșeu nu a fost aprobată;

2) de natură financiară și investițională, la nivel național nu exista facilități pentru tratarea / depozitarea deșeurilor periculoase;

3) operatorii economici generatori de deșeuri, întimpină deficiențe în cunoașterea modului de încadrare a deșeurilor în lista a deșeurilor, aprobată conform Hotărîrii Guvernului nr. 99/2018, prin urmare nu prezintă rapoarte în SIAMD;

4) majoritatea operatorilor autorizați, dețin autorizații de mediu în lipsa instalațiilor de tratare a deșeurilor, inclusiv a celor periculoase, fiind autorizată doar activitatea de colectare, ne fiind asigurată trasabilitatea, începînd cu producerea acestora și pînă la destinația finală pentru tratarea/valorificarea acestora (art.20 Legea nr.209/2016 privind deșeurile).

Secțiunea a 6-a Importul și exportul deșeurilor

102. Din lipsa capacităților de valorificare/eliminare a multor categorii de deșeuri, acestea sunt exportate spre valorificare/eliminare în alte țări, care dispun de astfel de capacități și care acceptă transferul de deșeuri.

103. Transferul se realizează în baza H.G. nr. 411/2022 pentru aprobarea Regulamentului privind transferurile de deșeuri, care reglementează exportul/importul și tranzitul deșeurilor periculoase în scopul eliminării. Totodată, conform art. 63 al Legii privind deșeurile, este interzis importul în Republica Moldova al deșeurilor și reziduurilor de orice natură, în stare brută și prelucrată în scopul acumulării temporare, valorificării sau eliminării prin orice metodă, cu excepția categoriilor de deșeuri prezentate în anexa nr. 7 al legii menționate, destinate utilizării în calitate de materie primă secundară la întreprinderile autohtone existente.

104. Figurile de mai jos prezintă dinamica importurilor și exporturilor categoriilor de deșeuri pentru perioada 2016-2020. Figurile denotă o rată sporită a exportului, în comparație cu importul.

105. Figura 8 prezintă exportul în cantități considerabile a reziduurilor rezultate de la fabricarea amidonului și reziduuri similare, conform codului NC 2303 și a hârtiei sau cartonului reciclabil (deșeuri și maculatură), conform codului NC 4707, importurile acestora fiind relativ mici. Totodată, se importă cantități considerabile de cioburi și alte deșeuri și resturi din sticlă, conform codului 7001 și de nămol roșu (reziduu de bauxită), conform codului NC 262190.

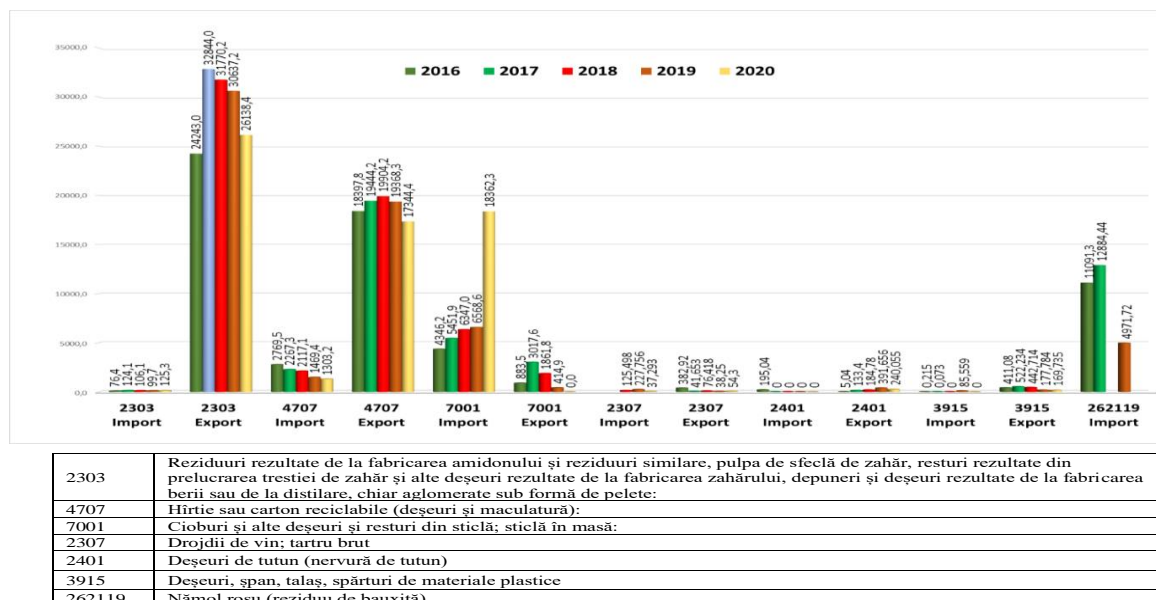
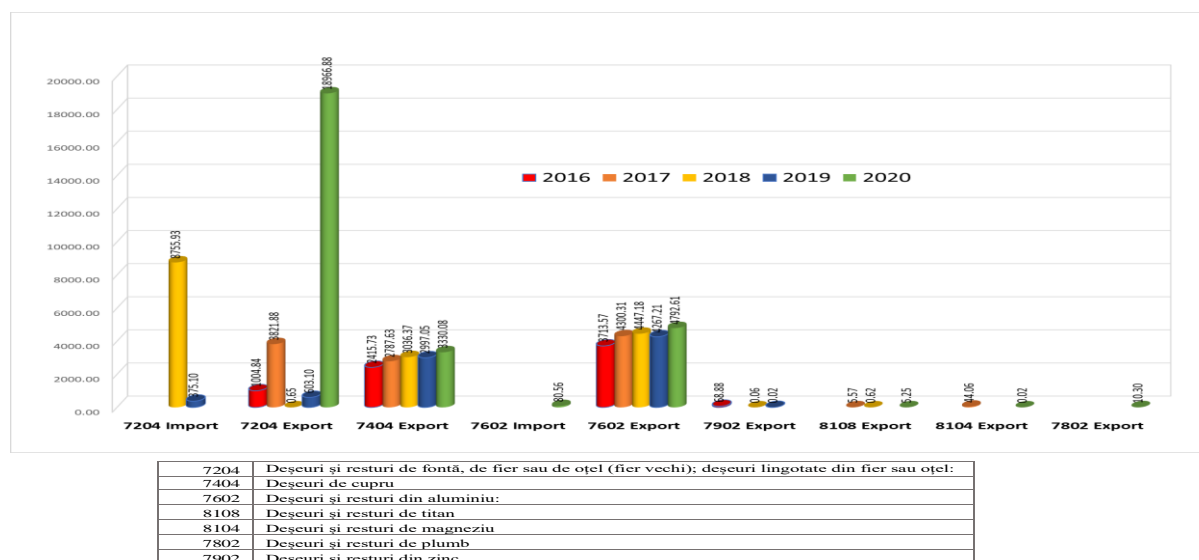

Figura 8. Importul deșeurilor sub codul NC 2303, 4707, 2307, 2401, 3915, 262119, tone

Sursa: <https://comtrade.un.org/data/>

106. Figura 9 prezintă importurile/exporturile de deșeuri de metale feroase/neferoase, cele mai considerabile fiind exporturile de deșeuri și resturi de fontă, de fier sau de oțel (fier vechi); deșeuri lingotate din fier sau oțel, conform codului NC 7204, deșeuri și resturi de cupru, conform codului NC 7404 și deșeuri și resturi din aluminiu, conform codului NC 7602. Pentru celelalte categorii, rata exporturilor/importurilor este relativ scăzută, se atestă importuri de deșeuri și resturi din aluminiu în anul 2020, acestea nefiind incluse în Anexa nr. 7.

7204	Deșeuri și resturi de fontă, de fier sau de oțel (fier vechi); deșeuri lingotate din fier sau oțel:
7404	Deșeuri de cupru
7602	Deșeuri și resturi din aluminiu:
8108	Deșeuri și resturi de titan
8104	Deșeuri și resturi de magneziu
7802	Deșeuri și resturi de plumb
7902	Deșeuri și resturi din zinc

Figura 9. Importul/exportul deșeurilor de metale sub codul NC 7204, 7404, 7602, 7902, 8108, 8104, 7802 și 7902, tone

Sursa: <https://comtrade.un.org/data/>

107. Figura 10 prezintă importurile/exporturile de deșeuri rezultate din industria textilă, cele mai considerabile fiind exporturile deșeuri din fibre sintetice sau artificiale, conform codului NC 5505. Se atestă importuri nesemnificative de deșeuri de câlți și deșeuri din in, acestea nefiind incluse în Anexa nr. 7.

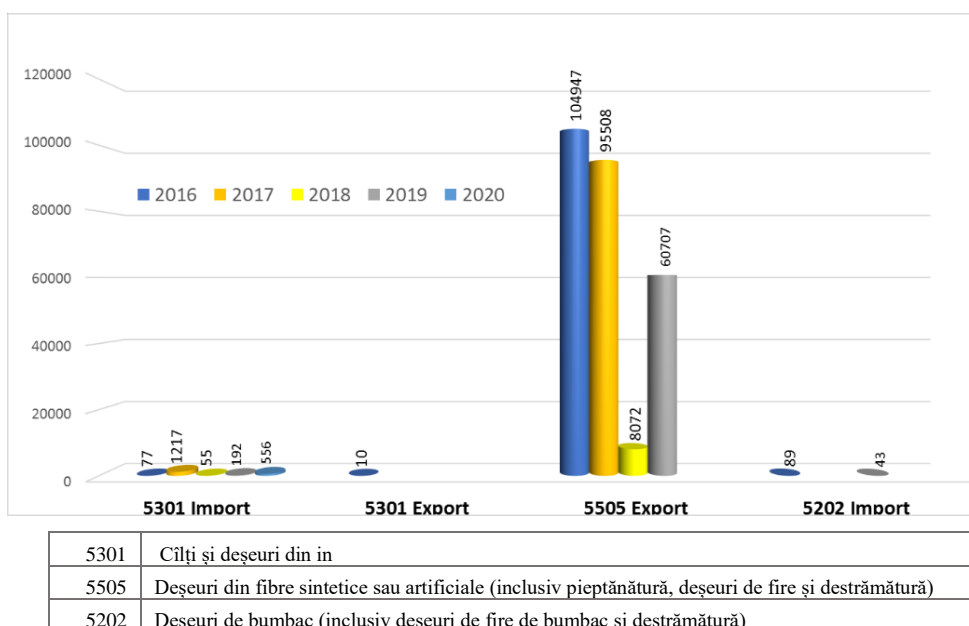

Figura 10. Importul/exportul deșeurilor rezultate din industria textilă NC 5301, 5505 și 5202, kg

Sursa: <https://comtrade.un.org/data/>

108. Se atestă problema stopării la vamă a exporturilor din Republica Moldova a unor categorii de deșeuri, în special metale, din cauza suspectării contaminării acestora cu produse chimice periculoase, ceea ce denotă lipsa controlului și lacune în procesul de autorizare a colectării de deșeuri de metale feroase și neferoase, de rînd cu acestea fiind colectare și exportate deșeuri care necesită tratament special, cum ar fi transformatoarele cu conținut de BPC, acumulatorii cu plumb, vehiculele scoase din uz.

Secțiunea a 7-a

Impactul asupra mediului al activităților cheie din sectorul de gestionare a deșeurilor

109. Principalele probleme de mediu asociate gestionării deșeurilor, inclusiv eliminarea acestora, conduc la un impact direct asupra mediului, cum ar fi poluarea apei, a solului, a aerului cauzată de gestionarea deșeurilor ne prietenoasă mediului, împreună cu emisiile de GES care au impact asupra schimbărilor climatice, efectele negative asupra sănătății umane, biodiversității. Nerespectarea principiilor circularității în gestionarea deșeurilor poate provoca, de asemenea, epuizarea resurselor naturale.

110. Această secțiune include principalele aspecte de mediu și impacturile asociate de activitățile întreprinse și serviciile furnizate de sectorul de gestionare a deșeurilor, rezumând următoarele:

1) **Schimbarea climei.** Emisiile directe ale gazelor cu efect de seră (GES) provenite din gestionarea deșeurilor reprezintă o pondere relativ mică în schimbările climatice la nivel european (3%), dar semnificativă la nivel național (11%), astfel emisiile GES, generate de sectorul 5 „Deșeuri” au o pondere de circa 50.6% din emisiile totale de metan înregistrate la nivel național. Aceste statistici exclud multe activități și unele surse importante asociate cu gestionarea deșeurilor, inclusiv colectarea și transportul deșeurilor, consumul de energie electrică pentru manipularea și prelucrarea deșeurilor și emisiile care rezultă din aplicarea în teren a composturilor. De asemenea, acestea exclud emisiile asociate cu înlocuirea materialelor pierdute din economie prin eliminarea deșeurilor;

2) **Poluarea aerului.** Procesul de gestionare a deșeurilor este responsabil de emisii de amoniac (NH_3) și de emisii de compuși organici volatili non-metanici (COVnm), rezultate din compostarea și digestia anaerobă, emisiile de amoniac rezultate din reziduurile de deșeuri organice pot apărea în alte sectoare, în special agricultură. Plus poluarea convențională a activităților de gestionare a deșeurilor în cazul nerespectării cerințelor pentru gestionarea deșeurilor.

3) **Emisii toxice în mediu.** Metalele grele (As, Cd, Cr, Cu, Hg, Ni, Pb, Zn) cuprind o gamă largă de compuși emiși dintr-o serie de procese și sectoare, iar cantitățile de deșeuri periculoase generate pe cap de locuitor oferă o indicație a riscului de emisii toxice care rezultă din gestionarea deșeurilor. Modul în care sunt tratate produsele cu conținut de metale grele, atunci când devin deșeuri este cel mai important în determinarea efectelor de toxicitate în funcție de cantitățile generate. Astfel, deșeurile din construcții și demolări prezintă efecte potențial toxice, ca urmare a conținutului periculos (azbest, BPC, vopsele) în aproximativ 1- 5% în greutate a deșeurilor generate.

4) **Abandonarea și depozitarea ilegală.** Subdezvoltarea sistemului de gestionare a deșeurilor cauzează, de obicei, activități ilegale, și anume aruncarea ilegală a deșeurilor. O astfel de situație are un efect negativ asupra sănătății umane, precum și asupra vieții sălbatice și a biodiversității. Băuturile pot conține produse din mase plastice sau particule lor, în special plasticul de o singură folosință, provoacă o amenințare semnificativă pentru fauna sălbatică, în special pentru păsări și pești. Materialele plastice persistă în mediu, dar se degradează după expunerea la lumina soarelui, abraziunea mecanică și migrarea plastifiantului, creând fragmente mici care pot fi ingerate de faună, inclusiv de pești.

5) **Poluarea cu micro plastic.** Materialele plastice absorb substanțele toxice și reprezintă astfel o cale pentru diverși compuși toxici în lanțul alimentar. Micro plasticul în sine devine o parte a lanțului alimentar uman prin poluarea marină. Sursă de poluare cu micro plastice sunt apele uzate neepurate corespunzător, levigatul din depozitele de deșeuri, particule de materiale plastice biodegradabile. Micro plasticul poluează și apa de suprafață și solul, iar acesta este o problemă care primește o atenție

tot mai mare, deși este dificil de a fi cuantificat cu precizie. Un studiu elaborat recent, în cadrul Convenției de la Basel a ajuns la concluzia că, fragmentele de plastic în oceanele lumii reprezintă doar 0,1% din producția anuală de plastic, dar ar putea fi asociată cu efecte semnificative de toxicitate ecologică și umană.

6) **Agenți patogeni și substanțe periculoase.** O parte de deșeuri, inclusiv cele provenite din activitatea medicală sunt periculoase, deoarece conțin agenți patogeni. Gestionarea necorespunzătoare a deșeurilor medicale provoacă proliferarea insectelor și alte efecte adverse, datorate eliminării produselor farmaceutice periculoase. O parte de deșeurile medicale sunt tratate în incineratoare inadecvate, eliberând o cantitate semnificativă de dioxine, furani, HCl și metale grele. Eliminarea deșeurilor la depozitele de deșeuri sau incinerarea la temperaturi relativ scăzute, precum și proiectarea și funcționarea necorespunzătoare a instalațiilor de autoclavare, pot duce la eliberarea agenților biologici potențial patogeni în mediu, prezentând riscuri pentru sănătatea umană.

7) **Epuizarea resurselor naturale.** Eliminarea fluxurilor de resurse din economie prin depozitarea sau incinerarea deșeurilor generează o cerere suplimentară de materii prime. Extracția și prelucrarea materiilor prime reprezintă o mare parte a impactului asupra mediului, cauzat de sporirea consumului. În medie, fiecare cetățean generează peste 300 kg de deșeuri municipale pe an, inclusiv 90 kg de deșeuri alimentare, 30 kg de hârtie / carton și 34 kg de plastic, și 47 kg de deșeuri fitotehnice, iar cota celor biodegradabile atinge circa 160 de kg de deșeuri biodegradabile, care au impact asupra emisiilor GES.

8) Implementarea completă a ierarhiei de gestionare a deșeurilor, a acțiunilor 3R (reutilizare, recuperare, reciclare) inclusiv prevenirea și reutilizarea deșeurilor ori de câte ori este posibil, poate evita impactul considerabil asupra mediului atunci când este evaluat din perspectiva ciclului de viață.

Secțiunea a 8-a **Cadrul legal și instituțional**

Cadrul legal

111. Având la bază prevederile Acordului de asociere între Republica Moldova și Uniunea Europeană, în perioada 2016-2022 au fost adoptate mai multe documente politice și acte normative pentru gestionarea deșeurilor, inclusiv a deșeurilor periculoase, care transpun Directivele UE, precum următoarele:

- 1) Legea nr. 209/2016 privind deșeurile (M.O. 23.12.2016 nr. 459-471);
- 2) Hotărârea Guvernului nr. 160/2018 pentru aprobarea Programului de promovare a economiei „verzi” în Republica Moldova pentru anii 2018-2020 și a Planului de acțiuni pentru implementarea acestuia, (M.O 02.03.2018 Nr. 68-76);
- 3) Hotărârea Guvernului nr. 99/2018 privind aprobarea Listei deșeurilor (M.O. 02.02.2018 Nr. 33-39);

- 4) Hotărârea Guvernului nr. 501/2018 privind Instrucțiunea privind ținerea evidenței și transmiterea datelor privind deșeurile și gestionarea acestora (M.O. 01.06.2018 Nr. 176-180);
- 5) Hotărârea Guvernului nr. 212/2018 pentru aprobarea Regulamentului privind deșeurile de echipamente electrice și electronice, (MO 23.03.2018 Nr. 95-104);
- 6) Hotărârea Guvernului nr. 373/2018 cu privire la Registrul național al emisiilor și al transferului de poluanți www.retp.gov.md (M.O. 27.04.2018 Nr. 133-141);
- 7) Hotărârea Guvernului nr. 682/2018 cu privire la aprobarea Conceptului Sistemului Informatic Automatizat Managementul Deșeurilor prin care a fost dezvoltat sistemul de raportare www.siamd.gov.md (MO 20.07.2018 Nr. 267-275);
- 8) Hotărârea Guvernului nr. 696/2018 pentru aprobarea Regulamentului sanitar privind gestionarea deșeurilor rezultate din activitatea medicală (M.O. 10.08.2018 Nr. 295-308 art. 835);
- 9) Hotărârea Guvernului nr. 561/2020 pentru aprobarea Regulamentului privind ambalajele și deșeurile de ambalaje (M.O. 21.08.2020 Nr. 212-220 art. 743);
- 10) Hotărârea Guvernului nr. 586/2020 pentru aprobarea Regulamentului privind gestionarea bateriilor și acumulatorilor și deșeurilor de baterii și acumulatori (M.O. 28.08.2020 Nr. 221-225 art. 760);
- 11) Hotărârea Guvernului nr. 731/2022 pentru aprobarea Regulamentului privind gestionarea uleiurilor uzate (M.O. 25.11.2022 Nr. 374-382 art. 889);
- 12) Hotărârea Guvernului nr. 411/2022 pentru aprobarea Regulamentului privind transferurile de deșeuri (M.O. 16.09.2022 Nr. 284-290 art. 723);
- 13) Hotărârea Guvernului nr. 610/2022 pentru aprobarea Regulamentului privind gestionarea anvelopelor uzate (M.O. 23.09.2022 Nr. 291-296 art. 733);
- 14) Hotărârea Guvernului nr. 93/2023 pentru aprobarea Regulamentului privind gestionarea vehiculelor scoase din uz (M.O. 18.04.2023 Nr. 130-133 art. 284);
- 15) Hotărârea Guvernului nr. 881/2022 pentru aprobarea Metodologiei privind calcularea tarifelor la unele servicii publice de gestionare a deșeurilor municipale.

112. Principalele reglementări administrative de gestionare a deșeurilor vizează măsuri precum colectarea selectivă a deșeurilor, punerea în aplicare a sistemelor de colectare selectivă, stabilirea obiectivelor de reutilizare, reciclare sau recuperarea deșeurilor sau a materialelor sau substanțelor conținute în deșeuri, opțiunea de returnare a produselor la punctele de distribuție, restricții privind introducerea produselor pe piața din cauza materialelor și substanțelor periculoase conținute în acestea.

113. Principalele măsuri economice aplicate gestionării deșeurilor în țările UE sunt taxele pentru gestionarea deșeurilor municipale, taxe pe poluarea mediului cu produse impozabile și deșeuri de ambalaje (taxa pentru mărfurile care, în procesul utilizării, cauzează poluarea mediului), sistem depozit pentru ambalaje reutilizabile și subvenții pentru gestionarea deșeurilor.

114. Principalele măsuri de informare aplicate prevenirii generării deșeurilor în timpul utilizării produselor și gestionării deșeurilor includ: etichetarea produselor și a deșeurilor în scopuri de gestionare a deșeurilor, educație publică și sensibilizare cu privire la problemele de consum durabil și de gestionare a deșeurilor, informarea consumătorilor de produse și a operatorii de gestionare a deșeurilor cu privire la utilizarea în continuare a unui produs și a locurilor de colectare a deșeurilor, conținutul periculos al deșeurilor și transmiterea rapoartelor către autoritățile de mediu

Capitolul II

ANALIZA SWOT A SECTORULUI GESTIONĂRII DEȘEURILOR

115. Puncte tari:

1) Cadrul legal al gestionării deșeurilor este îmbunătățit continuu prin stabilirea cerințelor naționale și transpunerea a până la 70% din prevederile actelor juridice ale Uniunii Europene care reglementează gestionarea deșeurilor.

2) Prin transpunerea principiului responsabilității producătorului către anumite produse și gestionarea deșeurilor de ambalaje, au fost create condițiile economice și legale pentru minimizarea impactului produsului și ambalajelor asupra mediului și dezvoltarea sistemelor de colectare, reciclare și recuperare a deșeurilor;

3) Acordurile de mediu emise pentru dezvoltarea sistemelor integrate de gestionare a deșeurilor finalizate în trei regiuni, aceste regiuni sunt gata să înceapă implementarea proiectelor de investiții în gestionarea deșeurilor;

4) Suportul financiar și tehnic oferit din partea partenerilor de dezvoltare. În acest context, ratificarea prin Legea nr. 89/2020 a Acordului de finanțare cu Banca Europeană de Investiții a proiectului „Deșeuri solide în Republica Moldova”, cu un prim angajament a tranșei de 25 mil. EUR, (semnat la 18.10.2019) din cadrul unui Program de împrumut de 100 milioane de euro, a lansat pregătirile pentru inițierea accesării investiției. Programul prevede participarea în cote egale a Băncii Europene pentru Reconstrucție și Dezvoltare la care va acorda un împrumut de 25 milioane euro, suplimentar la cele 25 milioane euro contractate deja din partea BEI, precum și un grant de 5,6 milioane euro din partea Parteneriatului pentru Eficiență Energetică și Mediu din Europa de Est (E5P). Respectiv, urmare a aprobării Hotărârii Guvernului nr. 798/2022 cu privire la aprobarea semnării Acordului de împrumut dintre Republica Moldova și Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare în vederea realizării proiectului „Deșeuri solide în Republica Moldova”, în sumă de 25 milioane de euro, la 04 ianuarie 2023, a fost semnat Acordul de împrumut menționat

supra, care a fost ratificat de către Parlamentul RM prin Legea nr. 14/2023. Totodată, a fost ratificat Acordul de grant de 5.6 mln Euro prin Legea nr. 147 din 26.05.2023.

5) Dinamica crescută în dezvoltarea serviciilor de gestionare a deșeurilor (rata de acoperire cu servicii de salubritate în zonele urbane este de aproximativ 75-90%, iar în zonele rurale 15-20%);

6) Cofinanțarea proiectelor de investiții din cadrul Fondului Național de Mediu și Fondului național de dezvoltare regională.

7) Sistem de înregistrare a produselor plasate pe piața care cad sub REP precum și al deșeurilor formate, înființat recent – SIAMD, colectează anual de la entitățile economice datele privind generarea și gestionarea deșeurilor. Totodată a fost creată o fereastră separată pentru a raporta informații despre anumite tipuri de produse supuse REP introduse pe piață.

116. Puncte slabe:

1) Gestionarea deșeurilor se efectuează fără a ține cont de ordinea prioritară de prevenire și gestionare a deșeurilor. Responsabilitate neeficientă, capacități, competențe și abilități scăzute ale operatorilor de gestionare a deșeurilor pentru a asigura răspunderea pentru gestionarea deșeurilor.

2) Există lacune în procedura de eliberare a autorizațiilor de gestionare a deșeurilor, în special vis-a-vis de conformarea operatorilor existenți la cerințele Legii nr.209/2016 privind deșeurile, inclusiv autorizarea colectării deșeurilor de metale feroase și neferoase, în special a produselor supuse responsabilității extinse ale producătorului (art.12. Legea 209/2016).

3) Sistemele de sortare și colectare selectivă a deșeurilor sunt subdezvoltate în Moldova, fiind încă necesare acțiuni pentru dezvoltarea infrastructurii, în special în gestionarea deșeurilor municipale; lipsa instalațiilor și a capacităților de tratare a deșeurilor periculoase.

4) Implementarea proiectelor de dezvoltare a infrastructurii de gestionare a deșeurilor finanțate de BEI / BERD este în dezvoltare graduală cu procese complexe

5) Responsabilitatea pentru selectarea amplasamentelor pentru infrastructura de gestionare a deșeurilor (depozit regional de deșeuri) este în strictă dependență de deciziile APL de nivelul I, fapt ce implică mai multe eforturi de negocieri pentru luarea deciziilor;

6) Reticență din partea mediului de afaceri privind implementarea eficientă a principiului responsabilității producătorului. Datorită conștientizării insuficiente, responsabilitatea producătorului este înțeleasă de majoritatea producătorilor și importatorilor ca externalizarea prin achiziționarea unui serviciu de gestionare a deșeurilor la cel mai mic preț posibil (transferarea responsabilității unui terț);

7) Importatorii nu sunt interesați să își asume responsabilitatea pentru impactul asupra mediului al ciclului de viață al produsului, nu au capacitatea de a aplica proiectarea ecologică și nu sunt interesați să asocieze, să organizeze, să investească și să creeze sisteme de colectare a deșeurilor pe termen lung și să coopereze cu municipalitățile;

8) Insuficiența de resurse umane și financiare pentru asigurarea controlului de stat al produselor supuse REP introduse pe piață, precum și a instalațiilor de tratare a deșeurilor.

9) Sistemul de sancțiuni pentru încălcările administrative pentru gestionarea deșeurilor este insuficient, precum și pentru anumite fluxuri de deșeuri conform abordării REP;

10) Există o lipsă de specialiști calificați în organele de stat și la nivelul autorităților locale pentru a asigura planificarea eficientă a gestionării deșeurilor, supravegherea și controlul sistemelor de gestionare a deșeurilor municipale și a sistemelor de gestionare a deșeurilor, stabilite de producători și importatori. Necesitatea creșterii capacităților, competențelor și consolidarea aplicării legislației de mediu, sporirea colaborării și cooperării autorităților de mediu. Absența laboratorului pentru deșeuri, complică asigurarea aplicării legislației.

11) Publicul nu este informat suficient, clar și exact despre ciclul de viață al produsului și impactul asupra mediului în diferitele sale etape, semnificația prevenirii deșeurilor și reutilizarea produselor, organizarea sistemelor de gestionare a deșeurilor, obligațiile deținătorilor de deșeuri și drepturile la cerere serviciu de gestionare a deșeurilor de bună calitate.

12) Implicarea redusă a mediului academic și a cercetării pentru a facilita dezvoltarea politicilor de gestionare a deșeurilor.

117. Oportunități:

1) Implementarea Programului va contribui la îmbunătățirea gestionării deșeurilor, la prevenirea poluării mediului, la reducerea emisiilor de GES și la sprijinirea angajamentului de punere în aplicare a Contribuției Naționale Determinate (conform Acordului de la Paris, ratificat prin Legea 78/2017) și va reduce riscul de impact negativ al deșeurilor asupra sănătății publice și mediu înconjurător.

2) Adoptarea de noi principii pentru tranziția active către o economie circulară este o prioritate în creșterea eficienței resurselor și a energiei, în timp ce punerea în aplicare a măsurii privind prevenirea generării / formării deșeurilor și implementarea schemei REP va duce la decuplarea creșterii economice de utilizarea resurselor naturale, promovând ecologizarea economiei, prin sporirea competitivității sale, toate acestea vor ajuta țara să atingă obiectivele dezvoltării durabile conform Strategiei de dezvoltare Națională „Moldova Europeană 2030”.

3) Aplicarea măsurilor economice (de exemplu, o taxă pe deșeurile eliminate în depozitele de deșeuri), dezvoltarea sistemelor de colectare selectivă a deșeurilor și stabilirea infrastructurii de reciclare și recuperare a deșeurilor va permite crearea unui sistem eficient de gestionare a deșeurilor bazat pe ierarhia priorităților de prevenire și gestionare a deșeurilor și atingerea obiectivelor prezentului Program.

4) Îmbunătățirea sistemului de evidență a deșeurilor pentru deșeuri și produsele REP va facilita planificarea și controlul eficient al gestionării deșeurilor la toate

nivelurile. Aceste date vor fi utilizate pentru planificarea gestionării deșeurilor, evaluarea eficienței gestionării deșeurilor și atingerea obiectivelor de gestionare a deșeurilor.

5) Îmbunătățirea educației de mediu și a sensibilizării organizațiilor de stat, municipale, asociațiilor de producători și importatori autorizate, ONG-urilor și comunităților. Operatorii de gestionare a deșeurilor va încuraja publicul să contribuie mai activ la prevenirea deșeurilor și la un management mai eficient al deșeurilor.

6) Dezvoltarea unui sistem integrat de gestionare a deșeurilor prin încurajarea prevenirii sau reducerii cantităților de deșeuri generate și reducerea pericolului acestora

7) Îmbunătățirea și clarificarea procedurii de eliberare a autorizațiilor de gestionare a deșeurilor, prin:

a) delimitarea clară a rolului și obligațiilor tuturor actorilor în lanțul de gestionare a deșeurilor și asigurarea trasabilității deșeurilor de la colectare până la valorificare sau eliminare finală;

b) eliminarea inconsistențelor și contradicțiilor cu implementarea principiului de „responsabilitate extinsă a producătorilor”;

c) modificarea abordării de autorizare a deșeurilor de metale feroase și neferoase.

118. Riscuri:

1) Pe măsură ce economia Moldovei se dezvoltă și consumul crește, lipsa conștientizării publicului poate duce, de asemenea, la cantități mai mari de deșeuri generate și la lipsa de dorință a consumatorilor de a colecta separat deșeurile, de a reutiliza produsele și a ambalaje.

2) O atenție prea mică acordată de APL cooperării regionale și dezvoltării sistemelor de gestionare a deșeurilor municipale, eșecul de a selecta locația pentru depozitul de deșeuri în 5 regiuni, poate cauza întâzieri în implementarea în timp util a infrastructurii de gestionare a deșeurilor.

3) Nedezvoltarea sistemelor municipale de colectare a deșeurilor separate va pune în pericol creșterea reciclării și recuperării altor materiale din deșeuri (ambalaje, deșeuri biologice, deșeuri periculoase și alte deșeuri), împreună cu producția de produse de bună calitate din deșeuri și realizarea obiectivelor stabilite pentru gestionarea și eliminarea deșeurilor. Astfel, cea mai mare parte a deșeurilor periculoase generate în gospodării vor fi eliminate în mod continuu împreună cu deșeurile municipale.

4) Lipsa infrastructurii de gestionare a deșeurilor poate provoca dezvoltarea lentă a capacităților de reciclare, piața stagnată a materialelor secundare, astfel fiind utilizate excesiv resurselor naturale.

5) Efectele planificate asupra mediului nu se vor realiza dacă nu va fi construită infrastructura de gestionare a deșeurilor municipale, și concomitent nu se va reduce poluarea și efectele negative asupra mediului și sănătății umane, poluarea apelor de

suprafață, nu vor fi îndeplinite obligațiile prevăzute de legislație, nu se vor utiliza eficient finanțele, iar serviciile publice vor avea standarde scăzute etc.

6) Capacitate limitată de a absorbi fonduri europene datorită procesului complex de pregătire și gestionare a proiectelor, precum și necesității unei cofinanțări excesive de la bugetul de stat.

Capitolul III

OBIECTIVELE GENERALE ȘI SPECIFICE ALE PROGRAMULUI

Secțiunea 1

Principii privind gestionarea deșeurilor

119. Implementarea principiilor de gestionare a deșeurilor va contribui la o evoluție efectivă a sistemului de management integrat al deșeurilor, prin acordarea priorității facilităților de eliminare a deșeurilor, ținând cont de aspectele protecției sănătății umane și a mediului și integrând conservarea biodiversității și a resurselor naturale.

120. La baza activităților de stabilire a managementului deșeurilor la nivel național vor sta următoarele principii:

1) *principiul protecției resurselor naturale*, formulat în contextul mai larg al conceptului de dezvoltare durabilă, care stabilește necesitatea de a minimiza cantitatea deșeurilor și de a eficientiza utilizarea resurselor primare, în special a celor neregenerabile, punând accentul pe utilizarea materiilor prime secundare;

2) *principiul măsurilor preliminare*, corelat cu principiul celor mai bune tehnici disponibile, care stabilește că, pentru orice activitate (inclusiv pentru gestionarea deșeurilor) trebuie să se țină cont de următoarele aspecte principale: stadiul curent al dezvoltării tehnologiilor, cerințele pentru protecția mediului, alegerea și aplicarea măsurilor fezabile din punct de vedere economic;

3) *principiul prevenirii deșeurilor*, care stabilește ierarhizarea activităților de gestionare a deșeurilor, în ordinea descrescătoare a importanței (prevenirea deșeurilor, pregătirea deșeurilor pentru reutilizare, reciclare, inclusiv compostarea, recuperarea, inclusiv recuperarea energetică și depozitarea), implementând activități de sprijin, în special la nivel local, care duc la reducerea deșeurilor generate: (de exemplu, reutilizare, servicii de recondiționare a mărfurilor, schimb de puncte de produse second hand);

4) *principiul poluatorul plătește*, corelat cu principiul responsabilității producătorului și cel al responsabilității utilizatorului, care stabilește necesitatea creării unui cadru legislativ și economic corespunzător, astfel încât costurile pentru gestionarea deșeurilor să fie suportate de generatorul acestora;

5) *principiul proximității*, corelat cu principiul autonomiei, care stabilește că deșeurile trebuie să fie tratate și eliminate cât mai aproape de sursa de generare; în plus, exportul

deșeurilor periculoase este posibil numai către acele țări care dispun de tehnologii adecvate de eliminare și numai în condițiile respectării cerințelor pentru comerțul internațional cu deșeuri;

6) *principiul subsidiarității*, corelat și cu principiul proximității și cu principiul autonomiei, care stabilește acordarea competențelor, astfel încât deciziile în domeniul gestionării deșeurilor să fie luate la cel mai scăzut nivel administrativ față de sursa de generare, dar pe baza unor criterii uniforme la nivel regional și național;

7) *principiul integrării*, care stabilește că activitățile de gestionare a deșeurilor fac parte integrantă din activitățile social-economice care le generează;

8) *principiul responsabilității extinse a producătorilor*, pentru a se asigura că producătorii de produse poartă responsabilitate financiară sau responsabilitate financiară și organizațională pentru gestionarea etapei deșeurilor din ciclul de viață al unui produs.

121. Politicile internaționale de gestionare a deșeurilor evidențiază importanța unei abordări integrate a gestionării deșeurilor, care include construirea unui management de eliminare a deșeurilor în condiții sigure din punct de vedere al protecției mediului, în special a capacităților de recuperare și reciclare, împreună cu măsuri de prevenire și reciclare a deșeurilor, iar ierarhia de gestionare a deșeurilor menționată mai sus este promovată pentru a susține circularitatea în economie, pentru a crea și stimula piața materialelor secundare și a reduce utilizarea resurselor naturale.

Secțiunea a 3-a

Obiective și ținte

122. Prezentul Program are **scopul** de a îmbunătăți practicile de gestionare a deșeurilor, în special a deșeurilor municipale, identificate ca fiind cel mai critic punct în domeniul protecției mediului înconjurător, și anume:

- 1) promovarea colectării selective a deșeurilor municipale;
- 2) sporirea gradului de recuperare a materialelor reciclabile, inclusiv a produselor reglementate prin responsabilitatea extinsă a producătorului;
- 3) realizarea unei infrastructuri de gestionare a deșeurilor municipale, care să contribuie la reducerea cantității de deșeuri depozitate și stabilirea unui sistem de tratare pentru fiecare tip de deșeuri, în vederea protejării mediului.

4) promovarea măsurilor de reducere a generării deșeurilor și utilizarea materialelor reciclabile și a resurselor energetice, reducând astfel utilizarea resurselor naturale și a altor resurse și eliminarea deșeurilor în depozitele de deșeuri.

123. Un alt aspect important care contribuie la stabilirea unui sistem de management integrat al deșeurilor ține de promovarea cooperării intermunicipale, bazate pe abordare regională și divizarea teritorială a țării în 8 regiuni de management al deșeurilor municipale.

124. Planificarea sistemului de gestionare a deșeurilor se realizează având în vedere art. 3 al Legii nr.209/2016 privind deșeurile, care stabilește ordinea prioritară de prevenire și gestionare a deșeurilor, și principiile cheie ale gestionării deșeurilor, indicate mai sus.

125. Pentru a respecta ordinea prioritară stabilită de prevenire și gestionare a deșeurilor, în primul rând, ar trebui evitată generarea de deșeuri și alte măsuri de prevenire a deșeurilor, iar deșeurile care nu pot fi evitate ar trebui pregătite pentru reutilizare, reciclate sau recuperate, astfel încât pentru a minimiza eliminarea deșeurilor în depozitele de deșeuri și alte instalații de eliminare a deșeurilor.

126. Ordinea prioritară de prevenire și gestionare a deșeurilor se aplică ținând cont de principiile generale de protecție a mediului de precauție și sustenabilitate, fezabilitate tehnică și viabilitate economică, protecția resurselor, precum și impactul global asupra mediului, sănătății umane, economice și sociale.

127. Prevenirea generării deșeurilor continuă a fi un pivot în dezvoltarea sistemului, iar implementarea acestor măsuri de către autoritățile locale, generatorii de deșeuri și companiile de gestionare a deșeurilor pot produce un impact semnificativ asupra dinamicii de dezvoltare a sectorului în întregime.

128. Implementarea practică a prevenirii deșeurilor este asigurată de Programul național, care definește obiectivele și țintele de prevenire a deșeurilor, iar planul de acțiuni prevede măsuri de prevenire a deșeurilor și stabilește criterii cantitative pentru măsurile de prevenire a deșeurilor care vizează monitorizarea și evaluarea progreselor înregistrate în implementarea măsurilor planificate.

129. Pregătirea pentru reutilizare fără prelucrare prealabilă, prin verificare, curățare sau reparare a produselor sau a unor componente ale produselor care au devenit deșeuri are drept scop de a crește utilizarea acestor produse sau componentelor, promovând în același timp activitățile de pregătire pentru reutilizare și stabilirea obiectivelor pentru pregătirea deșeurilor de produse pentru reutilizare.

130. Scopul reciclării deșeurilor este de a folosi deșeurile pentru producția de produse sau materiale de aceeași utilizare sau similară, reducând astfel utilizarea resurselor naturale și a altor resurse. Reciclarea deșeurilor este promovată prin:

- 1) promovarea achizițiilor verzi;
- 2) sortarea deșeurilor la sursă, implementarea sistemelor de colectare selectivă și a liniilor de sortare a deșeurilor reciclabile și biodegradabile;
- 3) dezvoltarea infrastructurii de reciclare deșeurilor, a capacităților de tratare a deșeurilor biodegradabile și a piețelor de produse sau materiale produse din deșeuri reciclabile;

4) introducerea unui sistem de certificare pentru produsele și materialele obținute din deșeuri reciclate;

5) aplicarea principiului responsabilității producătorului și a măsurilor economice (taxă pentru poluarea mediului cu deșeuri de produse și ambalaje, răspundere administrativă, sistem de garanție financiară);

6) aplicarea măsurilor legale și economice care încurajează reciclarea și alte recuperare materială din deșeuri pentru a reduce la minim eliminarea deșeurilor în depozitele de deșeuri (taxă pe deșeurile depozitate în depozite de deșeuri, criterii privind încetarea statutului de deșeu);

7) educarea și sensibilizarea publicului cu privire la sortarea deșeurilor și importanța acestora, formând o atitudine favorabilă față de utilizarea produselor recuperate din deșeuri.

131. Deșeurile care nu pot fi evitate și deșeurile sau componente materiale care nu pot fi refolosite și reciclate ulterior sau recuperate în alt mod, pot fi eliminate numai în instalațiile de eliminare a deșeurilor instalate și operate în conformitate cu cerințele actelor legale.

132. Eliminarea deșeurilor care nu prezintă un risc pentru mediu și sănătate publică este asigurată prin următoarele mijloace:

1) instalarea instalațiilor de eliminare a deșeurilor care respectă cerințele de siguranță a mediului și a sănătății publice;

2) interzicerea eliminării deșeurilor în depozitele de deșeuri și incinerarea în instalații care nu respectă cerințele actelor juridice privind protecția mediului și a altor acte juridice;

3) închiderea tuturor depozitelor de deșeuri care nu respectă cerințele de siguranță a mediului și a sănătății publice;

4) punerea în aplicare a măsurilor eficiente de monitorizare în timpul funcționării și după închiderea depozitelor de deșeuri;

5) tratarea deșeurilor în conformitate cu criteriile și valorile limită pentru acceptarea acestora la depozitele de deșeuri.

133. Tranziția către o economie circulară în cadrul căreia valoarea produselor, a materialelor și a resurselor este menținută cât mai mult timp posibil și generarea de deșeuri este redusă la minimum, reprezintă o contribuție esențială în dezvoltare a unei economii durabile, cu emisii scăzute de dioxid de carbon, eficientă din punctul de vedere al utilizării resurselor.

134. Identificarea măsurilor de prevenire în baza evaluării sistematice a tiparelor de generare a deșeurilor, prioritizarea celor mai relevante fluxuri de deșeuri în ceea ce privește potențialul de prevenire (de exemplu, risipa de alimente, deșeuri de construcție și demolări, mobilier) și implicarea părților interesate relevante (de exemplu, rezidenții, afaceri locale, organizații de economie socială) sunt prioritățile cheie în contextul prevenirii generării deșeurilor.

135. Obiectivele generale ale dezvoltării sectorului de gestionare a deșeurilor până în anul 2027 sunt:

Obiectivul general 1. Armonizarea legislației naționale în domeniul gestionării deșeurilor în conformitate cu standardele comunitare și angajamentele internaționale. Obiectivul general 1, include următoarele obiective specifice:

Obiectivul specific 1.1. Îmbunătățirea cadrului legal și instituțional în domeniul gestionării deșeurilor, în vederea integrării noilor principii pentru tranziția către o economie circulară.

Obiectivul specific 1.2 Ajustarea cadrului legal în domeniul gestionării deșeurilor în vederea stabilirii cerințelor pentru reutilizarea și alte utilizări a deșeurilor.

Obiectivul specific 1.3 Actualizarea cadrului legal pentru implementarea sistemului responsabilității extinse a producătorului (REP)

Obiectivul general 2. Creșterea gradului de pregătire pentru separarea și reciclarea deșeurilor, recuperarea materialelor reciclabile din gospodării și din sectorul comercial / instituțional / industrial, adoptarea noilor principii pentru tranziția către o economie circulară în sectoarele prioritare, precum industria materialelor reciclabile (sticlă, mase plastice, hârtie, etc.) industria materialelor de construcții și demolări, și a deșeurilor biodegradabile.

Obiectivul general 2, include următoarele obiective specifice:

Obiectivul specific 2.1. Prevenirea generării deșeurilor

Obiectivul specific 2.2. Reducerea cantității de deșeurii municipale reciclabile, eliminate la depozitele de deșeurii

Obiectivul specific 2.3. Îmbunătățirea capacităților de sortare, valorificare materială și energetică a deșeurilor

Obiectivul specific 2.4 Sporirea gradului de informare și sensibilizare a publicului privind prevenirea și gestionarea deșeurilor

Obiectivul general 3. Implementarea responsabilității extinse a producătorului pentru captarea materialelor reciclabile, prin dezvoltarea sistemelor de colectare și tratare a fluxurilor de deșeurii specifice, inclusiv a celor periculoase (precum DEEE, vehiculele scoase din uz, deșeurii de baterii și acumulatori, uleiuri uzate, deșeurile de ambalaje, etc.).

Obiectivul general 3, include următorul obiectiv specific:

Obiectivul specific 3.1 Consolidarea aplicării REP în gestionarea produselor și deșeurilor acestora, identificarea măsurilor administrative și economice care ar stimula implementarea REP.

Obiectivul general 4. Crearea sistemelor integrate de gestionare a deșeurilor prin dezvoltarea infrastructurii și serviciilor necesare, având ca scop prevenirea poluării mediului, reducerea cantității de deșuri depozitate, creșterea ratei de reciclare și reducerea consumului de resurse naturale.

Obiectivul general 4, include următoarele obiective specifice:

Obiectivul specific 4.1 Îmbunătățirea și extinderea sistemului de colectare și transfer al deșeurilor.

Obiectivul specific 4.2 Implementarea Acordului de finanțare dintre Republica Moldova și Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare privind realizarea proiectului „Deșuri solide în Republica Moldova” - în sumă de 25 mln. euro, până în anul 2029.

Obiectivul specific 4.3 Pregătirea platformei pentru dezvoltarea capacităților de gestionare integrată a deșeurilor municipale în cinci regiuni de management al deșeurilor (RMD2, RMD3, RMD, 4, RMD 6 și RMD 7), până în anul 2027.

Obiectivul specific 4.4 Dezvoltarea capacităților de tratare a deșeurilor periculoase.

136. Direcțiile prioritare/ măsurile privind gestionarea fiecărui tip de deșuri și atingerea obiectivelor generale sunt:

1) pentru **deșeurile municipale**:

a) îmbunătățirea cadrului legal și instituțional în domeniul gestionării deșeurilor municipale, prin crearea asociațiilor autorităților publice locale la nivel regional / operatorilor regionali;

b) promovarea și implementarea sistemelor de colectare selectivă în toate localitățile urbane și în cele rurale unde este fezabil, atât în sectorul casnic, cât și în cel de producție, precum și a facilităților de sortare, compostare și reciclare;

c) îmbunătățirea sistemului de transportare a deșeurilor și dezvoltarea stațiilor de transfer (3-6 stații per zonă);

d) dezvoltarea capacităților de eliminare a deșeurilor municipale (construcția a 8 depozite de deșuri regionale și a 2 stații pentru tratarea mecanico-biologică);

e) colectarea separată, pregătirea pentru reutilizare sau, după caz, tratarea corespunzătoare deșeurilor voluminoase.

2) pentru **deșuri biodegradabile** (deșuri vegetale colectate din parcuri, grădini, deșeurilor alimentare / bucătărie, etc.):

a) reducerea cantității depozitate de deșuri biodegradabile municipale cu 15% din cantitatea totală de deșuri municipale generate, prin dezvoltarea sistemului de colectare a deșurilor biodegradabile la sursă pentru rezidenți și alte entități;

b) implementarea colectării selective a deșurilor alimentare / bucătărie și dezvoltarea capacităților pentru tratarea separată a deșurilor alimentare / bucătărie;

c) încurajarea valorificării prin procedee aerobe și anaerobe și construirea capacităților de compostare și fermentare a deșurilor, cel puțin câte una per raion.

3) pentru ambalaje și **deșuri de ambalaje:**

a) implementarea măsurilor de prevenire a generării deșurilor de ambalaje și de creștere a gradului de reutilizare a ambalajelor cu 20 % față de anul 2020;

b) organizare și operaționalizarea sistemelor colective în scopul onorării responsabilităților acestora pentru colectarea separată a deșurilor de ambalaje din fluxul de deșuri municipale;

c) dezvoltarea schemelor de valorificare materială, conform Hotărârii Guvernului nr. 561/2020 pentru aprobarea Regulamentului privind ambalajul și deșeurile de ambalaj cu realizarea valorilor minime pentru reciclarea fiecărui tip de material conținut în deșeurile de ambalaje:

i) 40% din greutate pentru sticlă;

ii) 40% din greutate pentru hârtie/carton;

iii) 30% din greutate pentru metal;

iv) 10% din greutate pentru lemn;

v) 16% din greutate pentru plastic, considerându-se numai materialul reciclat sub forma de plastic.

4) pentru **deșuri de echipamente electrice și electronice:**

a) asigurarea colectării și valorificării deșurilor de echipamente electrice și electronice scoase din uz, prin intermediul producătorilor individuali și a sistemelor colective, conform Hotărârii Guvernului nr. 212/2018 pentru aprobarea Regulamentului privind deșeurile de echipamente electrice și electronice;

b) creșterea ratei de colectare separată a DEEE de la 35% în 2025 până la 45 % în anul 2027;

c) îmbunătățirea eficienței controlului de mediu la operatorii de gestionare a DEEE, precum și la importatori și / sau exportatori de echipamente electrice și electronice;

d) sensibilizarea opiniei publicului cu privire la aspectele privind colectarea selectivă a deșurilor de echipamente electrice și electronice și beneficiile acestora.

5) pentru **deșuri de baterii și acumuloare:**

a) asigurarea colectării și valorificării a bateriilor și acumuloarelor uzate de la utilizatori/populație prin intermediul producătorilor individuali și a sistemelor colective, conform Hotărârii Guvernului nr. 586/2020 pentru aprobarea Regulamentului privind gestionarea bateriilor și acumulatorilor și deșurilor de baterii și acumulatori, pentru realizarea țintelor minime de colectare de 25% până în 2023 și 45% până în 2025 și de 45-65% pentru valorificarea diferitor tipuri de BA;

b) stabilirea sistemului depozit asupra prețului de vânzare de către distribuitorii de BA auto la comercializarea către consumatorul final în scopul stimulării predării a unei baterii sau unui acumulator auto uzat la achiziționarea unui nou.

6) pentru **vehicule scoase din uz**:

a) dezvoltarea cadrului legal secundar de reglementare a REP privind plasarea pe piață a vehiculelor, și stabilirea țintelor de colectare și reciclare sau valorificare materială a VSU;

b) elaborarea procedurilor de prevenire, identificare și control al importurilor de vehicule scoase din uz;

c) asigurarea posibilității ca ultimul deținător al vehiculului să îl poată preda gratuit unei unități de colectare/valorificare, elaborarea mecanismului de eliberare a certificatelor de dezasamblare a VSU;

d) extinderea reutilizării și reciclării materialelor din vehiculele uzate, precum și a valorificării energetice a acelor care nu pot fi valorificate material.

7) pentru **uleiurilor uzate**:

a) dezvoltarea cadrului legal secundar de reglementare a REP privind plasarea pe piață a uleiurilor, stabilirea țintelor de colectare și reciclare sau valorificare a uleiurilor uzate de la utilizatori;

b) îmbunătățirea sistemului de gestionare a **uleiurilor uzate** prin introducerea mecanismelor economice și administrative a căror aplicare ar asigura colectarea și gestionarea eficientă a uleiurilor uzate (taxe pe poluarea mediului cu uleiuri uzate, o unei garanții obligatorii la plasarea pe piață a uleiurilor);

c) îmbunătățirea eficienței controlului de mediu la întreprinderilor implicate în gestionare, precum și importul și / sau exportul de uleiuri uzate;

d) organizarea campanii anuale de sensibilizare a publicului pentru grupuri-țintă separate (proprietari și utilizatori de vehicule, întreprinderi de reparații și întreținere tehnică a vehiculelor) menite să informeze despre consecințele negative ale utilizării ilegale a uleiurilor uzate pentru mediu și sănătate publică și asupra posibilității de gestionare adecvată a uleiurilor uzate.

8) pentru **deșeurile periculoase**:

a) asigurarea colectării deșeurilor periculoase separat de cele non-periculoase;

b) crearea condițiilor pentru colectarea separată, tratarea (inclusiv pregătirea pentru reutilizare și reciclare a deșeurilor periculoase);

c) promovarea valorificării termoenergetice a unor fluxuri de deșeurile periculoase în cuptoarele de ciment, dacă este posibil, cu excepția celor rezultate din activitatea medicală și a anvelopelor uzate.

9) pentru **anvelope uzate**:

a) asigurarea unei rețele de colectare a anvelopelor uzate prin intermediul centrelor de deservire tehnică a automobilelor, centrelor comerciale, parcarilor etc.;

b) creșterea gradului de valorificare materială și energetică a anvelopelor uzate prin reciclare sau prelucrare termică;

10) pentru **deșeurile de echipamente și uleiuri cu conținut de BPC**:

a) actualizarea anuală a inventarului național de deșeuri cu BPC conform prevederilor Hotărârii Guvernului nr. 81/2009 pentru aprobarea Regulamentului privind bifenilii policlorurați;

b) certificarea laboratoarelor naționale de referințe pentru analiza conținutului de BPC în produse și deșeuri;

c) depozitarea în condiții de siguranță deșeurilor cu conținut de BPC de către deținători;

d) eliminarea stocurilor existente a echipamentelor și uleiurilor cu conținut de BPC în cele mai bune condiții tehnice și economice și în cea mai restrânsă perioadă posibilă.

11) pentru **deșeuri din construcție și demolări:**

a) dezvoltarea măsurilor economice care promovează reciclarea și recuperarea deșeurilor din construcții și demolări, stabilirea taxelor pentru DCD eliminate în depozitele de deșeuri;

b) implementarea acțiunilor de prevenire a generării deșeurilor din construcții și demolări, stabilirea cerințelor minime de sortare a deșeurilor pentru șantierul mare de construcții și obiective pentru reciclarea deșeurilor din construcții și demolări.

c) încurajarea procesării deșeurilor de construcții și demolări pentru reciclare, susținerea reutilizării și reciclării DCD necontaminate;

d) tratarea DCD contaminate în scopul evitării contaminării cu BPC a deșeurilor din construcții și demolări și gestionarea deșeurilor de azbest în condiții sigure pentru rezidenții din apropierea șantierului;

c) eliminarea stocurilor existente a DCD contaminate în cele mai bune condiții tehnice și economice și în cea mai restrânsă perioadă posibilă.

12) pentru **nămol (nămol fecal și nămol industrial)**

a) tratarea și gestionarea nămolului rezultate de la procesele de epurare/preepurare a apelor uzate în conformitate cu prevederile pentru aprobarea Regulamentului privind cerințele de colectare, epurare și deversare a apelor uzate în sistemul de canalizare și/sau în corpuri de apă pentru localitățile urbane și rurale, aprobat prin HG nr. 950/2013⁷.

b) îmbunătățirea evidenței și asigurarea raportării datelor și informațiilor despre nămoluri conform HG 501/2018⁸;

c) elaborarea Ghidului privind caracteristica proceselor de producere a nămolurilor, criteriile, compoziția, clasificarea și opțiunile de gestionare.

⁷ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=120783&lang=ro

⁸ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=108614&lang=ro

Capitolul IV

ACȚIUNIILE NECESARE A FI ÎNȚEPRINSE PENTRU REALIZAREA

OBIECTIVELOR

Secțiunea 1

Dezvoltarea sistemelor integrate de management al deșeurilor municipale, inclusiv a celor periculoase

137. Ministerul Mediului urmează să întreprindă acțiuni comune în vederea dezvoltării sistemelor integrate de management al deșeurilor municipale în cele 8 regiuni de management al deșeurilor, reieșind din criteriile de bază pentru planificarea regională precum așezarea geografică, dezvoltarea economică, existența drumurilor de acces, condițiile pedologice și hidrogeologice, numărul populației etc.

138. Redimensionarea regiunilor de management al deșeurilor se realizează în cazul în care Studiile de fezabilitate demonstrează eficiența cost- beneficiu și de mediu al noilor regiuni conturate, cu respectarea prevederilor pct. 137 și în baza următorilor indicatori cheie:

- numărul populației asigurate cu servicii echitabile de gestionare a deșeurilor,
- cantitatea de deșeuri colectată,
- cantitatea de deșeuri valorificată și eliminată (ponderea deșeurilor reciclate din totalul deșeurilor generate), conform cerințelor de mediu.

139. Promovarea abordării regionale în planificarea gestionării deșeurilor este esențială atât pentru atragerea investițiilor necesare, cât și pentru asigurarea recuperării costurilor mari alocate pentru implementarea Programului. Concomitent, dezvoltarea infrastructurii de gestionare a deșeurilor, în special a sistemelor de colectare și sortare a deșeurilor, contribuie la implementarea principiului economiei circulare.

140. Planificarea gestionării deșeurilor este realizată pornind de la situația actuală, având la bază concluziile studiilor de fezabilitate care constituie rezultatul final al planificării și cuprinde măsurile care trebuie întreprinse în vederea atingerii obiectivelor și țintelor stabilite, determinarea responsabililor și a termenelor de realizare.

141. Agenția de Cooperare Internațională a Germaniei (GIZ) a oferit sprijin pentru îmbunătățirea planificării și programării regionale sectoriale în domeniul gestionării deșeurilor pentru Regiunile de Dezvoltare Sud, Centru și Nord, elaborând trei studii de fezabilitate în Regiunile de management al deșeurilor (RMD):

- 1) RMD nr. 1 - raioanele Cahul, Cantemir, Taraclia, precum și autoritățile publice locale ale UTA Găgăuzia (Vulcănești Ceadâr-Lunga inclusiv și Comrat).
- 2) RMD nr. 5 - Ungheni, Călărași și Nisporeni
- 3) RMD nr. 8 - Edineț, Briceni, Ocnița și Dondușeni

142. Perfectarea studiilor de fezabilitate privind construcția stațiilor de transfer și a depozitelor regionale în două sub-regiuni ale Regiunii de Dezvoltare Sud a fost finanțată de către Agenția Cehă pentru Dezvoltare (CzDA).

- 1) RMD 2 - Leova, Cimișlia, Basarabeasca,
- 2) RMD 3-Căușeni, Ștefan Vodă,

143. Banca Europeană pentru Investiții, prin intermediul Fondului fiduciar de asistență tehnică pentru parteneriatul estic (EPTATF), a finanțat alte trei studii de fezabilitate, care au fost inițiate, dar nu sunt finalizate din diverse motive, inclusiv deoarece nu au fost selectate locațiile pentru amplasarea obiectelor (depozit sau stație de transfer) după cum urmează:

- 1) RMD 4 - Mun. Chișinău, Strășeni, Ialoveni, Hîncești, Criuleni, Cocieri, Anenii Noi,
- 2) RMD 6 - Șoldănești, Rezina, Telenești, Orhei,
- 3) RMD 7 – mun. Bălți, Drochia, Rîșcani, Glodeni, Florești, Fălești, Sîngerei, Soroca).

144. Principalele investiții sunt preconizate pentru procurarea echipamentelor pentru colectarea deșeurilor (în cele mai multe cazuri pentru colectarea deșeurilor reciclabile), unități de compostare individuală, stații de transfer, instalații de tratare – instalații de compostare, instalații de sortare, instalații TMB și construcția depozitelor regionale, cu respectarea cerințelor de mediu.

145. Echipamentele și instalațiile procurate pentru dezvoltarea infrastructurii de gestionare a deșeurilor corespund cerințelor celor mai bune tehnici și practici disponibile, și contribuie la promovarea unei economii circulare.

146. În tabelul de mai jos sunt trecute opțiunile tehnologice pentru colectarea, transportarea, sortarea, compostarea și depozitarea deșeurilor municipale, conform acordurilor semnate cu donatorii externi, reflectate în pct. 115 subpct. 4).

Tabelul 15

Infrastructura regională de gestionare a deșeurilor, planificată conform studiilor de fezabilitate realizate pentru trei regiuni de management al deșeurilor

Regiunea de management a deșeurilor	Planificarea infrastructurii regionale de gestionare a deșeurilor
Regiunea 1 – Cahul, Cantemir, Taraclia, Ceadâr-Lunga, Comrat și Vulcănești.	Construcția unui depozit regional în or. Cahul, care include: o stație de sortare și o instalație de compostare, 2 stații de transfer la Cania, Taraclia și Cantemir, 28 de unități de transport cu capacitatea de 16 m ³
Regiunea 5 – Ungheni, Nisporeni, Călărași	Construcția unui depozit regional (Florițoaia Veche), care include: o stație de compostare și o stație de sortare, o stație de transfer (la Nișcani) pentru raionul Călărași,

	7 unități de transport cu capacitatea 16 m ³ și 11 unități de transport cu capacitatea 10 m ³ .
Regiunea 8 – Briceni, Ocnîța, Edineț, Dondușeni	Construcția unui depozit regional în or. Dondușeni, care include: o stație de compostare și o stație de sortare, o stație de transfer – la Edineț și pentru Briceni, 8 unități de transport cu capacitatea 16 m ³ și 8 unități de transport cu capacitatea 10 m ³ .

147. Opțiunile tehnologice pentru colectarea, transportarea, sortarea, compostarea și depozitarea deșeurilor municipale în RMD nr. 2, 3, 4, 6 și 7 se stabilesc în baza studiilor de fezabilitate actualizate.

Secțiunea a 2-a

Oferirea serviciilor profesionale de colectare și eliminare a deșeurilor (Obiectivul general 2/ Obiectivul specific 2.2. Reducerea cantității de deșeuri municipale reciclabile, eliminate la depozitele de deșeuri)

148. Prin intermediul prezentului Program, Guvernul își propune să faciliteze dezvoltarea serviciilor profesionale de colectare și eliminare a deșeurilor cu acoperire completă în zonele urbane, acoperire substanțială (sau completă) în zonele rurale și aplicare practicilor de protecție a mediului la locul de eliminare al deșeurilor.

149. Toată populația țării, atât din mediul urban cât și din mediul rural, urmează să fie conectată la serviciu de salubritate, inclusiv prin extinderea serviciilor de colectare a deșeurilor din zonele urbane în zonele rurale, astfel:

1) pe termen scurt, în perioada anilor 2023-2025 - acoperirea cu servicii de colectare în mărime de 100% în zonele urbane și 75% în zonele rurale;

2) pe termen mediu, în perioada anilor 2025 - 2027 - acoperirea cu servicii de colectare în mărime de 100% în zonele urbane și rurale;

150. Colectarea separată a deșeurilor reciclabile pe 3 fracții (hârtie/carton, plastic/metal și sticlă) va contribui la creșterea gradului de pregătire pentru reutilizare și reciclare prin aplicarea ierarhiei de gestionare a deșeurilor.

151. În procesul de dezvoltare a studiilor de fezabilitate s-a propus colectarea separată să fie efectuată în trei containere de plastic cu capacitate de 1,1 m³ pentru hârtie și carton; pentru materiale plastice și metale și pentru sticlă, având culori distincte.

152. În localități urbane, casele individuale sunt deservite prin metoda de colectare a deșeurilor „din poartă în poartă” (pubelă din plastic de 120 l), în timp ce restul localităților sunt deservite prin „sistemul de aducere” a deșeurilor la punctele de colectare.

153. Implementarea sistemului de colectare din poartă în poartă în zonele rurale se consideră drept metodă ”prietenoasă clientului,” dar va fi promovată în funcție de existența căilor de acces. Preluarea deșeurilor din containere se va realiza cu vehicule de colectare cu încărcare din spate cu o capacitate 16 m³ sau 10 m³.

154. Implementarea sistemului de colectare separată din poartă în poartă a deșeurilor biodegradabile, în mediul urban și aplicarea suplimentară a schemei „plătește pentru cât arunci” în scopul încurajării compostării individuale în gospodăriile din mediul rural.

155. Pentru a preveni abandonul deșeurilor urmează a fi create puncte de colectare gratuită a deșeurilor voluminoase, vegetale și din construcții, concomitent fiind introduce sancțiuni complementare, în cazul săvârșirii faptei de abandonare a deșeurilor, aceasta constând în obligarea contravenientului să ridice deșeurile abandonate, să curețe terenul și să elimine deșeurile prin intermediu serviciilor specializate autorizate, suportând toate costurile pentru aceste activități.

156. Economia circulară propune un nou mod de a proiecta, realiza și utiliza produse sustenabile în limitele planetare sigure. Într-un sistem liniar, cel pe care îl susținem în continuare evitând schimbările, resursele sunt luate din pământ, folosite pentru fabricarea produselor și curând aruncate ca deșeuri toxice pentru mediu.

Secțiunea a 3-a

Separarea și reciclarea deșeurilor și adoptarea noilor principii pentru tranziția către o economie circulară (Obiectivul general 2)

157. Separarea și reciclarea deșeurilor, recuperarea materialelor reciclabile din gospodării, recuperarea materialelor reciclabile din sectorul comercial / instituțional / industrial reprezintă o prioritate pentru Ministerul Mediului în vederea facilitării promovării economiei circulare, dar și de dezvoltare a infrastructurii de reciclare a deșeurilor.

158. Cea mai optimală soluție pentru colectarea deșeurilor municipale în cantitate de până la 150000 tone/an (400 t/zi) sunt stațiile de transfer simple (fără compactare) cu containere deschise. Stațiile de transfer (ST) simple sunt utilizate atunci când distanțele nu sunt mari (până la 50 km). În cazul distanțelor mai mari de 50 km, costurile operaționale ale ST-urilor fără compactare devin mai mari decât cele ale ST-urilor cu compactare.

159. Stațiile de transfer cu compactare asigură creșterea densității deșeurilor, care urmează să fie transportate într-o singură cursă. Astfel de stații de transfer sunt dotate cu o rampă cu punct de descărcare, buncăr de recepție (de aproximativ 45 m³), dispozitiv de compactare, containere transportabile mari (între 27 m³ și 32 m³), sistem de balustradă pentru schimbarea containerelor și vehicule pentru transportare la distanțe lungi.

160. Dezvoltarea stațiilor de transfer și eliminarea deșeurilor:

1) pe termen scurt, perioada anilor 2023-2025 – construirea a unei stații de transfer în fiecare regiune - în conformitate cu soluțiile propuse în Studiile de fezabilitate;

2) reducerea gunoiștilor neautorizate până la 1-3 unități pe raion;

3) inițierea lucrărilor de închidere a gunoiștilor neautorizate existente, odată cu finalizarea lucrărilor de construcție a depozitului regional de deșuri.

161. Conform estimărilor preliminare, cantitatea totală de materiale colectate separat per regiune va fi diferită, în funcție de numărul populației deservite, respectiv se presupune a fi create a câte 1-2 instalații de sortare a deșeurilor pentru regiunile mai mici (RMD nr.2-3, RMD nr.5, RMD nr.8 și RMD nr.6) și între 3-4 în cazul regiunilor mari (RMD nr.1, RMD nr.4 și RMD nr.7).

162. Opțiunea tehnică preferabilă pentru sortarea deșeurilor municipale este cea a deșeurilor colectate separat prin utilizarea sistemului „de aducere”, organizat în 3 containere de 1,1 m³; unul pentru hârtie și carton, unul pentru materiale plastice și metal și unul pentru sticlă. Linia de sortare este formată dintr-o stație de sortare manuală, presă de balotat orizontală, linii de alimentare necesare și benzi transportoare.

163. Altă opțiune prevede sortarea deșeurilor reziduale colectate mixt, transportate la instalația de sortare în scopul extragerii fracțiilor reciclabile. Separarea materialelor reciclabile după trecerea prin ciurul rotativ include separarea magnetică a materialelor feroase, separarea manuală a hârtiei, cartonului, materialelor plastice și sticlei într-o cabină de sortare. Deșeurile reziduale sunt transportate pentru a fi eliminate la depozitul de deșuri. Procesarea ulterioară de obicei include balotarea hârtiei, cutiilor de oțel și buteliilor de plastic, aplatizarea sau compactarea cutiilor de aluminiu, granulara sau perforarea buteliilor de plastic, și zdrobirea buteliilor de sticlă.

164. În funcție de cantitățile potențiale generate per regiune se va opta în favoarea colectării separate la sursă sau colectarea mixtă a deșeurilor reziduale. Costurile de sortare, în cazul colectării separate la sursă, sunt compensate de veniturile din vânzarea deșeurilor reciclabile. Atingerea celei mai înalte rate de recuperare (>20%) este posibilă, în cazul selectării combustibililor derivați din deșuri de construcții și demolări (CDD).

165. Scopul opțiunilor de pre-tratare, inclusiv a sortării deșeurilor constă în eliminarea unei părți (de până la 10%) a materialelor reciclabile reziduale din fluxurile de deșuri mixte. Apoi sunt utilizate etapele de tratare mecanică, biologică sau termică pentru a descompune deșeurile rămase din construcții și demolări pentru a fi utilizați în producerea energiei, și alte produse stabilizate, care pot fi utilizate pentru a îmbunătăți anumite soluri de calitate proastă, pentru a restabili mine și cariere sau pentru a restabili stratul de acoperire a depozitului de deșuri.

166. Adoptarea noilor principii pentru tranziția către o economie circulară în sectoarele prioritare precum industria materialelor plastice, industria materialelor de construcții și demolări și a deșeurilor biodegradabile și promovarea agriculturii organice, devine o prioritate pentru Guvern, astfel, prin aprobarea de programe

naționale de promovare a economiei circulare va fi susținut atât reciclarea deșeurilor, cât și stimulată eficiența utilizării resurselor și a energiei.

167. Particularitățile economiei circulare în raport cu economia liniară sunt evidente: întoarcerea resurselor pentru utilizarea productivă, reducerea volumului de deșeuri și diminuarea dependenței de aprovizionări nesigure, ce constituie o hartă directă către îmbunătățirea competitivității, a sustenabilității, a inovării și a creării a unor noi locuri de muncă. Astfel am putea face față provocărilor actuale și viitoare reprezentate de presiunea exercitată asupra resurselor la nivel mondial și de insecuritatea în creștere a aprovizionării.

168. În vederea reducerii poluării mediului cu deșeuri din materiale plastice, Ministerul Mediului a promovat mai multe reglementări în legislația din domeniul gestionării ambalajelor și a deșeurilor de ambalaje, în special prin stabilirea obiectivelor de valorificare și reciclare a deșeurilor de ambalaje.

169. În acest sens a fost instituită obligația pentru toți operatorii economici care introduc pe piață produse ambalate de a asigura, începând cu anul 2023, reciclarea a cel puțin 15% din totalul ambalajelor utilizate, procentaj ce trebuie să crească pînă la 35% în anul 2027. Concomitent urmează a fi atins obiectivul de valorificarea a cel puțin 17 % din greutatea deșeurilor de ambalaje în anul 2023 și respectiv 37% pînă în 2027.

170. Începînd cu 1 ianuarie 2021 este interzisă utilizarea/comercializarea pungilor de transport fabricate din plastic, farfuriilor, paharelor, altor accesorii ale serviciilor de masă și bețișoarelor, de unică folosință, fabricate din plastic, cu excepția celor biodegradabile. Această contribuie la evitarea generării deșeurilor din plastic și în mare măsură la reducerea consumului de plastic asociat cu evenimentele culturale în aer liber, unde se consumă o cantitate mare de produse din plastic de unică folosință.

171. Risipa de alimente este o problemă mondială care a căpătat o importanță din ce în ce mai mare pe agenda publică și politică din ultimii ani. Datorită impactului ridicat asupra consumului de resurse în generarea acestor produse precum și a amprente de carbon a acestora, banca de alimente reprezintă o soluție în acest sens.

172. Separarea biodeșeurilor în gospodării este vitală pentru creșterea semnificativă a nivelului de reciclare și promovarea compostării, la sursă.

173. Reducerea risipei alimentare prin recuperarea surplusului sigur de alimente de la producători, supermarketuri, restaurante și alte companii private și redistribuirea gratuită în comunitate, spre ONG-uri, asociații caritabile care ajută persoanele aflate în dificultate sau alți beneficiari.

174. Analiza **sectorului construcțiilor** din Republica Moldova, denotă faptul că acesta este încă foarte linear, impunîndu-se o sarcină importantă atât pentru autorități, cât și pentru industria construcțiilor, de a face tranziția către un sector de tip zero deșeuri în următorii ani, utilizînd o serie de oportunități semnificative pentru a stimula tranziția către o economie circulară. Un sistem de colectare a deșeurilor din construcții, demolări și excavații, racordat la necesitățile și posibilitățile industriei materialelor de construcții, va fi funcțional în reciclarea deșeurilor din construcții,

demolări și excavații odată cu asigurarea unei colaborări participative a tuturor actorilor din domeniul construcțiilor, astfel încât să contribuie la atingerea obiectivelor generale în promovarea economiei circulare. Fără investiții necesare pentru punerea în aplicare a acestor intervenții, este imposibil să se facă pașii următori spre un sistem de gestionare a materialelor circulare.

175. În acest sens este necesare elaborarea recomandărilor tehnice privind pre-demolarea, în scopul de a stimula reciclarea de înaltă calitate, precum și dezvoltarea de protocoale voluntare de reciclare pentru îmbunătățirea calității și consolidarea încrederii în materialele de construcții reciclate. Concomitent se propun:

1) pe termen scurt, perioada anilor 2023-2025 - asigurarea recuperării a 20% din resursele valoroase și gestionarea adecvată a deșeurilor din construcții și demolări prin reciclare și/sau eliminare în condiții de siguranță;

2) pe termen mediu, perioada anilor 2025 - 2027 – tratarea a 35% din deșeurile din construcții și demolări în mod corespunzător pentru reciclare și/sau eliminare în condiții de siguranță.

176. Cu toate acestea, chiar dacă există bază legislativă privind deșeurile, aceasta trebuie să fie implementată și respectată cu sprijinul autorităților, întreprinderilor, părților interesate și a cetățenilor. În ultimul rând, sancțiunile trebuie aplicate efectiv de către autorități, pentru a putea atinge efectul scontat, de multe ori fiind necesară înăsprirea sancțiunilor pentru nerespectarea măsurilor privind reciclarea deșeurilor.

177. După implementarea primei etape 2023-2025, măsurile prevăzute în acest program pentru perioada 2025 -2027 vor fi revăzute, în funcție de indicatorii de performanță, fiind stabilite ținte noi pentru dezvoltarea sistemului de management integrat al deșeurilor.

Secțiunea a 4-a **Implementarea responsabilității extinse a producătorului** **(Obiectivul general 3)**

178. Introducerea unui sistem nou de management al deșeurilor prin implementarea principiului responsabilității extinse a producătorului face parte dintr-un pachet complex de reglementări noi în domeniul protecției mediului. În acest scop, Legea nr. 209/2016 privind deșeurile prevede că producătorii/distribuitorii vizați înființează sisteme individuale sau colective de colectare și returnare a acestor deșeuri de produse prin intermediul centrelor comerciale și punctelor de colectare a deșeurilor municipale. Rezultatele scontate ale implementării principiului răspunderii extinse vor fi includerea externalizărilor de mediu în procesul de producere, facilitarea reciclării prin perfecționarea design-ului produsului și dezvoltarea industriei de reciclare.

179. SIAMD servește drept instrument pentru acumularea informației privind produsele puse pe piață și deșeurile generate, în baza rapoartelor agenților economici - participanți la procesul de gestionare a deșeurilor. În scopul evaluării performanțelor

atinse în colectarea, tratarea, valorificarea sau eliminarea produselor ce au devenit deșeuri, autoritatea de reglementare menține și actualizează Lista producătorilor de produse supuse reglementărilor REP.

180. Funcționarea eficientă a schemei de responsabilitate extinsă a producătorului va permite dezvoltarea colectare și recuperarea resurselor la nivel de regiune, astfel încât pe termen scurt, perioada anilor 2023-2025 să fie asigurată:

a) reciclarea a 15% din deșeurile de ambalaje generate în zonele rurale și 25% din deșeurile de ambalaje generate în zonele urbane;

b) asigurarea unui nivel de colectare separată de minim de 25 % pentru DEEE;

c) asigurarea unui nivel de colectare separată de minim 45% a deșeurilor de BA;

d) îmbunătățirea sistemului de raportare a datelor privind implementarea REP pentru fluxurile de deșeuri precum ambalajele, DEEE, BA, uleiuri uzate, vehicule scoase din uz.

181. Totodată, pentru a asigura în continuare o creștere constantă în implementarea REP pe termen mediu, în perioada anilor 2025-2027 se propun următoarele obiective:

a) reciclarea a 25% din deșeurile de ambalaje generate în zonele rurale și 35% din deșeurile de ambalaje generate în zonele urbane;

b) asigurarea unui nivel de colectare separată de minim de 35 % pentru DEEE;

c) asigurarea unui nivel de colectare separată de 25% până în 2023 și a 45% până în 2025 a deșeurilor de BA;

d) asigurarea unui nivel reciclarea și valorificarea a 65% din greutatea medie a BA cu plumb acid, a 75% din greutatea medie a BA cu nichel-cadmiu, reciclarea și valorificare a 50% din greutatea medie a celorlalte DBA.

e) îmbunătățirea funcționării schemei de responsabilitate extinsă a producătorului prin asigurarea unui nivel de colectare separată și tratarea de minim 25% a uleiurilor uzate;

f) îmbunătățirea funcționării schemei de responsabilitate extinsă a producătorului prin asigurarea unui nivel de colectare și dezasamblarea de minim 25% a vehiculelor scoase din uz.

Secțiunea a 5-a

Crearea sistemelor integrate de gestionare a deșeurilor prin dezvoltarea infrastructurii și serviciilor necesare (Obiectivul general 4)

182. Dezvoltarea infrastructurii regionale de eliminare a deșeurilor municipale (depozit ecologic cu căptușeală impermeabilă și sistem pentru colectarea

levigatului, sistem pentru recuperarea biogazului și operațiuni de depozitare cu acoperirea zilnică a deșeurilor), astfel încât:

1) pe termen scurt, în perioada anilor 2023-2025 se va iniția construcția a câte un depozit de deșuri conform pentru 4 regiuni de gestionare a deșeurilor împreună cu închiderea/reabilitarea treptată a gropilor de gunoi existente în RMD1, RMD5, RMD8.

2) pe termen mediu, în perioada anilor 2025-2027 se va iniția construcția a câte un depozit de deșuri conform pentru regiunile de gestionare a deșeurilor RMD2, RMD3, RMD4, RMD6, RMD7 împreună cu închiderea/reabilitarea treptată a gropilor de gunoi existente.

183. Totodată, pentru a asigura în continuare o dinamică pozitivă în reducerea cantităților de deșuri eliminate prin depozitare, este necesară:

- 1) dezvoltarea infrastructurii de colectare separată atractivă pentru cetățeni pentru a interzice depozitarea deșeurilor de fluxuri de deșuri sortate.
- 2) creșterea colectării separate a deșeurilor biologice, reducând astfel cantitatea de depozite de deșuri biodegradabile municipale cu 15% până în 2027;
- 3) promovarea reciclării deșeurilor, dezvoltarea capacităților de recuperare a materialelor, crearea pieței de materiale secundare, promovarea economiei circulare;
- 4) măsuri pentru a încuraja actorii economici să introducă pe piață reciclarea producției de ambalaje.
- 5) promovarea prevenirii deșeurilor, activităților de reutilizare
- 6) organizarea campaniilor de sensibilizare a cetățenilor.
- 7) implementarea proiectelor-pilot pentru a demonstra cele mai eficiente măsuri de gestionare a deșeurilor organice, cum ar fi compostarea la domiciliu;
- 8) organizarea punctelor de colectare separată a deșeurile periculoase de la consumatorii casnici, etc.

184. Promovarea colectării separate, pregătirea pentru reutilizare a deșeurilor voluminoase, contribuind la reducerea cantităților de deșuri eliminate prin depozitare, după cum urmează:

1) pe termen scurt, perioada anilor 2023-2025 - 10% din deșeurile voluminoase generate sunt tratate în mod corespunzător pentru reciclare și/sau eliminare în condiții de siguranță;

2) pe termen mediu, perioada anilor 2025-2027 - 25% din deșeurile voluminoase generate sunt tratate în mod corespunzător pentru reciclare și/sau eliminare în condiții de siguranță.

Capitolul V. Impactul

185. Programul stabilește obiectivele pe termen mediu, având ca scop dezvoltarea strategică a domeniului gestionării integrate a deșeurilor.

186. Implementarea Programului va contribui la prevenirea unui impact negativ al deșeurilor asupra mediului și asupra sănătății, fiind una dintre pietrele de temelie ale economiei circulare.

187. Punerea în aplicare corespunzătoare a principiului de responsabilitate extinsă a producătorului va accelera tranziția către o economie circulară, iar dezvoltarea sistemelor colective pentru ambalaje și deșeurile de ambalaje vor contribui la reducerea utilizării excesului de materiale de ambalare, impunând obligația poluatorilor de a suporta costurile de gestionare a deșeurilor de ambalaje.

188. Implementarea cu succes al Programului va contribui la modernizarea sistemului de gestionare a deșeurilor, intervenind asupra mai multor aspecte astfel încât să ne apropiem cât mai mult de standardele sanitare privind depozitarea deșeurilor și protejarea mediului, încurajând separarea la sursă și recuperarea materialelor cu valoare intrinsecă și direcționarea atenției și comportamentului spre soluțiile economiei circulare în detrimentul soluțiilor convenționale, iar beneficiile acțiunilor întreprinse vor fi:

- 1) acces îmbunătățit și extins la servicii de gestionare a deșeurilor;
- 2) calitatea solului și a apelor subterane va fi îmbunătățită datorită reducerii depozitării ilegale și a acumulării de deșeurile.
- 3) impact pozitiv asupra calității vieții, acolo unde acumulările de deșeurile creează disconfort, miros neplăcut și pot atrage animale dăunătoare.
- 4) reducerea depozitării ilegale și a nivelului de poluare asociată acestuia, precum și impactul asupra schimbării climatice rezultate din depozitarea de deșeurile.
- 5) utilizarea eficientă a resurselor va fi îmbunătățită datorită implementării separării la sursă a deșeurilor și în consecință va avea loc și creșterea ratei de reciclare.
- 6) înlocuirea materiilor prime virgine cu materii prime secundare cu un conținut mai mic de carbon, va duce la reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră.
- 7) creșterea reciclării va crea oportunități noi de afaceri și noi locuri de muncă în sectorul reciclării
- 8) cantitatea de deșeurile depozitate va fi redusă, astfel impactul poluării și al schimbării climatice rezultate din aceasta vor fi reduse și durata de viață a depozitului de deșeurile va fi extinsă.
- 9) utilizarea eficientă a resurselor va fi îmbunătățită datorită reparării și reutilizării unor obiecte dar și datorită reciclării fluxurilor de deșeurile colectate.
- 10) reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră (GES) prin înlocuirea pe piață a materiilor prime primare cu materii prime secundare.
- 11) prelungirea duratei de viață a depozitului de deșeurilor.
- 12) reducerea impactului asupra schimbărilor climatice care ar rezulta din biodegradarea deșeurilor verzi la depozitele de deșeurile. Printre beneficiile indirecte ale reducerii emisiilor de gaze cu efect de seră se numără: înlocuirea îngrășămintelor chimice cu îngrășămintele naturale și o capacitate mai ridicată de stocare a carbonului pentru solurile tratate cu compost.

- 13) utilizarea compostului pentru îmbunătățirea calității solului în oraș și reducerea costurilor din cumpărarea de fertilizatori sau de soluri fertile pentru întreținerea spațiilor verzi.

Capitolul VI. Costurile

189. Prognoza de dezvoltare a sectorului gestionării deșeurilor în Republica Moldova indică un trend pozitiv de creștere a volumului deșeurilor generate, justificată prin creșterea capacităților de producere și sporirea consumului de produse, iar prin urmare sunt necesare investiții importante în domeniu pentru a face față acestor provocări în asigurarea infrastructurii de gestionare a deșeurilor. Este evidentă necesitatea implicării statului în finanțarea obiectelor destinate reciclării și eliminării deșeurilor pentru realizarea activităților planificate în atingerea obiectivelor Programului.

190. Accesibilitatea consumătorilor la serviciile de colectare, separare / reciclare și eliminare finală a deșeurilor este cheia succesului în dezvoltarea infrastructurii moderne, iar capacitatea gospodăriilor de a plăti servicii este la nivelul de 1-1,5% din venitul mediu disponibil pentru gospodării. În acest sens, sunt necesare adoptarea măsurilor sociale, cum ar fi reducerile sau scutirile de plată pentru gospodăriile cu venituri mici. Plata prin subvenție de la Fondul Național pentru Mediu ar putea să fie propusă pentru cazurile sociale, bine identificate și precizate la etapa de implementare a proiectelor investiționale.

191. Principiul „poluatorul plătește” este practica comun acceptată, conform căreia cei care generează poluare suportă costurile de gestionare a acestora pentru a preveni deteriorarea sănătății umane sau a mediului. Prin urmare, costurile sunt stabilite în funcție de greutatea deșeurilor livrate („plățiți pe măsură ce aruncați” conform sistemului de cumpărare a sacilor pentru colectare deșeurilor din Japonia). În majoritatea țărilor OECD, taxele fixe lunare sau trimestriale (în funcție de numărul de persoane din gospodărie) sunt cea mai frecventă metodă de plată a serviciilor de colectare a deșeurilor.

192. Activitățile de operare a stațiilor de transfer, a instalațiilor de sortare, a instalațiilor de compostare, a instalațiilor de tratare mecanico-biologică, ca și de operare a depozitelor sunt facturate de către operatorii respectivi, de obicei, operatorului de colectare și transport.

193. Costul total al Programului constituie **4.092.610,0 mii lei**, iar costul total pentru modernizarea infrastructurii de management integrat a deșeurilor municipale constituie **4.010.557,0 mii lei**, iar pentru anii 2023-2026 sunt necesare estimativ **2.808.095,0 mii lei**, finanțate din împrumutul BEI/ BERD, iar compensarea a circa 26 % din investiții va fi acoperită din contribuția de grant din investiții externe ca parte la împrumuturile acordate de donatori pentru proiectele de infrastructură și din Bugetul de Stat pentru acțiuni care sunt realizate pentru dezvoltarea cadrului normativ conform cerințelor de preaderare la UE.

194. Distribuirea resurselor financiare în funcție de sursa de finanțare pentru perioada 2023-2027 este prezentată în tabelele 16-18.

Tabelul 16.

**Estimarea costurilor din bugetul de stat
pentru implementarea Programului, mii lei**

Obiectiv general	2023	2024	2025	2026	2027	Total
1	0	0	0	0	0	0
2	540,0	340,0	340,0	340,0	340,0	1900,0
3	0	0	0	0	0	0
4	0	40000,0	0	0	0	40000,0
Total	540,0	40340,0	340,0	340,0	340,0	41900,0

Tabelul 17.

**Estimarea costurilor din surse externe
pentru implementarea Programului, mii lei**

Obiectiv general	2023	2024	2025	2026	2027	Total
1	0	0	0	0	0	0
2	0	0	0	0	0	0
3	0	0	0	0	0	0
4	79249,3	364076,9	1038044,0	1038044,0	1038044,0	3557458,2
Total	79249,3	364076,9	1038044,0	1038044,0	1038044,0	3557458,2

Tabelul 18.

**Estimarea costurilor totale
pentru implementarea Programului, mii lei**

Obiectiv general	2023	2024	2025	2026	2027	Total
1	0	0	0	0	0	0
2	540,0	340,0	340,0	340,0	340,0	1900,0
3	0	0	0	0	0	0
4	79249,3	404076,9	1038044,0	1038044,0	1038044,0	3597458,2
Total	79789,3	404416,9	1038384,0	1038384,0	1038384	3599358,2

Realizarea unor acțiuni ale prezentului Program ar putea genera costuri suplimentare față de cele prevăzute, care nu pot fi estimate la momentul elaborării acestuia și care urmează a fi determinate pe parcurs.

195. Începînd cu anul 2023 se preconizează lansarea construcției sistemelor integrate de gestionare a deșeurilor pentru regiunile 1, 4, 5, 8, astfel încît către anul 2025 cantitatea de deșeuri municipale colectate și depozitate sporind cu 8,5 % comparativ cu 2020, pe fondul acoperirii depline cu servicii de salubritate a regiunilor respective. Totodată, către anul 2025 cantitatea deșeurilor colectate separat și valorificate va spori cu 143,7 %, a deșeurilor compostate - cu 52,8 % comparativ cu anul 2020, acestea fiind abătute din fluxul deșeurilor municipale prin promovarea colectării separate. Suplimentar, se planifică închiderea și recultivarea depozitelor neconforme și construcția a cîte un depozit regional, astfel încît numărul de depozite de deșeuri se va reduce către 2025 cu 45,7%, iar suprafața depozitelor de deșeuri se va reduce către 2025 cu 40,4 %.

Tabelul 19.

**Distribuirea indicativă a primei tranșe din împrumutul BEI/ BERD pentru
finanțare infrastructurii de gestionare a deșeurilor, perioada 2023-2025**

Regiunea de Management al Deșeurilor	BERD / EUR mln	BEI / EUR mln	IDG (grant suplimentar de la E5P)	Total
RMD 5 (Pilot Region)	6,840	6,840	5,600	19,280
RMD 1	10,220	10,820	7,100	28,140
RMD 8	7,040	7,040	5,400	19,480
Subtotal 1	24,10	24,7	18,1	66,9

196. Pentru modernizarea infrastructurii de management integrat a deșeurilor municipale pentru anii 2026-2030 sunt necesare estimativ 1.754,8 mln lei, finanțate din împrumutul BEI/ BERD, iar compensarea a circa 25 % din investiții va fi acoperită din contribuția Bugetului de Stat.

197. Începînd cu anul 2025 se preconizează lansarea construcției sistemelor integrate de gestionare a deșeurilor pentru regiunile 2, 3, 6, 7, astfel încît către anul 2027, cantitatea de deșuri municipale colectate și depozitate sporind cu 11,2 % comparativ cu 2020, pe fonul acoperirii depline cu servicii de salubritate a întregii țări. Totodată, către anul 2027 cantitatea deșeurilor colectate separat și valorificate va spori cu 239 %, a deșeurilor compostate - cu 337 % comparativ cu anul 2020, acestea fiind abătute din fluxul deșeurilor municipale prin promovarea colectării separate. Suplimentar, odată cu închiderea și recultivarea tuturor depozitelor neconforme și construcția a cîte un depozit regional, numărul de depozite de deșuri se va reduce către 2027 cu 99,3%, iar suprafața depozitelor de deșuri se va reduce către 2027 cu 87 %.

198. În rezultatul implementării sistemului integrat de gestionare a deșeurilor municipale, prin abaterea din fluxul de deșuri al celorla cu potențial sporit de generare a GES, se va contribui la realizare Obiectivului Specific 7. al Programului de dezvoltare cu emisii reduse a Republicii Moldova, prin reducerea necondiționată, a emisiilor de gaze cu efect de seră provenite de la sectorul deșeurilor cu 14% și reducerea de gaze cu efect de seră condiționată pînă la 18% comparativ cu anul 1990. Emisiile de dioxine și furani (PCDD/PCDF) se vor reduce cu circa 36 % (de la 1,75 g TEQ în 2020 la 1,12 g TEQ în 2027) în rezultatul reducerii arderii în aer liber a deșeurilor la depozitele de deșuri cît și în gospodăriile casnice.

199. Costurile pentru închiderea depozitelor neconforme au fost estimate în baza datelor din studiile de fezabilitate, în funcție de disponibilitatea acestora, și în baza raportului anual al Inspectoratului pentru Protecția Mediului în ceea ce privește numărul de depozite de deșuri conforme și neconforme și suprafața acestora.

Tabelul 20

Estimarea costurilor pentru închiderea depozitelor

RMD	Municipiul, raionul, localitatea	Depozite de deșuri municipale exploatare				Euro
		unități 2020 SF		suprafața, ha 2020 SF		
4	mun.Chișinău	9	-	26.47	-	
	Anenii Noi	24	-	41.5	-	830000
	Criuleni	30	-	33.74	-	674800
	Ialoveni	26	-	33.1	-	662000
	Hîncești	46	-	34.65	-	693000
	Strășeni	24	-	26.65	-	533000
	Dubăsari	10	-	18.1	-	362000
	subtotal	169	-	214.21	-	3754800**

7	mun.Bălți	3	-	26.5	-	530000
	Fălești	71	-	52.27	-	1045400
	Florești	52	-	46.45	-	929000
	Glodeni	24	-	48.3	-	966000
	Drochia	32	-	40.15	-	803000
	Sîngerei	22	-	13.3	-	266000
	Soroca	50	-	50.55	-	1011000
	Rîșcani	43	-	47.28	-	945600
	subtotal	297	-	324.8	-	6496000**
2	Leova	35	-	17.3	-	346000
	Cimișlia	29	-	22.1	-	442000
	Basarabeasca	10	-	18.4	-	368000
	subtotal	74	-	57.80	-	1156000**
8	Briceni	27	30	43.65	43.45	663040
	Edineț	38	38	49.85	69.44	902605
	Ocnîța	21	30	31.96	44.96	744980
	Dondușeni	42	39	17.57	66.35	589227
	subtotal	128	137	143.03	224.2	2899852*
1	Cantemir	38	29	26.35	19.8	415000
	Cahul	45	52	48.56	40.7608	751000
	Ceadâr-Lunga	9	9	23.52	13.8	189000
	Vulcănești	4	5	4.45	8.2	478000
	Taraclia	18	23	22.5	29.35	480400
	Comrat	13	-	14.7	-	294000
	subtotal	127	118	140.08	111.9108	2607400*
3	Căușeni	31	-	27.99		559800
	Ștefan Vodă	31	-	30.5		610000
	subtotal	62	-	58.49		1169800**
5	Nisporeni	29	30	39.37	17.65	1759630
	Ungheni	43	37	38.97	8	449552
	Călărași	40	35	13.11	12.64	320206
	subtotal	112	102	91.45		2529388*
6	Șoldănești	19	-	17.6	-	352000
	Orhei	68	-	93.66	-	1873200
	Rezina	36	-	21.81	-	436200
	Telenești	44	-	62.5	-	1250000
	subtotal	167		195.57		3911400**
Total		1136		1225.43		24524640

*Estimarea costurilor este preluată din studiile de fezabilitate, în funcție de disponibilitate.

**Estimarea costurilor pentru închiderea depozitelor s-a bazat pe un cost mediu raportat la un hectar de depozit și constituie 20.000 Eur/ha

Capitolul VII

RISURI DE IMPLEMENTARE

200. Principalele riscuri privind implementarea prezentului Program sunt:

1) neîndeplinirea acțiunilor din Plan și/sau nerespectarea termenilor – va fi monitorizată evoluția situației, vor fi identificate și evaluate motivele; vor fi luate măsuri de repunere în grafic a activităților și de înlăturare a consecințelor negative, vor fi intensificate acțiunile de cooperare cu misiunile, organizațiile, agențiile europene, în vederea obținerii de asistență pentru gestionarea situației;

2) ajustarea permanentă a alocărilor financiare în dependența de progresul în implementarea măsurilor – va fi monitorizată permanent situația; vor fi revizuite măsurile și alte surse de finanțare; vor fi intensificate acțiunile de cooperare cu organizațiile, agențiile europene, donatorii, în vederea obținerii de finanțare pentru gestionarea situației;

3) asigurarea unui mediu stimulativ pentru investiții pe termen lung, unde un rol important revine fortificării și asigurării integrității instituțiilor de bază care asigură securitatea investițiilor private și facilitarea atragerii investițiilor la dezvoltarea infrastructurii preconizate.

Capitolul VIII

Autorități și instituții responsabile

Responsabili de implementarea Programului sunt Ministerul Mediului și alte autorități publice și instituții, conform domeniilor de competență:

- 1) Ministerul Sănătății;
- 2) Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării;
- 3) Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare;
- 4) Agenția Națională pentru Siguranța Alimentelor;
- 5) Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale;
- 6) Agenția de Mediu;
- 7) Inspectoratul pentru Protecția Mediului;
- 8) autoritățile publice locale;
- 9) operatori autorizați;
- 10) asociațiile de profil (asociațiile producătorilor, schemele colective și individuale REP, asociații de business).

Organizațiile, care reprezintă sectorul academic, de cercetare și neguvernamental, vor fi implicate în activitățile de informare, instruire, cercetare și comunicare.

Capitolul IX

PROCEDURI DE RAPORTARE

201. Responsabil de implementare și monitorizare a prezentului Program este Ministerul Mediului, care va colecta, analiza și sistematiza datele cu privire la indicatorii de monitorizare și rezultatele la sfârșitul fiecărui an.

202. Ministerele și alte autorități administrative centrale, instituțiile publice, asociațiile de profil, în limitele competențelor atribuite, vor asigura realizarea prezentului Program și a Planului de acțiuni pentru implementarea acestuia, raportând anual, până la data de 10 februarie, Ministerului Mediului.

203. Ministerul Mediului, în baza rapoartelor autorităților responsabile, va generaliza și va prezenta Guvernului anual, până la data de 10 aprilie, raportul integral privind realizarea Planului de acțiuni.

Anexa nr. 2
la Hotărârea Guvernului nr.

PLAN DE ACȚIUNI
privind implementarea Programului național pentru gestionarea deșeurilor pentru anii 2023-2027

Nr. crt.	Obiective generale/obiective specifice/acțiuni	Indicatori de monitorizare	Costuri estimate, mii lei	Sursa de finanțare	Termene de realizare	Instituții responsabile	Parteneri
1	2	3	4	5	6	7	8
Obiectivul general 1. Armonizarea legislației naționale în domeniul gestionării deșeurilor în conformitate cu standardele comunitare și angajamentele internaționale							
Obiectivul specific 1.1. Îmbunătățirea cadrului legal și instituțional în domeniul gestionării deșeurilor, în vederea integrării noilor principii pentru tranziția către o economie circulară							
1.1	1.1.1 Elaborarea și aprobarea Regulamentului privind depozitele de deșeuri.	Hotărâre de Guvern aprobată	În limitele alocațiilor aprobate în bugetul de stat	Bugetul de stat	2023 Trimestrul IV	Ministerul Mediului Agenția de Mediu Inspectoratul pentru Protecția Mediului Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale	
	1.1.2 Elaborarea și aprobarea Indicațiilor metodice privind clasificarea deșeurilor.	Ordin aprobat de către șeful Inspectoratului pentru Protecția Mediului.	În limitele alocațiilor aprobate în bugetul de stat	Bugetul de stat	2024 Trimestrul II	Inspectoratul pentru Protecția Mediului Ministerul Mediului Agenția de Mediu	

1	2	3	4	5	6	7	8
	1.1.3 Acordarea suportului normativ autorităților publice locale în instituționalizarea operatorilor regionali de gestionare a deșeurilor.	Proiectul actelor statutare privind stabilirea operatorilor regionali de gestionare a deșeurilor.	În limitele alocațiilor aprobate în bugetul de stat	Bugetul de stat	2025 Trimestrul IV	Ministerul Mediului I.P. Oficiul Național de Implementare a Proiectelor în domeniul Mediului (ONIPM) Ministerul Finanțelor asociațiile de profil din cadrul APL	
	1.1.4 Modificarea cadrului legal pentru consolidarea rolului APL în administrarea serviciilor/sau monitorizarea calității serviciilor prestate de către operatorii specializați în colectarea deșeurilor	Modificări aprobate	În limitele alocațiilor aprobate în bugetul de stat	Bugetul de stat	2024 Trimestrul III	Ministerul Mediului CALM APL	
	1.1.5 Elaborarea și aprobarea normelor în construcții privind depozitarea deșeurilor.	Norme în construcții aprobate	În limitele alocațiilor aprobate în bugetul de stat	Bugetul de stat	2024 Trimestrul II	Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale Ministerul Mediului Agenția de Mediu	
	1.1.6 Elaborarea și aprobarea Ghidurilor utilizatorilor pentru aplicarea prevederilor Regulamentelor privind gestionarea vehiculelor scoase din uz, uleiurilor uzate și anvelopelor uzate.	3 Ordine aprobate de către Ministrul Mediului	În limitele alocațiilor aprobate în bugetul de stat	Bugetul de stat	2024 Trimestrul II	Ministerul Mediului Inspectoratul pentru Protecția Mediului Agenția de Mediu	

1	2	3	4	5	6	7	8
	1.1.7 Elaborarea și aprobarea Regulamentului privind organizarea procedurii de autorizare a activităților de gestionare și de export/tranzit al deșeurilor	Hotărâre de Guvern aprobată	În limitele alocațiilor aprobate în bugetul de stat	Bugetul de stat	2024 Trimestrul IV	Ministerul Mediului Inspectoratul pentru Protecția Mediului Agenția de Mediu Serviciul Vamal	
	1.1.8 Elaborarea și aprobarea Ghidului Metodologic de elaborare a Programelor locale de gestionare a deșeurilor	Ordin aprobat, Ministrul Mediului	În limitele alocațiilor aprobate în bugetul de stat	Bugetul de stat	2023 Trimestrul IV	Ministerul Mediului Inspectoratul pentru Protecția Mediului Agenția de Mediu APL	
Obiectivul specific 1.2 Ajustarea cadrului legal în domeniul gestionării deșeurilor în vederea stabilirii cerințelor pentru reutilizarea și alte utilizări a deșeurilor							
1.2	1.2.1 Aprobarea Regulamentului privind stabilirea criteriilor de încetare a statutului de deșeu pentru deșeurile de cupru, fier și oțel, aluminiu, cioburile de sticlă și compost.	Hotărâre de Guvern aprobată	În limitele alocațiilor aprobate în bugetul de stat	Bugetul de stat	2024 Trimestrul II	Ministerul Mediului CALM APL	
	1.2.2 Introducerea unui sistem de certificare pentru produsele și materialele obținute din deșeuri reciclate.	Procedura de certificare aprobată.	În limitele alocațiilor aprobate în bugetul de stat	Bugetul de stat	2024 Trimestrul IV	Ministerul Economiei Centrul Național de acreditare MOLDAC	
	1.2.3 Aprobarea Indicațiilor metodice cu privire la distincția între deșeuri și subproduse.	Ordin aprobat, Ministrul Mediului	În limitele alocațiilor aprobate în bugetul de stat	Bugetul de stat	2024 Trimestrul II	Ministerul Mediului Agenția de Mediu Inspectoratul pentru Protecția Mediului	

1	2	3	4	5	6	7	8
	1.2.4 Operarea modificărilor în Codul Urbanismului privind demolarea, stabilirea cerințelor minime de sortare a deșeurilor pentru șantierele de construcții și obiective pentru reciclarea deșeurilor din construcții și demolări. (DCD)	Hotărâre de Guvern aprobată	În limitele alocațiilor aprobate în bugetul de stat	Bugetul de stat	2024 Trimestrul III	MIDR Ministerul Mediului Agenția Supraveghere Tehnică	
Obiectivul specific 1.3 Actualizarea cadrului legal pentru implementarea sistemului responsabilității extinse a producătorului (REP)							
1.3	1.3.1 Evaluarea sistemelor colective și individuale de gestionare a DEEE privind realizarea obiectivelor de colectare și tratare conform Regulamentului privind DEEE, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 212/2018, elaborarea propunerilor de îmbunătățire a performanțelor și revizuirea țintelor pentru perioada 2025-2027.	Raport de evaluare privind performanțele atinse, recomandări de ajustare a legislației	În limitele alocațiilor aprobate în bugetul de stat	Bugetul de stat	2024 Trimestrul III	Agenția de Mediu Sistemele colective și individuale Inspectoratul pentru Protecția Mediului asociațiile de profil parteneri de dezvoltare	
	1.3.2 Dezvoltarea studiilor privind oportunitatea de stabilire a unor reglementări noi privind răspunderea extinsă a producătorilor pentru ale produse precum mobila, textile, etc.	Rezultatele și recomandările studiilor privind oportunitatea dezvoltării noilor reglementări.	În limitele alocațiilor aprobate în bugetul de stat	Bugetul de stat	2025 Trimestrul III	Ministerul Mediului Agenția de Mediu Inspectoratul pentru Protecția Mediului parteneri de dezvoltare	

1	2	3	4	5	6	7	8
	1.3.3 Aprobarea Indicațiilor metodice privind controlul de mediu asupra activităților producătorilor și importatorilor de produse supuse REP, la operatorii instalației și/sau activității de gestionare, precum și a importului și / sau exportului deșeurilor de produse supuse REP.	Ordin privind Indicațiile metodice aprobat de șeful Inspectoratului pentru Protecția Mediului.	În limitele alocațiilor aprobate în bugetul de stat	Bugetul de stat	2024 Trimestrul I	Ministerul Mediului Inspectoratul pentru Protecția Mediului Agenția de Mediu	

Obiectivul general 2. Creșterea gradului de pregătire pentru separarea și reciclarea deșeurilor, recuperarea materialelor reciclabile din gospodării și din sectorul comercial / instituțional / industrial, adoptarea noilor principii pentru tranziția către o economie circulară în sectoarele prioritare, precum industria materialelor reciclabile (sticlă, mase plastice, hârtie, etc.) industria materialelor de construcții și demolări și a deșeurilor biodegradabile

Obiectivul specific 2.1. Prevenirea generării deșeurilor

2.1	2.1.1 Dezvoltarea instrumentelor online/aplicațiilor inteligente (vinde sau donează) pentru direcționarea donațiilor de lucruri/bunuri de uz personal în scopul refolosirii și redistribuirii acestora.	Instrumente / aplicații pentru direcționarea donațiilor de bunuri funcționale.	Parteneriat public –privat	Parteneriat public –privat	2023 Trimestrul IV	Ministerul Economiei Ministerul Mediului Agenția de Guvernare Electronică parteneri de dezvoltare	
	2.1.2 Dezvoltarea și promovarea consumul colaborativ de bunuri și servicii de tip "car sharing" ¹⁾ , biblioteca de jocuri și jucării", serviciu de închiriat trotinete electrice, etc.	Numărul de iniative implementate la nivel de APL.	Parteneriat public –privat	Parteneriat public –privat	2024 Trimestrul IV	Ministerul Economiei Ministerul Mediului Agenția de Guvernare Electronică APL ONG-ri parteneri de dezvoltare	

1	2	3	4	5	6	7	8
2.1.3	Promovarea și susținerea activităților economice orientate la dezvoltarea Centrelor de reparare / recondiționare a bunurilor folosite în scopul refolosirii acestora (de tip second hand shops ²⁾), promovarea antreprenoriatului.	Numărul întreprinderilor de antreprenori at social și programelor lansate.	Parteneriat public –privat	Parteneriat public –privat	Anual 2023-2027	Ministerul Mediului APL Ministerul Economiei parteneri de dezvoltare	
2.1.4	Elaborarea ghidului pentru implementarea acțiunilor de prevenire a generării deșeurilor din construcții și demolări, sortarea și colectarea DCD conform cerințelor industriei materialelor de construcții.	Ghid aprobat	În limitele alocațiilor aprobate în bugetul de stat	Bugetul de stat	2023 Trimestrul IV	Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale Ministerul Mediului	
Obiectivul specific 2.2. Reducerea cantității de deșeuri municipale reciclabile, eliminate la depozitele de deșeuri							
2.2	2.2.1 Promovarea și implementarea sistemelor de colectare selectivă a deșeurilor reciclabile pe 3 fracții (hârtie/carton, plastic/metal și sticlă), în toate localitățile urbane și în cele rurale unde este fezabil.	Numărul localităților cu sisteme de colectare selectivă a deșeurilor reciclabile implementate Cantitatea de deșeuri colectate. (www.siamd.gov.md)	În limitele alocațiilor aprobate în bugetul de stat	Bugetul de stat	Anual 2023-2027	APL operatori de salubritate Ministerul Mediului Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale	

1	2	3	4	5	6	7	8
	2.2.2 Dezvoltarea sistemului de colectare la sursă a deșeurilor biodegradabile, provenite din grădini și spațiile verzi ale localităților.	Numărul de platforme pentru compostare a deșeurilor organice organizate.	În limitele alocațiilor aprobate în bugetul de stat	Bugetul de stat	Anual 2024-2027	APL operatori de salubritate Agenția de Mediu Inspectoratul pentru Protecția Mediului Agenția Moldsilva	
	2.2.3 Dezvoltarea sistemului de colectare selectivă a deșeurilor alimentare /de bucătărie, a produselor alimentare improprii consumului uman sau animal.	Numărul de operatori autorizați	În limitele alocațiilor aprobate în bugetul de stat	Bugetul de stat	Anual 2024-2027	APL operatori autorizați Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare	
	2.2.4 Organizarea platformelor de colectare și sortare a deșeurilor din construcții și demolări în municipii și centrele raionale.	Numărul de operatori autorizați, cel puțin o platforma pentru 25-50 mii locuitori. Cantitatea de DCD colectate. (www.siam.d.gov.md)	-	-	Anual 2025-2027	APL operatori autorizați Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale asociațiile de profil	

1	2	3	4	5	6	7	8
	2.2.5 Organizarea punctelor de colectare separată a deșeurilor voluminoase, inclusiv a deșeurilor periculoase.	Numărul de puncte funcționale în colectarea deșeurilor voluminoase, inclusiv a deșeurilor periculoase, cel puțin o platforma pentru 25-50 mii locuitori. Cantitatea de deșeuri colectate.	În limitele alocațiilor aprobate în bugetul de stat	Bugetul de stat	Anual 2025-2027	APL operatori autorizați Ministerul Mediului Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale	
Obiectivul specific 2.3. Îmbunătățirea capacităților de sortare, valorificare materială și energetică a deșeurilor							
2.3	2.3.1 Dezvoltarea facilităților de sortare a deșeurilor reciclabile și compostare a deșeurilor biodegradabile.	Numărul stațiilor de transfer create.	În limitele alocațiilor aprobate în bugetul de stat	Bugetul de stat	Anual 2025-2027	APL, operatori de salubritate Ministerul Mediului operatori de salubritate	

1	2	3	4	5	6	7	8
	2.3.2 Dezvoltarea capacităților pentru tratarea deșeurilor alimentare / bucătărie, a produselor alimentare improprii consumului uman sau animal, inclusiv a capacităților de fermentare a acestora.	Numărul capacităților de fermentare, se presupune a fi create a câte 1-2 instalații pentru RMD5 și RMD7.	În limitele alocațiilor aprobate în bugetul de stat	Bugetul de stat	Anual 2025-2027	Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare Agenția Națională pentru Siguranța Alimentelor Agenția de Mediu Inspectoratul pentru Protecția Mediului operatori din domeniul alimentar	
	2.3.3 Implementarea la domiciliu a activităților de compostarea a deșeurilor biodegradabile, provenite din gospodării casnice.	Numărul de compostiere distribuite pentru zonele (RMD1-RMD3, RMD5, RMD8) și (RMD4, RMD6 și RMD7).	În limitele alocațiilor aprobate în bugetul de stat	Bugetul de stat	Anual 2025-2027	APL operatori de salubritate	
	2.3.4 Implementarea acțiunilor de reutilizare și reciclare a DCD necontaminate în industria materialelor de construcții.	Cantitatea de DCD reutilizate Numărul de operatori autorizați	-	-	Anual 2025-2027	operatori autorizați Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării	

1	2	3	4	5	6	7	8
	2.3.5 Dezvoltarea capacităților de gestionare a DCD cu conținut de azbest, la nivel de fiecare regiune de management al deșeurilor.	Celulă dedicată la depozitul regional.	În limitele alocațiilor aprobate în bugetul de stat	Bugetul de stat	Anual 2025-2027	APL operatori autorizați Ministerul Mediului Agenția de Mediu Inspectoratul pentru Protecția Mediului	
	2.3.6 Dezvoltarea studiului de fezabilitate privind potențialul de recuperare a energiei din deșeurile combustibile, inclusiv și din deșeuri medicale	Recomandă rile studiului privind oportunitate și potențialul de valorificare termică a deșeurilor.	200,0	Bugetul de stat	2023 Trimestrul IV – 200,0	Ministerul Energiei Ministerul Mediului Agenția de Mediu Ministerul Sănătății	
Obiectivul specific 2.4 Sporirea gradului de informare și sensibilizare a publicului privind prevenirea și gestionarea deșeurilor							
2.4	2.4.1 Organizarea atelierelor cu genericul "Zero Deșeuri"	Schimbare atitudinii consumătorului Reducerea cantităților de deșeuri generate în cadrul evenimentelor publice, festivalurilor, etc.	600,0	Bugetul de stat	2023 – 120,0 2024 – 120,0 2025 – 120,0 2026 – 120,0 2027 – 120,0	Agenția de Mediu APL Inspectoratul pentru Protecția Mediului, ONG-ri parteneri de dezvoltare	

1	2	3	4	5	6	7	8
	2.4.2 Educarea și sensibilizarea publicului cu privire la sortarea deșeurilor și importanța acesteia. Sporirea atitudinii favorabilă față de utilizarea produselor recuperate din deșeuri.	Instruiri, ședințe de lucru	600,0	Bugetul de stat	2023 - 120,0 2024 - 120,0 2025 - 120,0 2026 - 120,0 2027 - 120,0	Agenția de Mediu APL asociațiile de profil Ministerul Mediului ONG-ri parteneri de dezvoltare	
	2.4.3 Sensibilizarea opiniei publicului privind colectarea selectivă a deșeurilor de produse supuse REP menite să informeze despre consecințele negative și beneficiile activităților realizate.	Instruiri, ședințe de lucru	500,0	Bugetul de stat	2023 - 100,0 2024 - 100,0 2025 - 100,0 2026 - 100,0 2027 - 100,0	Agenția de Mediu Sistemele individuale și colective APL ONG-ri asociațiile de profil parteneri de dezvoltare	
Obiectivul general 3. Implementarea responsabilității extinse a producătorului pentru captarea materialelor reciclabile, prin dezvoltarea sistemelor de colectare și tratare a fluxurilor de deșeuri specifice, inclusiv a celor periculoase (precum DEEE, vehiculele scoase din uz, deșeuri de baterii și acumulatori, uleiuri uzate, deșeurile de ambalaje, etc.);							
Obiectivul specific 3.1 Consolidarea aplicării REP în gestionarea produselor și deșeurilor acestora, identificarea măsurilor administrative și economice care ar stimula implementarea REP							
3.1	3.1.1 Crearea mecanismelor de colaborare în aplicarea reglementării de stat (control vamal și de mediu) privind gestionarea fluxurilor de produse supuse REP și a cooperării interinstituționale pentru combaterea traficului ilicit a deșeurilor.	Acord de colaborare privind control cros-sectorial MM, MF (SV) și MDED creat.	În limitele alocațiilor aprobate în bugetul de stat	Bugetul de stat	2024 Trimestrul III	Ministerul Mediului Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării Serviciul Vamal Agenția de Mediu Inspectoratul pentru Protecția Mediului	

1	2	3	4	5	6	7	8
	3.1.2 Îmbunătățirea evidenței și raportării gestionării fluxurilor de deșeuri supuse REP în cadrul SIAMD.	Conturul de raportare pe VSU și uleiuri uzate dezvoltat Numarul de instruiți pentru mediul de afaceri.	În limitele alocațiilor aprobate în bugetul de stat	Bugetul de stat	2024 Trimestrul III	Agenția de Mediu Agenția de Mediu Inspectoratul pentru Protecția Mediului	
	3.1.3 Întărirea capacităților de cooperare între APL și producători de produse supuse REP în scopul asigurării colectării separate a fluxurilor REP generate de consumatorii casnici.	Numărul de instruiți, ședințe cu APL și asociațiile REP. Cantitatea de deșeuri colectate, raportată în SIAMD	În limitele alocațiilor aprobate în bugetul de stat	Bugetul de stat	2023 Trimestrul IV	APL Sistemele colective Ministerul Mediului Agenția de Mediu Inspectoratul pentru Protecția Mediului	
	3.1.4 Analiza situațională pentru stabilirea sistemului depozit asupra prețului de vânzare la comercializarea către consumatorul final a ambalajelor pentru băuturi, în contextul noilor modificări care vor fi operate în Legea nr. 209/2016 și în H.G. nr. 561/2020.	Raport de analiza realizat Ordinul Directorului Agenției de Mediu aprobat	În limitele alocațiilor aprobate în bugetul de stat	Bugetul de stat	2023 Trimestrul IV	Agenția de Mediu Sistemele individuale și colective Ministerul Mediului Inspectoratul pentru Protecția Mediului	

Obiectivul general 4. Crearea sistemelor integrate de gestionare a deșeurilor prin dezvoltarea infrastructurii și serviciilor necesare, având ca scop prevenirea poluării mediului, reducerea cantității de deșeuri depozitate, creșterea ratei de reciclare și reducerea consumului de resurse naturale

Obiectivul specific 4.1 Îmbunătățirea și extinderea sistemului de colectare și transfer al deșeurilor

1	2	3	4	5	6	7	8
4.1	4.1.1 Revizuirea tarifelor pentru gestionarea deșeurilor municipale, conform prevederilor Metodologiei privind calcularea tarifelor la unele servicii de gestionare a deșeurilor municipale cu introducerea tarifelor diferențiate drept stimulente pentru colectarea separată a deșeurilor reciclabile.	Nr. de acte normative aprobate/modificate la nivel local, privind organizarea și funcționarea serviciilor publice de gestionare a deșeurilor municipale Nr. de Decizii ale Consiliilor APL privind actualizarea tarifelor pentru gestionarea deșeurilor municipale	În limitele alocațiilor aprobate în bugetul de stat	Bugetul de stat	2024	APL operatori de salubritate Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale Ministerul Mediului	
	4.1.2 Creșterea numărului de localități rurale și urbane cu acces la servicii de colectare a deșeurilor municipale.	Nr. de localități rurale/urbane acoperite cu servicii de colectare a deșeurilor municipale	În limitele alocațiilor aprobate în bugetul de stat	Bugetul de stat	Anual	APL, operatori de salubritate Ministerul Mediului Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale	
	4.1.3 Organizarea punctelor de colectare a deșeurilor voluminoase, și altor tipuri de deșeurii specifice în cadrul municipiilor și centrelor raionale.	Numărul de puncte funcționale create	În limitele alocațiilor aprobate în bugetul de stat	Bugetul de stat	2025 Trimestrul IV	APL, operatori de salubritate, Agenția de Mediu operatori autorizați	

1	2	3	4	5	6	7	8
	4.1.4 Ecologizarea localităților prin lichidarea microgunoiștilor/gunoiștilor neautorizate	150 microgunoiști/gunoiști neautorizate lichidate	În limitele alocațiilor aprobate în bugetul de stat	Bugetul de stat	2023-2027	APL, operatori de salubritate Inspectoratul pentru Protecția Mediului, Agenția de Mediu, ONIPM, Oficiile teritoriale ale Cancelariei de Stat	
Obiectivul specific 4.2 Implementarea Acordului de finanțare dintre Republica Moldova și Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare privind realizarea proiectului „Deșeurile solide în Republica Moldova” - în sumă de 25 mln.EURO, până în anul 2029							
4.2	4.2.1. Crearea infrastructurii de gestionare a deșeurilor în Regiunea de Management al Deșeurilor nr. 5 (raioanele Ungheni, Călărași și Nisporeni), conform proiectului-pilot finanțat de BERD	Nr. depozitelor regionale construite Nr. stațiilor de transfer construite Nr. stațiilor de sortare construite Nr. stațiilor de compostare construite	396246,5	Asistență externă	2023 - 79249,3 2024 - 79249,3 2025 - 79249,3 2026 - 79249,3 2027 - 79249,3	APL Operatori de salubritate ONIPM Ministerul Mediului Parteneri de Dezvoltare BERD/BEI	BERD/BEI

1	2	3	4	5	6	7	8
	4.2.2 Crearea infrastructurii de gestionare a deșeurilor în Regiunea de Management al Deșeurilor nr. 1 (raioanele Cahul, Cantemir și Taraclia și parțial UTA Găgăuzia) și Regiunea de Management al deșeurilor nr. 8 (Edineț, Briceni, Ocnîța și Dondușeni) conform proiectului-pilot finanțat de BERD	Nr. depozitelor regionale construite Nr. stațiilor de transfer construite Nr. stațiilor de sortare construite Nr. stațiilor de compostare construite	578339,0 (RMD 1) + 400357,0 (RMD 8) 978696,0	Asistență externă	2024 – 244674,0 2025 – 244674,0 2026 – 244674,0 2027 – 244674,0	APL Operatori de salubritate ONIPM Ministerul Mediului Parteneri de Dezvoltare BERD/BEI	BERD/BEI
	4.2.3 Închiderea/conservarea etapizată a gunoștilor neautorizate existente în RMD1, RMD5, RMD8.	Numărul/suafața grupurilor de gunoși închise/conservate	64945,0 (RMD 1) + 53436,0 (RMD 5) + 71522,0 (RMD 8) 189903,0	Asistență externă	2025 – 63301,0 2026 – 63301,0 2027 – 63301,0	APL, operatori de salubritate Ministerul Mediului parteneri de dezvoltare BEI/BERD	BERD/BEI
Obiectivul specific 4.3 Pregătirea platformei pentru dezvoltarea capacităților de gestionare integrată a deșeurilor municipale în cinci regiuni de management al deșeurilor (RMD2, RMD3, RMD, 4, RMD 6 și RMD 7), până în anul 2027							

1	2	3	4	5	6	7	8
4.3	4.3.1 Elaborarea studiilor de fezabilitate în RMD 4 (Mun. Chișinău, Strășeni, Ialoveni, Hîncești, Criuleni, Cocieri, Anenii Noi), RMD 6 (Șoldănești, Rezina, Telenești, Orhei.) și RMD 7 (mun. Bălți, Drochia, Rîșcani, Glodeni, Florești, Fălești, Sîngerei, Soroca)	2 SF elaborate și aprobate 2 Rapoarte EIA elaborate Acorduri de Mediu emise	În limitele alocațiilor aprobate în bugetul de stat	Bugetul de stat	2023-2024	Ministerul Mediului, APL, operatori de salubritate Agenția de Mediu parteneri de dezvoltare	
	4.3.2 Elaborarea studiilor de fezabilitate în RMD 2 (Leova, Cimișlia și Basarabeasca) și RMD 3 (Căușeni, Ștefan Vodă)	1 SF elaborate și aprobate 1 Rapoarte EIA elaborate 2 Acorduri de Mediu emise	În limitele alocațiilor aprobate în bugetul de stat	Bugetul de stat	2025	Ministerul Mediului APL operatori de salubritate Agenția de Mediu parteneri de dezvoltare	
	4.3.3 Crearea modelului instituțional regional de gestionare a deșeurilor municipale per RMD	5 Operatori regionali de salubritate înființați	În limitele alocațiilor aprobate în bugetul de stat	Bugetul de stat	Trim. I 2025	APL Operatori salubritate ONIPM	

1	2	3	4	5	6	7	8	
	4.3.4 Crearea infrastructurii de gestionare a deșeurilor în RMD 4 (Mun. Chișinău, Strășeni, Ialoveni, Hîncești, Criuleni, Cocieri, Anenii Noi), RMD 6 (Șoldănești, Rezina, Telenești, Orhei.) și RMD 7 (mun. Bălți, Drochia, Rîșcani, Glodeni, Florești, Fălești, Singerei, Soroca)	Nr. depozitelor regionale construite Nr. stațiilor de compostare construite Nr. stațiilor de sortare construite Nr. stațiilor de transfer construite	822088,0 (RMD 4) + 411044,0 (RMD 6) + 719327,0 (RMD 7) 1952459,0	Asistență externă	2025 – 650819,7 2026 – 650819,7 2027 – 650819,7	APL operatori salubrizare Ministerul Mediului parteneri dezvoltare	de de de	BERD/BEI
	4.3.5 Crearea infrastructurii de gestionare a deșeurilor în RMD 2 (Leova, Cimișlia și Basarabasca) și RMD 3 (Căușeni, Ștefan-Vodă)	Nr. depozitelor regionale construite Nr. stațiilor de transfer construite Nr. stațiilor de sortare construite	493252,0	Asistență externă	2025 – 164417,3 2026 – 164417,3 2027 – 164417,3	APL Operatori salubrizare Ministerul Mediului Parteneri dezvoltare	de de de	BERD/BEI
Obiectivul specific 4.4 Dezvoltarea capacităților de tratare a deșeurilor periculoase								
4.4	4.4.1 Investiții pentru construcția Centrului de gestionare a deșeurilor periculoase (EcoParc Industrial).	Centru de gestionare a deșeurilor funcțional	40000,0/4015 3,6 80153,6	Bugetul de stat/Asistență externă	2024	Ministerul Mediului APP APL		BERD/BEI; Alți parteneri.

1	2	3	4	5	6	7	8
	4.4.2 Certificarea laboratoarelor naționale de referințe pentru analiza conținutului de substanțe chimice periculoase, inclusiv și BPC/POP în produse și deșeuri.	Numărul laboratoarelor or de referința naționale certificate/ atestate pentru analiza deșeurilor Laborator de deșeuri al AM certificat	În limitele alocațiilor aprobate în bugetul de stat	Bugetul de stat	2024 Trimestrul IV	Agenția de Mediu Ministerul Mediului Ministerul Sănătății	
	4.4.3 Organizarea, supravegherea și nimicirea inofensivă a deșeurilor de medicamente citotoxice și citostatice, inclusiv și medicamentelor cu termen de valabilitate expirat și cu deficiențe de calitate	Cantitatea deșeurilor de medicamente citotoxice și citostatice, inclusiv și medicamentelor cu termen de valabilitate expirat nimicite	În limitele alocațiilor aprobate în bugetul de stat	Bugetul de stat	Anual	Ministerul Sănătății Agenția Medicamentului și Dispozitivelor Medicale	
	4.4.4 Dotarea instituțiilor medicale cu instalații de decontaminare/tratare a deșeurilor medicale	Numărul de autoclave procurate și puse în aplicare	În limitele alocațiilor aprobate în bugetul de stat	Bugetul de stat	Anual	Ministerul Sănătății IMS	

Total: 4.092.610,0

Costurile convertite din euro în lei au fost calculate conform cursului oficial al Băncii Naționale a Moldovei la data de 10 ianuarie 2023

- 1) „Car sharing” este un serviciu de închiriere a vehiculelor printr-o companie care folosește o platformă digitală pentru a pune utilizatorii în contact,
- 2) „second hand shops” - magazin în care se vând produse la mâna a doua.
- * **Notă** – mijloacele financiare incluse în Planul de acțiuni vor fi planificate/alocate de către autoritățile/instituțiile responsabile de legile bugetare anuale, în funcție de posibilitățile financiare și evoluția indicatorilor macroeconomici.

Notă de fundamentare
la proiectul Programului Național pentru gestionarea deșeurilor pentru anii 2023-2027

1. Denumirea autorului și, după caz, a participanților la elaborarea proiectului

Proiectul Programului Național pentru gestionarea deșeurilor pentru anii 2023-2027 este elaborat de către Ministerul Mediului.

2. Condițiile ce au impus elaborarea proiectului Programului Național și finalitățile urmărite

Programul Național pentru gestionarea deșeurilor pentru anii 2023-2027 (în continuare – Program) este elaborat în vederea executării prevederilor art. 34 din Legea nr. 209/20216 privind deșeurile, având la bază angajamentele asumate în cadrul Acordului de Asociere între RM-UE (Legea nr. 112/2014), la Capitolul 16 - „Mediul înconjurător”, sub-capitolul „Gestionarea deșeurilor și resurselor”, și va contribui la atingerea obiectivului care „constă în dezvoltarea pînă în anul 2027 a unui sistem integrat de gestionare a deșeurilor, eficient din punct de vedere economic și care să asigure protecția mediului înconjurător și a sănătății populației”, stabilit de Strategia de gestionare a deșeurilor în Republica Moldova pentru anii 2013-2027, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 248/2013.

Viziunea strategică pentru elaborarea Programului Național pentru gestionarea deșeurilor constă în dezvoltarea pînă în anul 2027 a unui sistem integrat de gestionare a deșeurilor, eficient din punct de vedere economic și care să asigure protecția mediului înconjurător și a sănătății populației. Politica națională în domeniul gestionării deșeurilor trebuie să contribuie la prevenirea generării deșeurilor și să urmărească reducerea consumului de resurse și aplicarea practică a ierarhiei deșeurilor.

Scopul elaborării Programului constă în dezvoltarea unei infrastructuri care ar include soluții pentru tratarea fluxurilor de deșeuri, fiind specificată responsabilitatea și / sau controlul autorității sau al companiei de gestionare a deșeurilor în cauză.

Programul propune cadrul de măsuri care să asigure trecerea de la modelul actual de dezvoltare bazat pe producție și consum la un model bazat pe prevenirea generării deșeurilor și utilizarea materiilor prime din industria de valorificare, asigurând astfel rezervarea resurselor naturale naționale.

Programul propune includerea **următoarelor obiective:**

- prioritizarea eforturilor în domeniul gestionării deșeurilor în linie cu ierarhia deșeurilor (prevenirea; pregătirea pentru reutilizare; reciclarea; alte operațiuni de valorificare, de exemplu, valorificarea energetică; eliminarea);
- dezvoltarea de măsuri care să încurajeze prevenirea generării de deșeuri și reutilizarea, promovând utilizarea durabilă a resurselor;
- creșterea ratei de reciclare și îmbunătățirea calității materialelor reciclate, lucrând aproape cu sectorul de afaceri și cu unitățile și întreprinderile care valorifică deșeurile;
- promovarea valorificării deșeurilor din ambalaje, precum și a celorlalte categorii de deșeuri;
- reducerea impactului produs de carbonul generat de deșeuri;
- încurajarea producerii de energie din deșeuri pentru deșeurile care nu pot fi reciclate;
- organizarea bazei de date la nivel național și eficientizarea procesului de monitorizare.

Grupuri-țintă:

- Autoritățile publice locale
- Generatorii de deșeuri, consumatori casnici și instituții
- Mediul de afaceri, implicat în gestionarea deșeurilor
- Producători de produse supuse Responsabilității Extinse a Producătorilor.

Programul va asigura conformarea documentelor de politici publice din domeniul gestionării deșeurilor la prevederile HG nr. 386/2020. Pe acest fundal, în cadrul dezvoltării Programului vor fi analizate progresele de implementare a Strategiei de gestionare a deșeurilor în Republica Moldova

pentru anii 2013-2027, fiind identificate neajunsurile majore în sensul îndeplinirii obiectivelor stabilite.

Îmbunătățirea cadrului instituțional și normativ din domeniul protecției mediului, în corespundere cu Planul național de acțiuni pentru implementarea Acordului de Asociere Republica Moldova – Uniunea Europeană, precum și angajamentelor asumate în calitate de țara-candidat al UE, având ca obiectiv creșterea calității mediului, sunt principalele argumente pentru transformarea modului de gestionare a deșeurilor la nivel național.

3. Descrierea gradului de compatibilitate pentru proiectele care au ca scop armonizarea legislației naționale cu legislația Uniunii Europene

Programul are drept scop realizarea angajamentelor expuse în Acordul de Asociere între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană (ratificat prin Legea nr. 112 din 02 iulie 2014). la capitolul 16 - „Mediul înconjurător”, sub-capitolul „Gestionarea deșeurilor și resurselor”, care prevede elaborarea și aprobarea de către Republica Moldova a unor măsuri privind aplicarea articolului 14 „stabilirea mecanismului de recuperare integrală a costurilor în conformitate cu principiul poluatorul plătește și cu principiul extins al responsabilității producătorului”. În baza acestui Acord, Republica Moldova este în proces de implementare a bunelor practici UE în domeniul gestionării deșeurilor, iar Planul de Acțiuni pentru Economia Circulară este un nou reper, inclusiv pentru integrarea aspectelor schimbărilor climatice în sectorul gestiunii deșeurilor.

4. Principalele prevederi ale proiectului și evidențierea elementelor noi

Conform pct. 10 al Regulamentului cu privire la planificarea, elaborarea, aprobarea, implementarea, monitorizarea și evaluarea documentelor de politici publice, aprobat prin H.G. nr. 386/2020, Programul se constituie din partea descriptivă și planul de acțiuni.

Partea descriptivă a programului va avea următoarea structură:

1. introducere (descrierea modului în care programul va contribui la atingerea obiectivelor din cadrul strategiei, perioada propusă pentru implementare, părțile implicate în elaborarea programului etc.);
2. analiza situației (descrierea problemelor din domeniul sau subdomeniul de activitate și a cauzelor acestora, inclusiv descrierea posibilelor consecințe în cazul neintervenției în soluționarea problemelor și a impactului acestora asupra principalelor grupuri vulnerabile afectate, cu folosirea dovezilor cantitative și calitative);
3. obiectivele generale ale domeniului sau subdomeniului de activitate (rezultatele preconizate pe domeniul sau subdomeniul de activitate, derivate din obiectivele și direcțiile prioritare ale programului);
4. obiectivele specifice ale domeniului sau subdomeniului de activitate (rezultatele preconizate specifice și măsurabile derivate din obiectivele generale ale programului);
5. impact (descrierea efectelor pe termen mediu rezultate din implementarea programului);
6. costuri (estimarea resurselor financiare și non-financiare necesare pentru implementarea fiecărui obiectiv specific în parte; indicarea cheltuielilor planificate pentru perioada următoare în conformitate cu prevederile Cadrului bugetar pe termen mediu și a cheltuielilor estimate pentru perioada care excedează Cadrul bugetar pe termen mediu la momentul aprobării programului);
7. indicarea resurselor disponibile din partea partenerilor de dezvoltare);
8. riscuri de implementare (descrierea riscurilor anticipate și a măsurilor de diminuare sau înlăturare a acestora);
9. autorități/instituții responsabile (indicarea autorităților/instituțiilor publice responsabile sau care contribuie la implementarea programului, precum și a altor părți implicate în implementare);
10. proceduri de raportare (descrierea metodelor de monitorizare și evaluare, indicarea autorităților/instituțiilor publice responsabile de raportare și a periodicității de monitorizare, evaluare și raportare).

Planul de acțiuni, ca parte componentă a programului, va avea **următoarea structură**:

- 1) obiective generale/obiective specifice (preluate din partea descriptivă a programului);
- 2) acțiuni (măsurile concrete ce urmează a fi realizate pe termen scurt și mediu pentru atingerea obiectivelor specifice);
- 3) indicatori de monitorizare (indicatorii pentru fiecare acțiune planificată, cu valorile de referință (actuale/curente) și țintite (planificate));
- 4) costuri de implementare (costurile necesare pentru implementarea fiecărei acțiuni);
- 5) sursa de finanțare;
- 6) termen de realizare (perioada de realizare a fiecărei acțiuni, inclusiv termenul-limită);
- 7) instituție responsabilă (autoritatea/instituția publică responsabilă de realizarea acțiunilor planificate);
- 8) parteneri.

Prevederile Programului Național **se aplică** pentru toate tipurile de deșeuri reglementate prin Legea nr. 209/2016 privind deșeurile, respectiv:

- deșeuri municipale și asimilabile din comerț, industrie, instituții, inclusiv fracții colectate separat;
- fluxuri specifice de deșeuri: biodeșeuri, deșeuri de ambalaje, deșeuri din construcții și demolări, vehicule scoase din uz, deșeuri de echipamente electrice și electronice, baterii și acumulatori uzate, uleiuri uzate, anvelope uzate, deșeuri cu conținut de PCB, deșeuri cu conținut de azbest, deșeuri rezultate din activități medicale și activități conexe.

Anumite fluxuri sunt abordate în acest document din perspectiva principiului "responsabilității producătorului", conform art. 12 din Legea nr. 209/2016 privind deșeurile.

5. Fundamentarea economico-financiară

Costul total al Programului constituie 4.092.610 mii lei, iar costul total pentru modernizarea infrastructurii de management integrat a deșeurilor municipale constituie 4.010.557 mii lei, iar pentru anii 2023-2026 sunt necesare estimativ 2.808.095 mii lei, finanțate din împrumutul BEI/ BERD, iar compensarea a circa 26 % din investiții va fi acoperită din contribuția de grant din investiții externe ca parte la împrumuturile acordate de donatori pentru proiectele de infrastructură și din Bugetul de Stat pentru acțiuni care sunt realizate pentru dezvoltarea cadrului normativ conform cerințelor de preaderare la UE.

O parte din prevederile programului sunt acoperite din contul Cadrului bugetar pe termen mediu (2024-2026), *aprobat prin HG nr. 408/2023*. Pentru compartimentul: Colectarea și distrugerea deșeurilor, limita de cheltuieli de la bugetul de stat este aprobată în valoare de **97 565,3 mii lei** pentru anul 2023. Costul total planificat pentru perioada 2024-2026 fiind estimat în valoare de **897 400,40** mii lei.

Concomitent proiectele de infrastructură pentru Regiunile de Management al Deșeurilor nr. 1,5 și 8 vor fi finanțate din Acordurile de împrumut care vor fi oferite de către BEI/BERD în cote egale în cadrul proiectului „*Deșeuri solide în Republica Moldova*”, valoarea totală a investiției este de 50 mln. Euro (25 mln. Euro BEI și 25 mln. Euro BERD), fiind asigurată și partea de grant din cadrul F5P în valoare de 5,6 mln. Euro pentru proiectul pilot RMD nr. 5.

Acțiunile planificate pentru perioada 2023-2024 cuprind:

- Acțiunea 1. Proiectul „Deșeuri solide în Republica Moldova” :

- Inițierea implementării proiectului de dezvoltare a infrastructurii integrate de gestionare a deșeurilor menajere solide în regiunea RMD nr. 5 (3 raioane - Călărași, Nisporeni și Ungheni care include 1 stație de transfer- Nișcani (Călărași), depozit regional la Florițoaia Veche – Ungheni și câte 1 stație de sortare și 1 de compostare);

- Pregătirea platformei pentru inițierea implementării proiectului de dezvoltare a infrastructurii integrate de gestionare a deșeurilor menajere solide în regiunea RMD nr. 1 (6 raioane - Cahul, Cantemir, Taraclia precum și autoritățile publice locale ale UTA Găgăuzia (Vulcănești Ceadr-Lunga

inclusiv și Comrat), care include: 3 stații de transfer - Taraclia Comrat, Cantemir, o stație de sortare, o stație de compostare și depozit regional la Cahul) și RMD nr. 8 (4 raioane - Briceni, Ocnîța, Edineț și Dondușeni, care include: o stație de transfer – Edineț și Briceni, o stație de sortare, o stație de compostare și depozit regional la Dondușeni.

**Distribuirea indicativă a primei tranșe din împrumutul BEI/ BERD pentru finanțare
infrastructurii de gestionare a deșeurilor, perioada 2023-2025**

Regiunea de Management al Deșeurilor	BERD / EUR mln	BEI / EUR mln	IDG (grant suplimentar de la E5P)	Total
RMD 5 (Pilot Region)	6,840	6,840	5,600	19,280
RMD 1	10,220	10,820	7,100	28,140
RMD 8	7,040	7,040	5,400	19,480
Subtotal I	24,10	24,7	18,1	66,5

Costurile investițiilor pentru RMD nr. 2, 3, 4, 6 și 7 fac parte din Programul investițional BEI/BERD Proiectul “Deșeuri solide în Republica Moldova”, cu acoperire financiară din proiectul menționat. Pentru estimarea costurilor finale de investiții din regiunile sus menționate sunt în proces de realizare Studiile de fezabilitate, inclusiv cu accent pe redimensionarea regiunilor de management al deșeurilor, care vor demonstra eficiența cost-beneficiu și de mediu al noilor regiuni conturate, avînd la bază opțiunile tehnologice pentru colectarea, transportarea, sortarea, compostarea și depozitarea deșeurilor municipale, conform următorilor indicatori cheie:

- numărul populației asigurate cu servicii echitabile de gestionare a deșeurilor,
- cantitatea de deșeuri colectată,
- cantitatea de deșeuri valorificată și eliminată (ponderea deșeurilor reciclate din totalul deșeurilor generate), conform cerințelor de mediu.

Perioada de implementare a programului cuprinde anii 2023-2027, iar Ministerul Mediului (MM), este autorul documentului, structurat conform exigențelor stipulate în Hotărârea Guvernului Nr. 386/2020 cu privire la planificarea, elaborarea, aprobarea, implementarea, monitorizarea și evaluarea documentelor de politici publice.

Costurile pentru închiderea depozitelor neconforme au fost estimate în baza datelor din studiile de fezabilitate, în funcție de disponibilitatea acestora, și în baza raportului anual al Inspectoratului pentru Protecția Mediului în ceea ce privește numărul de depozite de deșeuri conforme și neconforme și suprafața acestora. Estimarea costurilor pentru închiderea depozitelor s-a bazat pe un cost mediu raportat la un hectar de depozit și constituie 20.000 Euro/ha.

Planul de acțiuni privind implementarea Programului, stabilește activitățile și/sau acțiunile, responsabilitățile, termenele și resursele necesare pentru realizarea acestuia. Fiecare autoritate antrenată în implementarea prezentului Program va alocă din bugetul propriu mijloacele necesare pentru finanțarea tuturor măsurilor și intervențiilor particulare planificate spre realizare, conform Planului de acțiuni menționat.

Unele estimări sunt incluse prin determinarea exactă a costurilor de implementare, fiind posibilă estimarea concretă a necesarului de mijloace financiare în baza studiilor de fezabilitate pentru dezvoltare infrastructurii de gestionare a deșeurilor. În alte cazuri costurile financiare reprezintă estimări aproximative, care au fost elaborate în faza de prevedere a acțiunilor, atunci când aprecierea volumului finanțării nu era posibilă din motive justificate.

6. Modul de încorporare a actului în cadrul normativ în vigoare
Aprobarea proiectului Programului nu implică modificarea, abrogarea sau elaborarea unor acte normative noi.
7. Avizarea și consultarea publică a proiectului
În conformitate cu prevederile Regulamentului cu privire la planificarea, elaborarea, aprobarea, implementarea, monitorizarea și evaluarea documentelor de politici publice, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 386/2020, Conceptul Programului a fost coordonat de către Cancelaria de Stat prin scrisoarea nr. 21-113-147-3677 din 18.05.2021 și repetat prin scrisoarea nr. 21-113-315-8601 din 04.11.2021. Recomandările pe marginea Conceptului Programului au fost luate în considerare la definitivarea acestuia. Urmare a examinării și evaluării calității și conformității proiectului Programului, Cancelaria de Stat a prezentat recomandările pe marginea acestuia, prin scrisoarea nr. 21-113-4494 din 27.04.2023. Recomandările pe marginea proiectului Programului au fost luate în considerare, în mare parte, la definitivarea acestuia. Anunțul privind consultarea publică a proiectului documentului de politici publice: “Programul Național pentru gestionarea deșeurilor”, a fost plasat pe pagina web a Ministerului Mediului, la rubrica Transparența decizională, la data de 10 noiembrie 2022: https://mediu.gov.md/ro/content/anun%C8%9B-privind-consultarea-public%C4%83-proiectului-documentului-de-politici-publice-%E2%80%9Cprogramul Propuneri, comentarii și obiecții din partea publicului, nu au parvenit.
8. Constatările expertizei anticorupție
Proiectul definitivat, în baza obiecțiilor și propunerilor înaintate de instituțiile implicate în procesul de avizare/expertizare, va fi expediat Centrului Național Anticorupție, în modul stabilit .
9. Constatările expertizei de compatibilitate
Nu este necesar
10. Constatările expertizei juridice
Proiectul definitivat, în baza obiecțiilor și propunerilor înaintate de instituțiile implicate în procesul de avizare va fi supus expertizei juridice.
11. Constatările altor expertize
Nu este necesar.

Ministru

Iordanca-Rodica IORDANOV

MD-2004, mun. Chișinău, bd. Ștefan cel Mare și Sfânt, 162, tel.: 20 45 87, e-mail: cancelaria@mediu.gov.md

01.08.2023 Nr. 07-05/1648

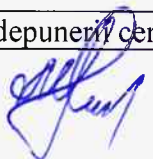
La nr _____ din _____

Cancelaria de Stat

CERERE

privind înregistrarea de către Cancelaria de Stat
a proiectului Programului Național pentru gestionarea deșeurilor pentru anii 2023-2027

Nr. crt.	Criterii de înregistrare	Nota autorului
1.	Categoria și denumirea proiectului	Proiectul Programului Național pentru gestionarea deșeurilor pentru anii 2023-2027
2.	Autoritatea care a elaborat proiectul	Ministerul Mediului
3.	Justificarea depunerii cererii	Proiectul Programului Național pentru gestionarea deșeurilor pentru anii 2023-2027 (în continuare – Program) este elaborat în vederea executării prevederilor art. 34 din Legea nr. 209/2016 privind deșeurile, având la bază angajamentele asumate în cadrul Acordului de Asociere între RM-UE (Legea nr. 112/2014), la Capitolul 16 - „Mediul înconjurător”, sub-capitolul „Gestionarea deșeurilor și resurselor”, și va contribui la atingerea obiectivului care „constă în dezvoltarea până în anul 2027 a unui sistem integrat de gestionare a deșeurilor, eficient din punct de vedere economic și care să asigure protecția mediului înconjurător și a sănătății populației”, stabilit de Strategia de gestionare a deșeurilor în Republica Moldova pentru anii 2013-2027, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 248/2013.

4.	Lista autorităților și instituțiilor a căror avizare este necesară	Centrul de Armonizare a Legislației; Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării; Ministerul Finanțelor; Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene; Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale; Ministerul Sănătății; Ministerul Justiției; Congresul Autorităților Locale din Moldova; Centrul Național Anticorupție
5.	Termenul-limită pentru depunerea avizelor/expertizelor	10 zile.
6.	Persoana responsabilă de promovarea proiectului	GALATONOV Virginia, consultant principal, Direcția politici de management al deșeurilor și substanțelor chimice tel.: 0 (22) 204 582
7.	Anexe	- Nota informativă; - proiectul H.G. cu privire la aprobarea Programului; - proiectul Programului; - planul de acțiuni privind implementarea Programului.
8.	Data și ora depunerii cererii	
9.	Semnătura 	Petru TATARU, Secretar general

Ministru

Iordanca-Rodica IORDANOV